

YETİŞKİN ZİHİN ENGELLİ
KADINLARIN GÜNLÜK YAŞAM
BECERİLERİNİ GERÇEKLEŞTİRME
DURUMLARININ BELİRLENMESİ

M. Gökhan BUĞAN

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 1999

YETİŞKİN ZİHİN ENGELLİ KADINLARIN GÜNLÜKYAŞAM
BECERİLERİNİ GERÇEKLEŞTİRME DURUMLARININ
BELİRLENMESİ

Mehmet Gökhan BUGAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Özel Eğitim Anabilim Dalı
Danışman: Yrd.Doç.Dr.Oğuz Gürsel

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ocak 1999

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZ.....	v
ABSTRACT.....	vii
DEĞERLENDİRME KURULU VE ENSTİTÜ ONAYI.....	viii
ÖZGEÇMİŞ.....	ix
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	x
BÖLÜM	
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Zihin Engelli Bireylere Hizmet Veren Kurumlar.....	4
1.1.1. Zihin Engellilere Hizmet Veren MEB' na Bağlı Kurumlar	5
1.1.2. SHÇEK'na Bağlı ve Engellilere Hizmet Veren Kurumlar.	7
1.2. Zihin Engellilere Hizmet Sunan Bakım ve Rehabilitasyon	
Merkezlerinin Yapısı ve İşleyişi.....	10
1.2.1. Zihin Engelliler Rehabilitasyon Merkezinin Yapısı.....	11
1.2.2. Zihin Engelliler Rehabilitasyon Merkezinin İşleyişi.....	12
1.3. Günlük Yaşam Becerileri.....	14
1.3.1. Günlük Yaşam Becerilerinde Bireylerin Performans	
Düzeylerinin Belirlenmesi.....	16
1.4. İlgili Araştırmalar.....	17
1.5. Problem.....	21
1.6. Amaç.....	23
1.7. Önem.....	25
1.8. Sayıtlar.....	26
1.9. Sınırlılıklar.....	26
1.10. Tanımlar.....	26

2. YÖNTEM.....	28
2.1. Araştırma Modeli.	28
2.2. Evren ve Örneklem.....	28
2.3. Veri Toplama Araçları.....	33
2.3.1. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracının Geliştirilmesi.....	33
2.3.1.1. Rehabilitasyon Merkezinde Bir Günlük Yaşam.....	34
2.3.1.2. Geliştirilen Ölçü Araçları ve Özellikleri.....	35
2.3.2. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracının Uygulanması.....	38
2.3.2.1. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracının Uygulanma Ortamı.....	38
2.3.2.2. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracının Uygulama Süresi.....	39
2.3.2.3. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracının Uygulamasında Kullanılan Araçlar.....	40
2.3.2.4. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracı Uygulama Süreci.....	41
2.3.2.5. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracı Kayıt Formunun Hazırlanması.....	42
2.3.2.6. Günlük Yaşam Becerilerinin Değerlendirilmesi.....	42
2.4. Verilerin Analizi.....	43
3. BULGULAR VE YORUM.....	45
3.1. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Kendisini ve İçinde Yaşadığı Kurumu Tanımaya İlişkin Bulgular ve Yorum....	45
3.2. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Giyinme, Temizlik, Beslenme Becerilerine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	49

3.3.	Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Akademik Becerileri Gerçekleştirme Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum..	72
4.	ÖZET YARGI VE ÖNERİLER.....	83
4.1.	Özet.....	83
4.2.	Yargı.....	88
4.3.	Öneriler.....	92
4.3.1.	Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	92
4.3.2.	İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	93
	KAYNAKÇA.....	95
	EKLER.....	101

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

YETİŞKİN ZİHİN ENGELLİ KADINLARIN GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİNİ GERÇEKLEŞTİRME DURUMLARININ BELİRLENMESİ

Mehmet Gökhan Buğan

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak 1999

Danışman: Yrd.Doç.Dr.Oguz Gürsel

Bu araştırma ile Eskişehir Yetişkin Zihinsel Özürlü Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinde kalmakta olan zihin engelli kadınların temel günlük yaşam becerilerini gerçekleştirme durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma durum saptamaya yönelik tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın deneklerini 1998 yılında Eskişehir Yetişkin Zihinsel Özürlü Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğünde kalan ve Araştırma kapsamına dahil edilen 38 zihin engelli kadın oluşturmaktadır.

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için araştırmacı tarafından geliştirilen "Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracı"ndan yararlanılmıştır. Ölçü aracı üç ana bölümden oluşmaktadır; Birincisi "Bireyin Kendini ve Kurumu Tanıma Ölçü Aracı", ikincisi "Giyinme, Beslenme ve Temizlik Ölçü Aracı", üçüncüsü ise "Akademik Beceriler Ölçü Aracı" dır. Ölçü araçları özellikleri itibariyle farklı ortamlarda uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında doğrudan ve sürekli ölçümlerin yanı sıra görüşme teknikleri de kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde betimsel istatistik tekniklerinden, frekans ve yüzdeler hesapları kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre günlük yaşamda sıkça kullanılan kimlik bilgileri ile uzun süre birlikte oldukları kişilerin ve yaşadıkları ortamların isimlerinin öğrenildiği, ancak

yaşamda daha az kullanılan ve eğitimine yeterince yer verilmeyen kurum ve kişisel bilgilerin öğrenilemediği söylenebilir.

Rehabilitasyon merkezinde yaşamlarını sürdüren zihin engelli kadınların giyinme, beslenme, mutfak ve temizlik becerilerindeki yeterlilikleri farklılık göstermektedir. Bu farklılığa, saçlarını tarama, diş fırçalama, çamaşır yıkama, yemek hazırlama becerilerinin karmaşık özellikler göstermesi ve ön beceriler gerektirmesi neden olabilir. Ayrıca bu becerilerin uygun ve yeterli bir biçimde kazandırılmaması da istenilen davranışların oluşmamasının farklı bir boyutu olarak ifade edilebilir.

Araştırma bulgularına göre zihin engelli kadınların akademik becerilerde yetersiz olduğu görülmüştür. Bu durum eğitim özgeçmişleri ile ilişkilendirilebilir. Özellikle okuma - yazma bilenler bu alandaki becerilerde daha iyi davranışlar sergilerken, hiç eğitim almamış olanlar istenilen başarıyı gösterememişlerdir. Ayrıca rehabilitasyon merkezinde yaşamlarını sürdüren kadınlara performanslarına dayalı bir eğitim programının hazırlanmaması ve etkili bir eğitimin verilmemesi de akademik becerilerde yetersiz kalmalarına yol açmış olabilir.

ABSTRACT

IDENTIFYING MENTALLY RETARDED WOMEN'S ACQUISITION OF DAILY LIVING SKILLS

The purpose of the present study was to identify mentally retarded women's acquisition of the women living skills of the women living at the Care and Rehabilitation Center for Adult Mentally Retarded Women in Eskişehir.

The study was designed descriptively. The subjects of the study were 38 mentally retarded women living at the Care and Rehabilitation Center for Adult Mentally Retarded Women in Eskişehir.

The data were collected conducting the "Daily Living Skills Scale" developed by the researcher. The scale was developed as three parts; the first part was "To know about Herself and Environment", second was "To Dress Up, Eat and Clean Scale". The three scales were conducted at different places depending on their characteristics. Data were analyzed descriptively using frequencies and percentages.

Some of the main results of the study were:

Mentally retarded women could learn the information of themselves used frequently in their daily lives easily.

Mentally retarded women could learn the names of people they frequently come together and the names of the places they frequently go easily.

The competencies of Mentally retarded women about dressing, cleaning, eating skills were different.

Mentally retarded women were very poor about academic skills. This result may be dependent on their education background in the lives.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd.Doç.Dr.Oğuz GÜRSEL

Üye : Prof.Dr.Süleyman ERİPEK

Üye : Doç.Dr.Esmahan AĞAOĞLU

Mehmet Gökhan BUĞAN'ın “Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Günlük Yaşam Becerilerini Gerçekleştirme Durumlarının Belirlenmesi” başlıklı tezi **18 Şubat 1999** tarihinde, yukarıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Özel Eğitim (Zihin Engellilerin Eğitimi) Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
1. Zihin Engelli Kadınların Yaşlara Göre Dağılımı	29
2. Zihin Engelli Kadınların Zeka Düzeylerine Göre Dağılımı	30
3. Zihin Engelli Kadınların Eğitim Özgeçmişlerine Göre Dağılımı	30
4. Zihin Engelli Kadınların Rehabilitasyon Merkezinde Kalma Sürelerine Göre Dağılımı	31
5. Zihin Engelli Kadınların Kuruluşa Geldikleri Yerlere Göre Dağılımı	32
6. Zihin Engelli Kadınların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı	33
7. Zihin Engelli Kadınların Kimliklerine İlişkin Bilgi Durumları	46
8. Zihin Engelli Kadınların Kurum Bölümleri ve Çalışanları Tanımaya İlişkin Bilgi Durumları	48
9. Zihin Engelli Kadınların Giysilerini Giyme Beceri Durumları	50
10. Zihin Engelli Kadınların Giysilerini Çıkarma Beceri Durumları	52
11. Zihin Engelli Kadınların Giyinmeyi Tamamlayan Becerileri Gerçekleştirme Durumları	54
12. Zihin Engelli Kadınların Giysilerini Katlama ve Yerleştirme Becerilerini Yerine Getirme Durumları.....	56
13. Zihin Engelli Kadınların Yaşadığı Odayı Temizleme ve Düzenlemeye Yönelik Beceri Durumları	58
14. Zihin Engelli Kadınların Koridorları, Bahçeyi Temizlemeye ve Düzenlemeye Yönelik Beceri Durumları	60
15. Zihin Engelli Kadınların Yemekhaneyi Temizlemeye Yönelik Beceri Durumları	62
16. Zihin Engelli Kadınların Günlük Kişisel Bakım Beceri Durumları	64
17. Zihin Engelli Kadınların Çamaşır Yıkama ve Kurutma Beceri Durumları .	65
18. Zihin Engelli Kadınların Beslenme Araçlarını Kullanma Beceri Durumları	67
19. Zihin Engelli Kadınların Yemek Hazırlama Beceri Durumları	68
20. Zihin Engelli Kadınların Yemek Masasını Hazırlama Beceri Durumları	70
21. Zihin Engelli Kadınların Bulaşık Yıkama Beceri Durumları	71

22.	Zihin Engelli Kadınların Temel Okuma Becerilerini Gerçekleştirme Durumları	72
23.	Zihin Engelli Kadınların Temel Yazma Becerilerini Gerçekleştirme Durumlarını	74
24.	Zihin Engelli Kadınların 1 ve 20 Arasındaki Sayılarla Nesnelere Eşleme, Okuma, Yazma Becerilerini Gerçekleştirme Durumları.	75
25.	Zihin Engelli Kadınların Temel Toplama, Çıkarma, Çarpma, Bölme İşlemlerini Gerçekleştirme Beceri Durumları	76
26.	Zihin Engelli Kadınların Parayı Kullanma Beceri Durumları	78
27.	Zihin Engelli Kadınların Zaman Bildiren Kavramlara Yönelik Beceri Durumları	79
28.	Zihin Engelli Kadınların Telefon Kullanma Beceri Durumları	81
29.	Zihin Engelli Kadınların Vücut Bölümlerini Tanıma Beceri Durumları ...	82

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim en genel anlamıyla, bireylerin toplumsal gelişmelerinin ve kişisel yeteneklerinin en üst düzeyde gelişmesini sağlamak için seçilmiş ve planlanmış etkinlikler süreci olarak ifade edilebilir (Tezcan 1984). Buna göre tüm bireylerin toplumsal yeterliliklerini, geliştirilebilmesi için uygun eğitim hizmetlerinin sunulması gerekmektedir (Gürsel 1998). Özellikle beden, zihin, duygu, sosyal ve sağlık özellikleri bakımından diğer çocuklar gibi normal eğitim hizmetlerinden gereği gibi yararlanamayıp, özel olarak, eğitim, bakım, rehabilitasyon ve korunmaya gereksinim duyan bireylerin yeterliliklerinin geliştirilmesine gereklilik vardır (Anadolu Üniversitesi, 1992. s 1.).

Çağımızda tüm bireylerin eğitim hakkı yasalarla güvence altına alınmıştır. Özellikle engelli bireylerin bakım, sağlık, eğitim ve topluma kazandırılmaları için devletlerin gerekli önlemleri almasına ilişkin hükümlere birçok ülkenin anayasa ve yasalarında yer verilmiştir (Anadolu Üniversitesi,1992; Cavkaytar 1998). Türkiye'de de Anayasanın 5., 12., 42., 50. ve 61. maddelerinde engellilerin bakım, sağlık ve eğitimleri devlet güvencesi altına alındığını içeren hükümler yer almaktadır.

T.C. Anayasasına dayalı olarak 571 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığının kurulmasına, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Türkiye'deki engelli bireylere yönelik bakım, sağlık ve eğitim gibi hizmetlerin Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından verilmesine yönelik yasal düzenlemeler bulunmaktadır.

Engelli bireylerle günümüze kadar, bakım, eğitim meslek kazandırmaya ilişkin bir çok planlı çalışmanın yapıldığı ve özellikle 1950'li yıllardan itibaren çeşitli eğitim

hizmetlerinin sunulduğu gözlenmektedir. Eğitim hizmetleri, yatılı kurum düzenlemelerinden gündüzlü kurum düzenlemelerine ve normal eğitim ortamlarına doğru bir gelişme gösterdiği görülmektedir (Gürsel 1998).

Bu yasal düzenlemelerde belirtilen hizmetlerin daha sağlıklı yürütülebilmesi için, engellilerin eğitim gereksinmelerine uygun düzenlemelere yer verilmesi beklenmektedir. Engelli bireyler sahip oldukları özellikler bakımından farklılıklar göstermektedir. Özellikle zihin engelli bireylerin eğitim gereksinimlerine en iyi katkıda bulunacak eğitim ortamları ve programlarına yerleştirilmesine gerek vardır (Gürsel, 1998).

İnsanlık tarihi ile birlikte var olan zihin engellilik durumunun tanımlanması ve açıklanması çok yakın bir geçmişe dayanmaktadır (Eripek, 1996). Konuyla bir çok meslek grubunun ilgilenmesi her meslek grubunun konuya kendi ilgi alanından bakması, ayrıca her engel grubunda olduğu gibi zihinsel engellilerin de son derece karmaşık özelliklere sahip olması, hepsini içine alacak ortak bir tanım yapılabilmesini güçleştirmektedir (Çağlar, 1979; Eripek, 1996; Gürsel, 1998)

Son olarak "American Association on Mental Retardation" (AAMR)'nın 1992 yılında yaptığı tanıma göre;

Geri zekalılık halihazırdaki işlevlerde önemli sınırlılıkları göstermektedir. Bu zihinsel işlevlerde önemli derecede normal altı, bunun yanı sıra zihinsel işlevlerle ilişkili uyumsal beceri (iletişim, özbakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplumsal yararlılık, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zaman ve iş) iki ya da daha fazlasında sınırlılık gösterme durumudur. Geri zekalılık 18 yaşından önce ortaya çıkmaktadır (Eripek, 1996).

Zihin engellilik bu şekilde tanımlanmış olmasına rağmen, zihin engelli bireyler kendi işlerinde zihinsel işlevlerde yetersizlik ve uyumsal becerilerde sınırlılık bakımından önemli bireysel farklılıklar göstermektedir (Çağlar, 1979; Gürsel,1993; Gürsel, 1998, Eripek, 1993; Eripek, 1996; MEB, 1991). Özel eğitimin amacı engelli

bireylerin, bireyler arası ve kendi içinde gösterdiği farkları dikkate alarak onların gereksinimlerini karşılayabilmektir (Kirk ve Gallagher, 1986; Gürsel, 1993).

Zihin engelli bireylerin nüfus içerisindeki yaygınlık oranı, eğitim düzenlemeleri ve hizmetlerinin belirlenmesi, ileriye yönelik plan, program ve yapılacak yatırımlar açısından önemlidir. Genel olarak dünya nüfusunun % 14'ünü özel gereksinim duyan bireylerin oluşturduğu ve bu grubun % 2,3'ünün zihin engelli olduğu kabul edilmektedir (Anadolu Üniversitesi, 1992; Eripek, 1993; Eripek, 1996; Kirk, 1983; Özsoy, 1989). Dünya sağlık örgütü (WHO) ve Uluslararası Rehabilitasyon (RI) istatistiklerine göre tahminen Türkiye'de 1.265.000 zihin engelli bulunmaktadır (Sakatları Yasal Hakları, 1992).

1990 yılı genel nüfus sayımı geçici sonuçlarına göre ülkemizde 0-18 yaş arasında yaklaşık 606.533 zihinsel engelli olduğu tahmin edilmektedir (Anadolu Üniversitesi, 1992 s 191.). 4-18 yaş arası zihin engellilerin okullaşma oranı % 5.16 olduğu bilinmektedir (Baykoç Dönmez, 1992 s 15.).

Türkiye'de zihin engelli çocuklara yönelik kurumsal eğitimin 1952 yılında başladığı gözlenmektedir. 1980'li yıllara kadar yapılan özel eğitim hizmetleri çok sınırlı ortamlarda yürütülmekteydi. 1987 yılına gelindiğinde ise özel eğitimin çeşitli alanlarında faaliyet gösteren değişik eğitim kurumlarının ortaya çıktığı ve yaygınlaştığı görülmektedir. Bu alandaki en önemli çabalar ise Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde oluşturulan eğitim kurumları ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne (SHÇEK) bağlı rehabilitasyon merkezlerinin kurulmasıdır (Çağlar 1979; Eripek 1996; MEB 1997; SHÇEK, 1983).

Ancak şimdiye kadar zihin engellilere hizmet sunan bu resmi kurumlarda var olan programlar doğrultusunda eğitim ve öğretimin istenilen nitelikte sürdürüldüğünü söylemek güçtür (Eripek, 1987; Gürsel, 1987; Gürsel, 1993).

Türkiye nüfusunun % 49'unu kadınlar oluşturmaktadır (DİE,1997). Ancak "Türkiye'de kadının durumuna ilişkin nicel verilere bakıldığında, özellikle sağlık ve eğitim gibi pek çok alanda, arzu edilenin çok gerisinde bir görünüm çıkmaktadır" (KSS, 1994 s 2.).Oysa kadınların, en yüksek standartta fiziksel ve zihinsel sağlığa sahip olma, eğitim olanaklarından yararlanma hakkı vardır (Pekin Konferansı, 1995 s 34).

Zorunlu ilk öğretim düzeyinde kız ve erkek çocukların okullaşma oranları arasında önemli bir fark yoktur. Ancak orta ve yüksek öğretim kurumlarında kız öğrenci sayısı büyük bir düşüş göstermektedir. Eğitimdeki toplumsal cinsiyet eşitsizliği okullaşma düzeyine paralel olarak artmaktadır (KSS, 1997). Kadın ve erkeklerin eğitim düzeyleri arasındaki eşitsizliği, ekonomik olanaklar, geleneksel değerler, dini inançlar, bölgesel eşitsizliklerin önemli ölçüde etkilediği ve kadınların eğitimi üzerinde kısıtlayıcı bir rol oynadığı söylenilebilir (Abadan-Unat; 1982, Arat; 1986, KSS; 1997). Bu kadın erkek eşitsizliği yanısıra kadınların birde engelli olması eşitsizliğin artmasına neden olmaktadır.

Zihin engelli kadınların eğitim olanaklarından ne düzeyde yararlandığına ilişkin elde yeterli veriler bulunmamaktadır. Ancak zihinsel engelli bireylerin şu ana kadar okul çağında ele alındığı eğitim ve öğretimle ilgili çalışmaların bu alanda başlatıldığı görülmektedir. Gerek zihin engelli çocukların gerekse yetişkin zihin engelli bireylerin, eğitim, bakım ve rehabilitasyonlarına yönelik çeşitli kurumlarda hizmetlerin yürütüldüğü görülmektedir.

1.1. Zihin Engelli Bireylere Hizmet Veren Kurumlar

Daha öncede belirtildiği gibi, zihin engelli bireylere eğitim hizmetleri sunulmasında en önemli görev MEB ve SHÇEK Genel Müdürlüğüne bağlı kuruluşlara düşmektedir. Bunun yanı sıra üniversiteler, vakıflar, dernekler ve gönüllü kuruluşlarda zihin engellilerin eğitim hizmetlerine katkıda bulunmaktadır.

1.1.1. Zihin Engellilere Hizmet Veren ve MEB'na Bağlı Kurumlar

Mili Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 573 sayılı zel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye dayalı olarak zihinsel engelli bireylere eğitim hizmetleri sunulmaktadır. Ancak 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yeni düzenlenmesi ve gerekli yönetmeliklerin henüz çıkmamış olması nedeniyle özel eğitim hizmetleri yürürlükten kalkan 2916 sayılı zel Eğitime Muhtaç ocuklar Kanununa dayalı olarak sürdürülmektedir. MEB'na bağlı eğitim hizmet birimleri; Mesleki Eğitim Merkezi, Eğitim Uygulama Okulu, Meslek Okulu, zel Sınıf Düzenlemeleri, Kaynaştırma Sınıfı Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde gerçekleştirilmektedir.

Eğitim Uygulama Okulu.- Zihin engelli çocuklara okul öncesi düzeyde eğitim vermeyi amaçlamaktadır. Eğitim süresi; 2 yıl zbakım, 2 yıl ünite , 1 yıl da iş eğitimi olmak üzere 5 yıl olarak belirlenmiştir (MEB, 1990; Grsel, 1993).Eğitim uygulama okuluna 6-14 yaş arası yoğun destek hizmetine gereksinim duyan (ğretilebilir 25-45 ZB) zihin engelli bireylerin yerleştirildiği gözlenmektedir (Resmi Gazete 21262, 1992; MEB, 1990).

Meslek Okulu.- Meslek okullarında, zihin engelli bireylerin iş ve mesleğe hazırlanması bilgi ve becerilerinin arttırılması amacıyla 4 yıllık bir eğitim uygulanmaktadır (Grsel, 1992; MEB, 1990). Meslek okullarına ilk ğretimi tamamlamış sınırlı destek hizmetine gereksinim duyan (eğitilebilir 45-75 ZB) zihin engelli bireylerden 18 yaşını geçmemiş olanlar kabul edilmektedir (Resmi Gazete, 21262,1992; MEB, 1990).

Özel Sınıf Düzenlemeleri.- Normal ilkokul içinde yer alan sınıflardır. Bu sınıflar ülkemizde "alt özel sınıf" olarak adlandırılmaktadır. Sınırlı destek hizmete gereksinim duyan (45-75 zeka bölümünde) zihin engelli çocuklar bu sınıflara yerleştirilmektedir.

Özel sınıflar ilkokul düzeyinde birleştirilmiş sınıf özelliğine göre eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedir (Gürsel, 1993.s 17).

Kaynaştırma Uygulamaları.- Özel eğitim gerektiren bireyleri, akranlarından ayırmadan normal sınıf ortamlarında, gelişim ve bireysel özellikleri doğrultusunda, özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, ile desteklenerek gerçekleştirilen eğitim uygulamalarıdır (MEB, 1998).

Rehberlik ve Araştırma Merkezi.- Özel eğitime muhtaç çocukların tespiti, seçimi, teşhisi, yerleştirilecekleri kurumların kararlaştırılması ve bu çocuklar için gerekli rehberliğin yapılması, ruh, duygu ve sosyal yönden uyum sağlayamayan çocukların durumlarını düzeltmek amacıyla yapılacak özel terapi hizmetlerinin yöneltmesi; ilköğretim ile orta öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin planlanması, koordinasyonu ve izlenmesi, okullardan gelen vakaların incelenmesine yönelik hizmetleri içerir (MEB:1987).

Mesleki Eğitim Merkezi.- Zihin engelli bireylere gelişim düzeylerine uygun, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir iş ve mesleğin temel becerilerini kazanmalarını sağlamak, sahip oldukları yetenek ve kapasiteleri en üst düzeye çıkarmak ve toplum içinde kendine yeterli bireyler olmalarını sağlamak amacı ile açılan kurslardır. Süresi en az bir öğretim yılı olarak belirlenmiştir. Bireylerin bu hizmetten yararlanabilmesi için; 16 yaşından küçük olmaması ve sınırlı veya yoğun destek hizmete gereksinim duymaları (öğretilbilir zeka düzeyine 25-45 ZB veya eğitilebilir zeka düzeyine 45-75 ZB sahip olmaları) gerekmektedir (MEB, 1992).

Görüldüğü gibi MEB hizmetleri daha çok okul çağındaki çocuklara yöneliktir. Bu kurumların gündüzlü olması ve sunulan eğitimin aile tarafından desteklenmesi eğitimin sürekliliği ve kalıcılığı açısından önemlidir. Zorunlu eğitim hizmetlerini

tamamlayan zihin engelliler ya öğretimlerine devam etmekte yada aile yanında yaşamlarını devam ettirmektedirler. Bunlar içerisinde korunmaya ihtiyacı olanlar SHÇEK'na bağlı birimlerde bakım ve rehabilitasyon hizmetleri almaya devam etmektedirler.

Yetişkin zihin engellilere hizmet veren mesleki eğitim merkezlerinin sınırlı sayıda olması, yaygın olmaması nedeniyle yetişkin zihin engellilerin bu merkezlerden yeterince yararlanamamasına yol açmaktadır.

1.1.2. SHÇEK'na Bağlı ve Engellilere Hizmet Veren Kurumlar

SHÇEK Genel Müdürlüğü 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununa dayalı olarak engelli bireylere ve korunmaya muhtaç yönelik hizmetleri yürütmektedir (SHÇEK, 1983) .

Bu kanunun amacı,

Korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütülmesini düzenlemektedir.

Kanunun amacına bakıldığında, korunmaya muhtaçlık kavramı dikkat çekmektedir. Aynı kanunun üçüncü maddesinde korunmaya muhtaç çocuk kavramı daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Buna göre, korunmaya muhtaç çocuk,

Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

a. Ana veya babasız, ana ve babasız,

b. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,

c. Ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen,

d. Ana veya babası tarafından ihmal edilip, fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklar olarak tanımlanmaktadır(SHÇEK, 1983).

SHÇEK kuruluşlarının hizmet alanı çocuk, aile, özürlü ve yaşlılar olmak üzere büyük bir alanı kapsamaktadır. Ancak yapılan hizmetlerde çocuklar biraz daha ön planda görülmektedir. Kanunda belirtilen "korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç, aile, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetler" ifadesi ile var olan hizmetlerin sadece çocuklarla sınırlı olmadığı açıklanmaktadır. Buna bağlı olarak korunmaya muhtaçlık kavramı çocukla sınırlı olmayıp, özürüleri, yetişkinleri ve diğerlerini içine almaktadır.

2828 sayılı kanuna dayalı olarak SHÇEK Genel Müdürlüğü'ne bağlı kuruluşlar;Çocuk Yuvaları, Yetiştirme Yurtları, Kreş ve Gündüz Bakımevleri, Huzurevleri, Kadın Misafirhaneleri, Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleridir. Bu tür bakım ve eğitim ortamlarının görevleri, bireylerin yaş ve özelliklerine göre farklılık göstermektedir (SHÇEK, 1983).

Çocuk Yuvaları.- 0-12 yaş arası korunmaya muhtaç çocukların, bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini sağlamak, sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Çocuk yuvaları 0-6 yaş ve 7-12 yaş grubu olmak üzere iki ayrı bölümde hizmetlerini sunmaktadır. Halen faaliyet gösteren 70 çocuk yuvası bulunmaktadır (SHÇEK, 1983; SHÇEK, 1997).

Yetiştirme Yurtları.- 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak, bir iş, meslek edinmelerini ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Halen hizmet sunmakta olan 91 yetiştirme yurdu bulunmaktadır (SHÇEK, 1983; SHÇEK1997).

Bu yaşlardaki korunmaya muhtaç çocukların zorunlu eğitim hizmetleri ise daha çok MEB'na bağlı kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmektedir.

Kreş ve Gündüz Bakımevleri.- 0-6 yaş arası çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak, geliştirmek, bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan, sunduğu hizmetler karşılığında ücret alan, yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Halen faaliyetlerini sürdüren 27 kreş ve gündüz bakımevi bulunmaktadır (SHÇEK, 1983; SHÇEK, 1997).

Huzurevleri.- Muhtaç yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak, bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Halen hizmet sunan 40 huzur evi bulunmaktadır (SHÇEK, 1983; SHÇEK, 1997).

Kadın Misafirhaneleri.- Kadınların sosyal, ekonomik ve psikolojik yönden problemlerini çözmeye yardımcı olmak amacıyla kurulan 3 ay süreli yatılı sosyal hizmet kuruluşudur (SHÇEK, 1992; SHÇEK, 1997).

Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri.- Bedensel, zihinsel ve ruhsal özürleri nedeniyle normal yaşamın gereklerini yerine getirememiş durumda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanmayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarını ifade eder (SHÇEK Yönetmeliği, 1993; SHÇEK, 1997).

SHÇEK Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak 26 tane bakım, eğitim ve rehabilitasyon merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerin bir kısmı gündüzlü, bir kısmı da yatılı olarak hizmet sunmaktadır. Gündüzlü rehabilitasyon merkezlerinin sayısı 14 tür. Bu merkezlerin 5 tanesi zihin engellilere, 8 tanesi spastik engellilere, 1 tanesi de işitme engellilere hizmet sunmaktadır. Zihin engellilere hizmet sunan rehabilitasyon

merkezlerinin 4 tanesi 3-12 yaş arası çocuklara 1 tanesi de 6-12 yaş arası zihin engelli çocuklara hizmet vermektedir (SHÇEK, 1997).

12 rehabilitasyon merkezi de yatılı olarak hizmet sunmaktadır. Bunlardan 7 tanesi zihin engellilere, 2 tanesi görme engellilere, 2 tanesi ortopedik engellilere, 1 tanesi de zihin, ortopedik ve spastik engellilere yönelik olarak karma bir eğitim sunmaktadır. Zihin engellilere hizmet veren yatılı kurumlardan 2 tanesi 7-12 yaş arası kız ve erkek engellilere birlikte eğitim vermektedir. 2 rehabilitasyon merkezi ise 13-18 yaş arası zihin engellilere yöneliktir. Bunlardan 1 tanesi sadece erkeklere, diğeri ise kız ve erkeklere birlikte eğitim vermektedir. Zihinsel engellilere hizmet veren yatılı kurumlardan 3 tanesi 18 yaş üzeri zihin engellilere yöneliktir. Yetişkin zihin engellilere hizmet veren kurumlardan 1 tanesi erkeklere, 1 tanesi kadınlara, bir tanesi de erkek ve kadınlara birlikte hizmet sunmaktadır (SHÇEK, 1997).

1.2. Zihin Engellilere Hizmet Sunan Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Yapısı ve İşleyişi

SHÇEK bünyesinde engellilere yönelik çalışmalar 2828 sayılı kanuna dayalı olarak kurulan, Sakatlar ve Felçlilerin Rehabilitasyonu Dairesi (SFRD) Başkanlığınca yürütülmektedir.

SFRD Başkanlığı, Zihin özürlüler, İşitme özürlüler, Görme özürlüler, Ortopedik özürlüler olmak üzere 4 şube müdürlüğünden oluşmaktadır. Zihin engellilere yönelik hizmetler Zihinsel özürlüler şubesi tarafından yürütülür. Zihin engellilerin tespiti, incelenmesi, bakım ve rehabilitasyon merkezlerinden yararlanmasına yönelik çalışmalar, uygulamayı takip etmek, gerekli tedbirleri almak ve denetlemek bu şubenin görevleri arasında yer almaktadır (SHÇEK, 1997).

Zihin engelliler rehabilitasyon merkezleri kendi içerisinde yaş ve cinsiyete göre farklı gruplardan oluşmaktadır. Bunlar 0-6, 7-12, 13-18, 19-60 yaş arasında olup karma,

kadınlara veya erkeklere yönelik hizmet sunan merkezlerdir (SHÇEK Yönetmeliği, 1993).

1.2.1. Zihin Engelliler Rehabilitasyon Merkezlerinin Yapısı

Yetişkin zihin engelli Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi içinde Koordinasyon Kurulu, Değerlendirme Kurulu ve Psikososyal Servis, bölümleri bulunmaktadır (SHÇEK Yönetmeliği, 1993).

Koordinasyon Kurulu.- Merkezde bulunan meslek elemanlarının birer temsilcisi ile merkez müdürünün başkanlığında ayda bir kez toplanır. Yıllık çalışma programlarını hazırlamak, altı ayda bir uygulamadan alınan sonuçları değerlendirmek, her ay yapılan toplantıların o ay içerisindeki faaliyetlerini gözden geçirmektir. Engellilerin ihtiyaçlarını, sorunlarını değerlendirmek ve karara bağlamakla görevli hizmet birimidir (SHÇEK Yönetmeliği, 1993).

Değerlendirme Kurulu.- Kurulda görevli meslek elemanlarının katılımıyla ayda en az bir kez toplanır. Engellinin durumuyla ilgili yönetmelikte belirtilen kriterler ve öncelikler doğrultusunda değerlendirme yapmak, dosyasını hazırlamak, kabul işlemlerini yapmak, rehabilitasyon programının kapsamını belirlemek, her engelli için olağan örnek olay, görülen ya da görülmesi istenen sunuları incelemek, değerlendirmek ve öneride bulunmakla görevli hizmet birimidir (SHÇEK Yönetmeliği, 1993).

Psikososyal Servis.- Psikolog, sosyal çalışmacı ve çocuk gelişimci gibi meslek elemanlarından oluşan birimdir. Merkeze başvuran engelli ailelerine danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde bulunur. Personel, aile ve çevre eğitimini sağlamak eğitici, tanıtıcı faaliyetler düzenlemek, engellilerin işe yerleştirilmesini ve takibini sağlamak sosyal etkinlikler düzenlemekle sorumlu hizmet birimidir (SHÇEK Yönetmeliği, 1993).

Merkezde kalan engellilerin yaşam koşullarını destekleyici ve geliştirici nitelikte olan diğer olanaklar ilgili yönetmelik hükümlerince belirlenmiştir.

1.2.2. Zihin Engelliler Rehabilitasyon Merkezinin İşleyişi

Rehabilitasyon merkezinde kalan yetişkin zihin engelli kadınlar her ne kadar günün çeşitli zamanlarında bağımsız olsalar da, rehabilitasyon merkezinin yatılı kurum olması nedeniyle merkezin işleyişine uymak ve günlük işlerin içerisinde yer almak durumundadırlar. Bu işlerin bir kısmında kurum personeline yardım etmeleri, bir kısmında da kendilerine ait olan işleri yapmaları söz konusudur.

Sabah saat 06.45 de kalkan engelliler kendi kişisel temizliklerini yerine getirdikten sonra toplu olarak kahvaltı için yemekhaneye inerler, o gün yemekhanede görevli olanların dışında kalan engelliler kahvaltı tepsilerini alarak kendilerine ait olan grup masalarında kahvaltılarını yaparlar. Mutfakta görevli olanlar ise yemekhanenin temizlenmesi, yemek hazırlamaya yönelik çalışmalar, yemek masasının hazırlanması ve bulaşıkların yıkanmasından sorumludurlar. Yemekhanede engelliler bir grup annesi gözetiminde dörder kişilik gruplar halinde görevlendirilirler. Bu gruplar üç günde bir değiştirilir. Grupta yer alan engelliler her işte sırayla görev alırlar. Bu değişimler grup anneleri tarafından takip edilir.

Kahvaltı bitiminde engelliler saat 07.30 - 09.30 arasında kişisel bakım, giyinme, oda temizliği ve düzenlemesine yönelik çalışmaları grup anneleri eşliğinde gerçekleştirirler. Kişisel bakımlarını tamamladıktan sonra engelliler oda temizliği ve düzenlemesine yönelik olarak etkinlikleri yerine getirirler. Bu etkinlikler esnasında grup annelerinin yönlendirmesi ve yardımı söz konusudur.

Bireylerin giysilerini kullanmaya yönelik becerilerini ve giysi dolaplarının tertibi, düzenine ilişkin becerileri bireysel olarak gerçekleştirirler. Oda temizliği ve

düzenlemeye yönelik becerileri oda arkadaşlarıyla birlikte gerçekleştirirler (Engellilerin kaldığı odalar üç veya dört kişilik olup, tuvaleti ve banyosu oda içindedir. Ayrıca her odanın bağımsız bir balkonu bulunmaktadır). Oda temizliğine yönelik becerilerde görev dağılımı ve dönüşüm söz konusudur. Engelliler sırayla bütün işlerde görev alırlar. Dönüşümle ilgili düzenlemeyi grup anneleri izlemektedir. Oda temizliği ve bireysel bakıma yönelik işlerini bitiren engelliler eğer diğer işlerde görevli değilse öğle yemeğine kadar serbesttirler. Eğer bu sırada etkinlik varsa katılırlar. Yoksa televizyon, izleme, müzik dinleme, oyun salonuna gitme, el işi gibi uğraşlarla öğle yemeğine kadar zamanlarını değerlendirirler. Bina genel temizliğinde görev alanlar ise bu çalışmayı grup anneleri nezaretinde yerine getirirler.

Öğle yemeği saat 12.00 - 12.45 arasında birlikte yenildikten sonra saat 14.30 a kadar genel görev dağılımı dışında kalanlar için serbest dinlenme zamanı devam eder.

Etkinlik saati 14.30 - 16.30 arasındadır. Bu zaman diliminde, meslek elemanlarıyla birlikte, engelliler beden eğitimi, oyun odası etkinlikleri, el işi, makrome, resim, yırtma yapıştırma v.b. etkinlikler yanında bahçe uygulamaları, bitki bakımı, yetiştirilmesi ile ilgili çalışmalara katılırlar. Haftanın iki günü bu saatler banyo zamanı olarak belirlenmiştir.

Saat 16.30 - 17.30 arası engelliler için serbest zaman olarak belirlenmiştir. Akşam yemeği saat 17.30 - 18.15 arasında birlikte yenmektedir. Saat 18.15 ten sonra görevli olanların dışında kalan engelliler için yatma saatine kadar televizyon, izleme, müzik dinleme ve buna benzer uğraşlarla günü tamamlamaları söz konusudur. Saat 22.00 engelliler için yatma zamanıdır.

Zihin engelli kadınların kurumda günlük yaşamlarını etkili olarak sürdürebilmeleri için, kurumu tanımaları, kişisel ve çevresel temizlik becerilerine sahip olmaları, yemek yeme ve hazırlama becerilerini gerçekleştirmeleri, boş zamanlarını etkili bir şekilde kullanabilecek okuma, yazma ve hesaplama gibi becerileri yerine getirebilmeleri beklenmektedir.

1.3. Günlük Yaşam Becerileri

Günlük yaşam becerileri,bağımsız yaşam becerileri kapsamında yer alan bireyin kendisini ve yakın çevresi ile ilgili becerilerden oluşmaktadır (Neistadt ve Margues, 1984; Cavkaytar, 1998). Zihin engelli bireyler de kendilerini ifade edebilir, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilir, bağımsız olarak kendi yaşamlarını sürdürebilir ve toplumda bağımsız işlevde bulunabilir (Özyürek, 1991 s 19). Ancak bu bireylerin topluma katılma ve kabulleri günlük yaşamda yer alan becerileri yerine getirebilmelerine bağlıdır (Gürsel, 1993; Özsoy, 1989).

Günlük yaşamda kullanılan ve bireyin bağımsız yaşaması için gerekli olan becerilerin farklı sınıflamalarına rastlanmaktadır. AAMR'nin tanımında yer alan "uyumsal beceri alanları" olarak belirtilen beceri alanları (iletişim, özbakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplumsal yararlılık, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zaman ve iş) yaşam becerilerini kapsayan özellikler göstermektedir.

Yaşam becerilerini çeşitli gruplar altında sınıflandırmasına yönelik (Brolin, 1991; Eripek, 1996; Hewart, 1996; Snell, 1983) çalışmalar bulunmaktadır. Bu sınıflandırmalardan en bilineni Close ve arkadaşlarının (1985) yaptığı sınıflandırmadır. Buna göre, bağımsız yaşam becerileri; temel beceriler, uyumsal beceriler, topluma uyum becerileri (günlük yaşam becerileri), mesleki beceriler olmak üzere 4 beceri alanına ayrılmaktadır (Cavkaytar, 1998). Buna göre;

Başarı için temel beceriler, temel gelişim becerileri, günlük yaşamda gerekli; sayısal bilgiler, okuma ve iletişim gibi alt beceri alanlarından oluşmaktadır.

Uyum için gerekli beceriler, kendini tanıma, kişilik ve duygusal uyum ve bireyler arası sosyal beceriler, alt beceri alanlarından oluşmaktadır.

Toplumsal uyum becerileri ya da günlük yaşam becerileri, özbakım becerileri, tüketici becerileri, sağlık bakımı ve toplumsal bilgi alt beceri alanlarından oluşmaktadır.

Meslek öncesi ve mesleki beceriler ise işe hazır olma, mesleki davranışlar ve mesleğe uygun sosyal davranışlar sergileme gibi beceri alanlarından oluşmaktadır.

Yetişkin zihin engelli kadınların bağımsız yaşam becerilerinin gerçekleştirilmesine yönelik olarak oluşturulan beceri alanları kurumun özellikleri göz önünde bulundurularak sınıflandırılabilir. Beceri alanlarının sınıflandırılmasında rehabilitasyon merkezinin yatılı bir kurum olması, merkezin yapısı ve işleyişi, zihin engelli kadınların bir günlük yaşantısı göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre günlük yaşam becerileri: "Yetişkin zihin engelli kadınların kendini ve içinde yaşadıkları kurumu tanımaya yönelik beceriler, Yetişkin zihin engelli kadınların giyinme, beslenme, temizlik becerileri, Yetişkin zihin engelli kadınların akademik becerileri" olarak sınıflandırılabilir.

Yetişkin zihin engelli kadınların kendilerini ve içinde yaşadıkları kurumu tanımaya yönelik becerileri gerçekleştirebilmeleri bağımsız yaşam açısından önemlidir. Bireyin kimliğine ilişkin bilgileri bilmesi, kendini tanınması ve tanıtması iletişim kurmayı kolaylaştırıcı özellikler göstermektedir. Kurumun yapısına ve bölümlerine yönelik bilgiler ise kurum içi bağımsız yaşamını düzenlemesine yönelik özellikler taşımaktadır.

Yetişkin zihin engelli kadınların giyinme, beslenme, temizlik becerileri içerisinde, giysilerini koruma ve kullanmaya yönelik beceriler, yaşadığı ortamı temizleme ve düzenlemeye yönelik beceriler, kişisel temizlik becerileri, beslenme ve mutfak becerileri yer almaktadır. Bu beceriler bireyin bağımsız yaşayabilmesine temel oluşturacak nitelikte becerilerdir. Bireylerin bu becerileri gerçekleştirme düzeyleri ile bağımsız yaşamı arasında bire bir ilişki söz konusudur. Bu becerilerle birey kendisine yönelik becerileri yerine getirdiği oranda günlük hayatta bağımsız olabilir.

Yetişkin zihin engelli kadınların günlük yaşamdaki sorunlarını çözebilmeleri için varlıklar arasındaki değişkenleri görebilme, sayıları tanıma, yazma, temel işlemleri yapabilme gibi işlevsel akademik becerilerine gereksinim vardır (Gürsel; 1993).

Yetişkin zihin engelli kadınların akademik becerileri gerçekleştirebilmelerine yönelik beceriler içerisinde temel okuma yazma, sayıları eşleme, sayıları okuma ve yazma, toplama, çıkarma, çarpma, bölme, parayı kullanma ve tanıma, zaman bildiren kavramlar, telefon kullanma, vücut bölümlerini tanımaya yönelik beceriler yer almaktadır.

1.3.1. Günlük Yaşam Becerilerinde Bireylerin Performans Düzeylerinin

Belirlenmesi:

Zihin engelli kadınların özel eğitim hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanabilmesi için performans düzeylerinin belirlenmesine ve buna dayalı programların geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Özel eğitimdeki değerlendirme çalışmalarını iki grupta toplamak mümkündür. Bunlardan biri formal değerlendirmeler diğeri ise informal değerlendirmelerdir. Engelli bireylerin özel eğitim hizmetlerinden yararlanma hakkını kazanabilmesi için ayrıntılı bir formal değerlendirmeden geçirilmeleri gerekir. Formal değerlendirme bireylerin çeşitli alanlardaki örneğin: bilişsel beceriler, duyuşsal özellikler gibi durumlarını aynı yaş grubundaki diğer bireylere kıyasla nasıl olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilir (Kırcaali - İftar, 1998). Formal değerlendirme sürecinden geçen bireylerin engeli tanınır ve yerleştirilmesi yapılır.

Engelli bireylerin formal değerlendirilmesi yanı sıra informal değerlendirme süreçlerine de yer verilmektedir. Informal değerlendirmede bireylerin çeşitli alanlardaki becerilerinin (örneğin özbakım, okuma, matematik becerileri gibi) performans düzeylerini belirlemek amacıyla yapılır. Belirlenen performans düzeylerine göre öğretim programları hazırlanır (Kırcaali - İftar, 1998). Bu tür değerlendirmelerde bireyin

performansı başka bireylerin performansı ile karşılaştırılmamaktadır. Sadece bireyin performansının ölçülen alanlardaki yeterliliğine bakılmaktadır (Mc Loughelin, 1994; Gürsel, 1998). İnfomal değerlendirme çalışmalarını gözlem, ödev ve beceri analizi, programa dayalı ölçmeler, ölçüt bağımlı testler, görüşmeler, kontrol listeleri ile gerçekleştirmek mümkündür (Gürsel, 1995; Gürsel, 1998).

İnfomal değerlendirmelerde yapılan gözlemler doğrudan ve sürekli ölçümler şeklinde yapılmaktadır. Doğrudan ölçüm, becerinin geçtiği doğal ortamda beceriye ilişkin birey davranışlarının objektif olarak kaydedilmesidir. Sürekli ölçüm ise bu kayıt işleminin, davranışların geçtiği ortamda düzenli olarak yapılmasıdır. (Heward, 1996).

Ölçüt bağımlı ölçü araçları, bireylerin performansını, ölçülmek istenilen içeriğin gerçekleştirme durumuna göre değerlendirme olanağı veren testlerdir. Bu tür testler bireylerin ilgili becerilerdeki yeterlilikleri gerçekleştirip gerçekleştirmediklerini değerlendirmeye yöneliktir (Özyürek, 1986). Bu testlerle, yaşanan ortamlarda gerçekleştirilen çalışmaların, bireyin yeterliliklerinde farklılaşma ortaya çıkarıp çıkarmadığını anlamak mümkün olabilmektedir.

1.4. İlgili Araştırmalar

Okul eğitimi çocuğun aldığı eğitimin yalnızca bir bölümünü oluşturur. Aile ve çevre eğitimin en önemli öğeleridir. Çocuğun zamanının ancak % 20 si okulda, % 80 i aile ve çevre ortamında (anne, baba, kardeş, akrabalar) geçmektedir (Snell, 1983;;Kırcaali-İftar, 1995)

Bu nedenle aileler bireylere, sosyal kabul, fiziksel beceriler, özbakım, evi koruma, telefon kullanma, yiyecek içecek hazırlama, tehlikelere karşı önlem alma gibi birçok bağımsız yaşam becerisini kazandırmada önemli ve etkili olabilmektedir (Coleman ve Apts, 1991).

Bu amaçla yapılan çeşitli araştırmalar vardır,

Crapps, Langone ve Swaim (1985) tarafından yapılan bir araştırma ile zihin engelli erkek ve kadınların değişik toplumsal ortamlardaki niceliksel ve niteliksel katılımını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada değişik toplumsal ortam olarak yetişkin zihin engelli kadın ve erkeklerin kaldıkları grup evleri ve rehabilitasyon merkezleri ifade edilmiştir. Grup evleri: Bir görevlinin gözetiminde 4 ile 6 arasında yetişkin zihin engellinin yaşamını sürdürdüğü ortamdır. Rehabilitasyon merkezi ise çok sayıda yetişkin zihin engellinin yaşamını sürdürdüğü yatılı ortamlardır.

Araştırma bulgularına göre grup evlerinde kalan yetişkin zihin engelli bireyler nispeten kendi seçtikleri toplumsal ortamlara denetçi olmadan katılmışlardır. Rehabilitasyon merkezinde kalan erkek ve kadınların toplum içine daha az girdikleri gözlenmiştir. Buna göre yetişkin zihin engelli bireylerin toplumsal uyumları ve toplumsal ortamlara katılımlarının kaldıkları kurumun büyüklüğü ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir.

Yapılan başka bir araştırmada Felce ve Kock (1986); zihin engelli yetişkinlerin rehabilitasyon merkezleri ve grup evi ortamındaki çevre ile ilişkilerin analizine dayalı bir çalışma desenlemişlerdir. Çalışmada, rehabilitasyon merkezinden grup evi ortamına transfer edilen ağır ve çok ağır zihin engellilerin davranışsal tepkileri üzerindeki etkileri açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma da iki grup karşılaştırılmış, sonuçta grup evinde yaşamını sürdürenlerin, özellikle kurum içi faaliyetlerinde ve çalışanlarla iletişimde artış olduğu gözlenmiştir.

Haller, Dyke ve Groeneweg (1990), rehabilitasyon merkezlerinde sürekli olarak kalan 308 zihin engelli birey üzerinde uygulanan programların etkililiğine ilişkin bir çalışma düzenlemişlerdir. Araştırma yapılan kurum zihin engelli yetişkinler için psikolojik, sosyolojik, eğitsel, boş zaman etkinlikleri, tıbbi destek hizmetleri, mesleki eğitim ve ev yaşamına ilişkin programlar sunan bir merkezdir. Araştırma geriye dönük analizler içermektedir. Araştırma bulguları, psikometrik ölçü araçlarındaki test

puanlarında önemli bir artış olmadığını göstermiştir. Bunun yanısıra uyumsal, işlevsel amaçlarda artışlar bulunmuştur. Sonuçta günlük yaşama değinen programların mesleki programlardan daha etkili olduğu gözlenmiştir. Ayrıca kurumda sürekli kalan yetişkin zihin engelli bireylerin üçte birinin kurumun programlarından yarar sağladığı görülmüştür.

Krauss ve Seltzer (1986) tarafından kurum ve ev ortamlarında yaşayan 55 yaş ve üzerinde yetişkin zihin engelli ile 22-54 yaş arası daha genç yetişkin zihin engelli bireyler arasında bilişsel, tıbbi , işlevsel yetersizlikler için hizmet ihtiyacı ile hizmetten yararlanma açısından anlamlı farklılıkların olup olmadığını belirlemek için bir araştırma düzenlenmiştir. Araştırma sonucunda; a) 55 ve üstü yetişkin zihin engelli ile 22 ve 54 yaş arası yetişkin zihin engellilerde bilişsel olarak anlamlı farklılığın olmadığı,

b) 55ve üstü zihin engelli bireyler ile 22-54 yaşlar arasındaki zihin engellilere göre tıbbi ve işlevsel bakımdan anlamlı bir farklılığın olmadığı,

c) 22-54 yaş arası yetişkin zihin engelli bireylerle karşılaştırıldığında 55 yaş üstü zihin engelli bireylerin ihtiyaç duyduğu hizmet örneklerinde anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir.

Lakin ve arkadaşlarının 1986-1987 yılında yaptığı çalışmada rehabilitasyon merkezleri ve küçük grup evlerinde kalan 336 zihin engelli bireyin kimlik ve zihinsel özellikleri, problem davranışları, kendi kendine bakım becerileri, toplumsal yaşam becerileri ve ev ortamına ait beklentileri araştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre küçük grup evlerinde kalan bireylerin yeterliliklerinin iyi düzeyde olduğu, rehabilitasyon merkezinde kalan engellilerin ise yeterliklerinin daha az olduğu gözlenmiştir.

Lovet ve Haring (1989) zihin engelli yetişkinlerin günlük yaşam becerilerine yönelik yeterliliklerini artırmak için, bir araştırma desenlemiştir. Hafif ve orta düzeyde dokuz zihin engelli araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Bu denekler iki gruba ayrılmıştır. Birinci grup üyeleri sadece kendi kendini kayıt etme ile ilgili eğitim ve öğretim alırken diğer gruptaki denekler kendi kendini yönetme tekniğini kullanmak üzere yetiştirilmişlerdir. Her iki gruptaki üyeler görev tamamlamada daha iyi

performans gösterdikleri görülmüştür. Elde edilen sonuçlar kendi kendini yönetme tekniklerinin kazandırılması halinde yetişkin zihin engelli bireylere yaşamlarını yönetmede yardımcı olabileceğini göstermiştir .

Türkiye'de eğitim olanaklarından yeterince yararlanamamış, bir aileye sahip olmayan, korunmaya ihtiyacı olan, eğitim yaşını aşmış, kurum bakımına ihtiyacı olan bireylerde SHÇEK'na bağlı rehabilitasyon merkezlerinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu merkezlerde korunmaya ihtiyacı olan ve daha çok okul çağında olan çocuk ve gençlerin özelliklerini içeren çalışmalara rastlanmaktadır. Ancak yetişkin zihin engelli kadınlara yönelik araştırmalara rastlanmamaktadır. Var olan araştırmalar, aile ortamında ve kurum ortamında yaşamını sürdüren çocuk ve gençler arasındaki bireysel farklılıkları ortaya koymaktadır.

Bıyıklı (1987) tarafından yapılan bir araştırmada yuvadan yetiştirme yurduna gelen korunmaya muhtaç, aile yaşamından yoksun, 7-11 yaş grubu çocukların zihinsel ve psikososyal gelişimleri karşılaştırılarak incelenmiştir. Sonuçta aile yaşamından yoksun olan çocukların ailesi olan çocuğa oranla özellikle zihinsel gelişim bakımından geri kaldığı görülmüştür. İki grup arasındaki en belirgin farklılığın ise uyum, toplumsallaşma, sorumluluk, dil gelişimi ve bağımsız etkinlikler alanlarında olduğu görülmüştür. Bu alanlarda ailesi olan çocukların yetiştirme yurdu çocuklarından daha ileri düzeyde oldukları belirlenmiştir. Yetiştirme yurdu çocuklarının genel gelişim gerilikleri, bir yandan sevgisiz geçen ilk yılların olumsuz etkisi, bir yandan da kurum koşullarının bunu pekiştirici olmasına bağlanmaktadır.

Erkan (1995), çocuk yuvasında kalan ve beşinci sınıfa giden 75 korunmaya muhtaç çocuk ile ailesi yanında kalan 75 beşinci sınıf öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada, yuva ortamının çocuklar için elverişsiz olduğunu, yuvada kalan çocukların benlik düzeylerinin, aile yanında kalan çocuklardan daha düşük rol oynadığı ifade edilmektedir.

Güven (1995) yaptığı aştırmada da, yetiştirme yurdunda ve ailesinin yanında kalan öğrencilerin bazı değişkenlere göre uyum düzeyleri karşılaştırılmış ve yetiştirme yurdunda kalan çocukların uyum düzeyleri daha düşük bulunmuştur .

Yanbastı (1971), yetiştirme yurtlarında kalan 8-11 yaş arası 60 kız çocuğu ile aile yanında kalan 60 kız çocuğunu okul başarısı ve yetenek alanları açısından karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda yetiştirme yurdunda kalan çocukların, aile yanında kalan çocuklara göre her yaş grubunda düşük ortalamalar elde ettiği görülmüştür.

Çılga (1989), korunmaya muhtaç çocukların sorunları ve yetiştirme yurtları ile ilgili araştırmasında çocukların okul yaşamıyla ilişkileri açısından yurt ve aile yanında kalan öğrencileri karşılaştırmıştır. Elde edilen bulgulara göre yetiştirme yurdunda kalan çocukların okul başarı düzeyi ve ders dışı etkinliklere katılımları aile yanında kalan çocuklara oranla düşük bulunmuştur.

Tuzcuoğlu (1989), korunmaya muhtaç çocukların öğrenim problemleri ile ilgili olarak yaptığı araştırmada,yetiştirme yurdu çocukları, öğretmenleri tarafından kişilik ve uyum problemlerinin bulunduğu ifade edilmiştir.

Tuncer (1974),yetiştirme yurdunda kalan 50 ilk okul çocuğunun okula uyum ve başarılarını incelemiş ve uyumlarının bozuk, dikkatlerinin dağınık, bağımsızlıklarının gelişmemiş, duygularının yüzeysel, davranışlarının, heyecanlı, sinirli ve sıkıntılı olduğu belirlenmiş, okul başarı düzeyleri ve uyumları da düşük bulunmuştur.

1.5. Problem

Engelli birey içinde yaşadığı toplumda sürekli iletişim içerisinde. Engelli birey kendisini ifade edebildiği ve kendi ihtiyaçlarını bağımsız olarak karşılayabildiği

düzeyde toplum içerisinde bağımsız olarak yaşayabilmesi ve kabul görmesi söz konusudur. Bunun içinde bireyin günlük yaşam becerilerini kazanması gerekmektedir.

Günlük yaşam becerileri tüm engellilerin bağımsız yaşayabilmesi için gerekli olan becerileri kapsamaktadır. Bireyin kurum bakımında ya da aile yanında olması olayın boyutlarını değiştirmemektedir. Tüm engellilerin bağımsız yaşam için günlük yaşamda gereksinim duydukları beceriler aynıdır. Ancak bu becerileri kazanmada aile yanında olan bireylerin ihtiyaçları yönünde, ev ortamında, beceriler kazanmaları doğrultusunda farklı yaşamsal ortamlar hazırlanarak birey desteklenebilir. Kurum bakımında bulunan engellilere ise merkez olanakları doğrultusunda eğitim sunulabilmeli, yeni beceriler kazandırılabilmesi, bunun içinde uygun eğitim ve yaşamsal ortamlara gereksinim duyulmaktadır.

Eğitim bakımından yoksunluk içinde olan ve öncelik gerektiren yetişkinlerin iki ana grupta ele alınabileceği ifade edilmektedir. Bunlardan biri, toplumsal, ekonomik, coğrafi koşullarla, aile koşulları nedeni ile yoksunluk içinde olanlar, diğeri ise zihince ve bedence özürlü olanlardır (Bülbul, 1991). Buna göre zihin engelli olan, aynı zamanda korunmaya ihtiyacı olan zihin engelli kadınlar öncelikli olarak uygun eğitim ortamlarına ve programlarına yerleştirilmelidir.

Türkiye'de zihin engelli bireylere bağımsız yaşam becerilerinin kazandırılmasına yönelik okul öncesi, ilkökul, meslek okulu düzeylerinde eğitim verilmektedir. Okul öncesi eğitim programlarında özbakım becerileri, basit etkinliklere katılma ve ilkökula hazırlık becerilerinin kazandırılmasına yer verilmektedir. İlkokulda ise bu temel becerilerle birlikte günlük yaşam becerilerinin kazandırılmasına ağırlık verilmektedir. İlkokul sonrası meslek okullarında ise okul öncesi ve ilkökul dönemlerindeki becerilere ek olarak iş ve mesleğe hazırlamayı amaçlayan programlara yer verilmektedir (Cavkaytar, 1998. s 25). Ancak yetişkin ve korunmaya ihtiyacı olan zihin engelli kadınların günlük yaşam becerilerinin geliştirilmesine hizmet eden çalışmalar bulunmamaktadır.

Yetişkin zihin engellilere uygun eğitim verilebilmesi ve gerekli düzenlemelerin sağlanabilmesi için rehabilitasyon merkezinde kalmakta olan yetişkin zihin engelli kadınlar için eğitim önlemleri almaya, düzenlemeler yapmaya gerek vardır. Bunun için de yetişkin zihin engelli kadınların günlük yaşam becerilerinde işlevde bulunma durumlarının belirlenmesine gerek vardır. Yetişkin zihin engelli kadın kimdir, kendilerini ve içinde yaşadıkları kuruma ilişkin bilgi durumları nedir? Giyinme, beslenme, temizlik ve akademik becerilerde ne tür özellikler sergilemektedirler. Bu nedenle bu araştırmada yetişkin zihin engelli kadınların günlük yaşam becerileri alanındaki işlevde bulunma durumları nedir sorusuna cevap aranmaktadır.

1.6. Amaç

Bu araştırmanın amacı Eskişehir Yetişkin Zihinsel Özürlü Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinde kalmakta olan yetişkin zihin engelli kadınların temel günlük yaşam becerilerini gerçekleştirme durumlarının belirlenmesidir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Zihin engelli kadınların kendilerini ve içinde yaşadıkları kurum tanımaya yönelik bilgi durumları nedir?
 - 1.1. Zihin engelli kadınların kimliklerine ilişkin bilgi durumları nedir?
 - 1.2. Zihin engelli kadınların içinde yaşadıkları kurumun yapısını ve çalışanlarını tanımaya ilişkin bilgi durumları nedir?
2. Zihin engelli kadınların giyinme, beslenme, temizlik becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?
 - 2.1. Zihin engelli kadınların giysileri giyme becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?
 - 2.2. Zihin engelli kadınların giysileri çıkarma becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?
 - 2.3. Zihin engelli kadınların giysileri katlama ve yerleştirme becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?

- 2.4. Zihin engelli kadınların giyinmeyi tamamlayan becerileri gerçekleştirme durumları nedir?
- 2.5. Zihin engelli kadınların yaşadıkları odayı temizleme ve düzenlemeye yönelik beceri gerçekleştirme durumları nedir.
- 2.6. Zihin engelli kadınların koridorları ve bahçeyi temizleme ve düzenlemeye yönelik becerileri gerçekleştirme durumları nedir?
- 2.7. Zihin engelli kadınların yemekhaneyi temizlemeye yönelik becerileri gerçekleştirme durumları nedir?
- 2.8. Zihin engelli kadınların günlük kişisel bakım becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?
- 2.9. Zihin engelli kadınların çamaşır yıkama ve kurutmaya yönelik becerileri gerçekleştirme durumları nedir?
- 2.10. Zihin engelli kadınların beslenme araçlarını kullanma becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?
- 2.11. Zihin engelli kadınların yemek hazırlama becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?
- 2.12. Zihin engelli kadınların yemek masasını hazırlama becerilerini gerçekleştirme beceri durumları nedir?
- 2.13. Zihin engelli kadınların bulaşık yıkama becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?
3. Zihin engelli kadınların akademik becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?
 - 3.1. Zihin engelli kadınların temel okuma becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?
 - 3.2. Zihin engelli kadınların yazma becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?
 - 3.3. Zihin engelli kadınların 1 ve 20 arasındaki sayıları eşleme, okuma, yazma becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?
 - 3.4. Zihin engelli kadınların temel toplama, çıkarma, çarpma, bölme işlemlerini gerçekleştirme durumları nedir?
 - 3.5. Zihin engelli kadınların parayı tanıma ve kullanma becerilerini gerçekleştirme durumları nedir?

- 3.6. Zihin engelli kadınların zaman bildiren kavramları kullanmaya yönelik beceri durumları nedir?
- 3.7. Zihin engelli kadınların telefon kullanma beceri durumları nedir?
- 3.8. Zihin engelli kadınların vücut bölümlerini tanıma beceri durumları nedir?

1.7. Önem

Bu araştırmada, yetişkin zihin engelli kadınların günlük yaşam becerilerini gerçekleştirme durumları belirlenmeye çalışılmaktadır. Araştırma ile toplanacak verilere göre, yetişkin zihin engelli kadınların, var olan performans düzeylerinin ne olduğunu ortaya koyması beklenmektedir.

Türkiye'de korunmaya muhtaç bireylere yönelik olarak bir çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar, yetiştirme yurdunda ve yuvalarda kalan çocukların sosyal, psikolojik gelişimleri, sosyal uyumları, kaygı düzeyleri, benlik gelişimleri, akademik başarılarına yöneliktir. Ancak rehabilitasyon merkezleri ve yetişkin zihin engelli bireylerin günlük yaşam becerilerine ilişkin yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma sonucunda, elde edilen bulguların, yetişkin zihin engelli kadınlarla çalışan meslek elemanlarına bilgi vereceği, yetişkin zihin engelli kadınların günlük yaşam becerilerini gerçekleştirme durumunun belirlenmesinin yapılacak olan çalışmalara temel olacağı ümit edilmektedir.

Yetişkin zihin engelli bireylerin bağımsız yaşama geçişinde temel olabilecek günlük yaşam becerilerinin kazandırılmasına yönelik programların oluşturulması ve geliştirilmesine ışık tutacağı, yapılacak olan çalışmalara kaynak olacağı düşünülmektedir.

1.8. Sayılılar

Bu araştırmada aşağıdaki sayılılardan hareket edilmiştir.

1. Araştırmada veri toplamak üzere hazırlanan ölçü araçlarının, uzman görüşlerine göre zihin engelli kadınların kurumdaki günlük yaşam becerilerini ölçmede yeterli olduğu varsayılmıştır.
2. Bağımsız gözlemciler ve araştırmacı gözlemlerini yansız olarak kaydetmiştir.
3. Gözlemcinin varlığı becerilerin gerçekteştirilmesini etkilememiştir.
4. Kurum kayıtlarında var olan kişisel bilgiler ve engel türüyle ilgili bilgilerin doğru olduğu kabul edilmiştir.

1.9. Sınırlılıklar

1. Eskişehir Yetişkin Zihin Özürlü Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi ile,
2. Merkezde yerine getirilen günlük yaşam becerileri “kendini ve kurumu tanıma becerileri, giyinme, beslenme, temizlik becerileri ve akademik beceriler okuma, yazma, hesaplama ve telefon kullanma zaman kavramı, vücut bölümlerini tanımlamaya ilişkin beceriler” ile,
3. Günlük yaşam becerileri ölçmek için hazırlanan ölçü aracı ile,
4. İki gözlemci ve araştırmacının yaptığı gözlemler ile,
5. 1998 yılı bahar döneminde yedi haftalık bir çalışma ile sınırlıdır.

1.10. Tanımlar

Özel eğitim: Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ile bu çocukların özür ve özelliklerine uygun ortamda sürdürülen eğitimidir (Özsoy, 1996 s. 6).

Rehabilitasyon: Bireyi kapasitesi ölçüsünde bedensel, zihinsel, sosyal ve ekonomik yeterlilik alanlarında geliştirme, koruma ve iyileştirme çalışmalarına rehabilitasyon denir (Eripek, 1984 s. 1).

Korunmaya Muhtaç Birey: Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; a) ana veya babasız, ana ve babasız, b) ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, c) ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen bireyi ifade eder (SHÇEK, 1983).

Muhtaç Sakat: Bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerinde belirli oranda fonksiyon kaybına neden olan organ yokluğu veya bozukluğu sonucu normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olup korunmaya, yardıma, bakıma ve yerleştirilmeye muhtaç kişi (SHÇEK, 1983).

Kendini ve Kurumu Tanımaya Yönelik Ölçü Aracı: Kendisini ve içinde yaşadığı kuruluşu tanıyıp tanımadığına, bireyin içinde yaşadığı kuruluşu ve çalışanlarını tanımaya ilişkin becerilerden oluşmaktadır.

Giyinme, Beslenme ve Temizlik Becerilerini Değerlendirme Ölçü Aracı: Giysileri koruma ve kullanma, yaşadığı ortamı temizleme ve düzenleme, kişisel temizlik, beslenme ve mutfak becerilerinden oluşmaktadır.

Akademik Becerileri Değerlendirme Ölçü Aracı: Okuma, yazma, 1 ve 20 arasında sayıları eşleme - okuma ve yazma, temel işlemleri yapma, parayı tanıma, zaman bildiren kavramlar, telefon kullanma ve vücut bölümlerini tanımaya ilişkin becerilerden oluşmaktadır.

Yetişkin Zihin Engelli Kadın: Bu araştırmada yaşlılarına göre zihinsel fonksiyonlarda yetersizlik, uyumsal davranışlarda sınırlılık gösteren 18 yaş üzerindeki kadınlar için kullanılmıştır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Yetişkin zihin engelli kadınların günlük yaşam becerilerini gerçekleştirme düzeylerini belirlemeyi amaçlayan araştırmanın bu bölümünde sırasıyla araştırma modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması, verilerin çözümüne ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma durum saptamaya yönelik tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişte yada halen varolan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey yada nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır (Karasar 1984 S.80). Bu çalışmada da amaçlarda belirtildiği gibi yetişkin zihin engelli kadınların günlük yaşam becerilerini gerçekleştirme durumları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini 1998 yılında Eskişehir ili sınırlarında bulunan Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne bağlı Eskişehir Yetişkin Zihinsel Özürlü Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü'nde barınan 51 zihin engelli kadın oluşturmaktadır. Kurulda kalmakta olan (1 görme engelli, 1 işitme engelli, 3 cerebral palcy'li birey, 8 sözel iletişim kurmayan zihin engelli birey olmak üzere) 13 birey zihin engelinin yanında ikinci engeli olması nedeniyle araştırmanın kapsamına dahil edilmemiştir. Kurulda kalan yalnız 38 zihin engelli birey araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan engellilerin araştırmanın amacı açısından önemli görülen özellikleri çizelge 1, 2, 3, 4, 5, 6 'da verilmiştir.

Yetişkin zihin engelli kadınların kurum kayıtlarından ve kişisel dosyalarından elde edilen bilgilere göre yaş durumları Çizelge 1'de gösterilmiştir.

Çizelge 1
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Yaşlara Göre Dağılımı

Yaş	N	%
21-30	18	47.3
31-40	12	31.5
41-50	7	18.4
51-60	1	2.6
Toplam	38	100

Çizelge 1' de görüldüğü gibi Kurumda kalmakta olan yetişkin zihin engelli kadınların % 47.3'ü (N=18), 21-30 yaş arasında, % 31.5'i (N=12) , 31-40 yaş arasında, % 18.4'ü (N=7), 41-50 yaş arasında, % 2.6'sı (N=1) , 51-60 yaş arasında olduğu gözlenmektedir.

Yetişkin zihin engelli kadınların kurum dosyaları, hastane raporları ve Rehberlik Araştırma Merkezi raporlarından elde edilen bilgilere göre zeka düzeyleri Çizelge 2'de gösterilmiştir.

Çizelge 2'de görüldüğü gibi, Kurumda kalmakta olan yetişkin zihin engelli kadınların, % 45.4'i, (N=17), eğitilebilir, % 42.8'i (N=16) öğretilebilir, % 13.1'i (N=5) ağır derecede, olduğu gözlenmektedir.

Çizelge 2
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Zeka Düzeylerine Göre Dağılımı

Zeka Düzeyi	N	%
Eğitilebilir	17	45.4
Öğretilebilir	16	42.8
Ağır	5	13.1
Toplam	38	100

Yetişkin zihin engelli kadınların kurum kayıtları, kişisel dosyaları, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) belgelerinden elde edilen bilgilere göre eğitim özgeçmişleri Çizelge 3'de gösterilmiştir.

Çizelge 3
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Eğitim Özgeçmişlerine Göre Dağılımı

Eğitim Kurumları	N	%
Eğt. Ol. hiç yararlı.	30	78.8
Alt özel sınıf terk	1	2.6
Normal sınıf terk	2	5.2
İlkokul nor.sın.mezunu	4	10.5
Orta okul mezunu	1	2.6
Toplam	38	100

Çizelge 3'te görüldüğü gibi, Kurumda kalmakta olan yetişkin zihin engelli kadınların % 78.8'sinin, (N=30) eğitim olanağından hiç yararlanmadığı, % 2.6'sının, (N=1) alt özel sınıf terk olduğu % 5.2'sinin, (N=2) normal sınıf terk, % 10.5'sinin (N=4) normal ilkokul mezunu olduğu, % 2.6'sının, (N=1) ortaokul mezunu olduğu, görülmektedir.

Yetişkin zihin engelli kadınların kurum kayıtlarından ve kişisel dosyalarından elde edilen bilgilere göre Yetişkin Zihinsel Özürlü Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinde kalma süreleri Çizelge 4'de gösterilmiştir.

Çizelge 4
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Rehabilitasyon
Merkezinde Kalma Sürelerine Göre Dağılımı

Kurumda Kalma Süresi	N	%
1 yıl	2	5.2
2 yıl	9	23.6
3 yıl	27	71
Toplam	38	100

Çizelge 4'de görüldüğü gibi, Kurumda kalan yetişkin zihin engelli kadınların %5.2'sinin, (N=2) kurumda kalmış olduğu süre 1 yıl, % 23.6'sının, (N=9) kurumda kalmış olduğu süre 2 yıl, % 71'inin, (N=27) kurumda kalmış olduğu sürenin 3 yıl olduğu görülmektedir. Yetişkin zihin engelli kadınların kurum kayıtları ve kişisel dosyalarından elde edilen bilgilere göre kuruluşa geldikleri yerler Çizelge 5'de gösterilmiştir.

Çizelge 5
Yetişkin Zihinsel Özürlü Kadınların Kuruluşa
Geldikleri Yerlere Göre Dağılımı

Kuruma geldiği yer	N	%
Aile yanı (Ana-Baba)	15	39.4
Yakınları (Akrabaları)	16	42.8
Terk	4	10.5
Kuruluştan (SHÇEK Kuruluşu)	3	7.8
Toplam	38	100

Çizelge 5'de görüldüğü gibi, Kurumda kalan yetişkin zihin engelli kadınların % 39.4'ünün (N=15) yakınlarının, % 42.8'inin (N=16) aile yanından, % 10.5'inin (N=4) terk edilmiş, %7.8'inin (N=3) ise SHÇEK (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu)'e bağlı diğer kuruluşlardan geldiği görülmektedir.

Yetişkin zihin engelli kadınların kurum kayıtları, kişisel dosyaları ve nüfus kayıtlarından elde edilen bilgilere göre, medeni durumları Çizelge 6'da gösterilmiştir.

Çizelge 6
Yetişkin Zihinsel Özürlü Kadınların Medeni
Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	N	%
Bekar	33	86.7
Evli	-	-
Dul	5	13.1
Toplam	38	100

Çizelge 6'da görüldüğü gibi Kurumda kalan yetişkin zihin engelli kadınların % 86.7'sinin (N=33) hiç evlenmemiş, % 13.1'inin (N=5) dul olduğu görülmektedir. Çizelge 6'ya göre Kurulusta halen evli olan yetişkin zihin engelli kadın bulunmamaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amaç bölümünde yer alan soruların yanıtlanabilmesi için, bireyin kendisini ve kurumu tanıması, giyinme, beslenme, temizlik becerileri ve akademik becerileri değerlendirmeye yönelik verilere gereksinim duyulmuştur. Bu veriler günlük yaşam becerileri ölçe aracı ile toplanmıştır (EK,1).

2.3.1. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracının Geliştirilmesi:

Günlük yaşam becerileri ölçü aracının geliştirilmesi için Yetişkin Zihin Özürlü Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü'nde çalışan meslek elemanları ve yardımcı hizmetlilerle yapılan görüşmeler, kurumda kalmakta olan engellilerin

günlük yaşantılarının gözlenmesi ve kayıtlarının incelenmesi kurum yaşamındaki becerilerin belirlenmesine temel alınmıştır.

Rehabilitasyon merkezinde yaşam aşağıdaki gibi programlanmıştır

2.3.1.1. Rehabilitasyon Merkezinde Bir Günlük Yaşam

Saat

- 06.45 Kalkış, el yüz temizliği ve odalardan çıkış büyük salonda toplanma.
- 07.00 Kahvaltı için yemekhaneye iniş.
- 07.00 -07.30 Kahvaltı zamanı.
- 07.30 Kahvaltı sonrası büyük salonda toplanma ve grup annelerinin gelmesini bekleme.
- 07.30 -09.30 Grup annelerinin gözetiminde kişisel bakım oda düzenleme ve temizliği (oda içi temizlik görev dağılımı doğrultusunda yapılmaktadır).
- 09.30 -10.00 Serbest dinlenme.
- 10.00 -12.00 Görev dağılımı doğrultusunda grup anneleri gözetiminde bina temizliği, yemek, bulaşık vb. genel işlerde görev alma (görevi olmayanlar etkinliğe katılıyor).
- 12.00 -12.45 Öğle yemeği.
- 12.45 -14.30 Görev dağılımı doğrultusunda yemekhane temizliği, bulaşık, genel temizlik işlerinde görev alma (görevi olmayanlar için serbest dinlenme).
- 14.30 -16.30 Etkinlik (beden eğitimi ve oyun odası serbest etkinlikleri) Banyo günleri banyo zamanı (14.30 - 16.30)
- 16.30-17.30 Görev dağılımı doğrultusunda kurum içi işleyişe yardımcı olma (yemeğe hazırlık, genel temizlik vb.).Görevi olmayanların serbest zamanı.
- 17.30 -18.15 Akşam yemeği (kış uygulaması).
- 18.15 Görevli olanların yemek sonu temizliği.
- 18.15 TV izleme-serbest zaman başlangıcı.
- 20.00 İsteyenlerin yatma zamanı.
- 22.00 Tüm engellilerin yatma zamanı.

Rehabilitasyon merkezindeki günlük yaşam becerilerinin daha çok giyinme, beslenme, temizlik, temel akademik beceriler, bireyin kendisini ve kurumu tanımaya yönelik bilgilere gereksinim olduğu görülmektedir.

Araştırmacı bu noktadan hareket ederek veri toplama arcının geliştirilmesinde araştırma amacına ilişkin bilgi toplamaya yardımcı olacağı düşünülen soru maddelerinin oluşturulmasına yönelik çeşitli kaynakları incelemiştir (Akkök, 1984; Akkök ve Sucuoğlu, 1989; Brigance, 1994; Brigance ve Screen, 1994; Cavkaytar, 1998; Eripek, 1987; Gürsel, 1987; 1993; 1998; Kırcaali ve arkadaşları, 1997; MEB, 1990, 1991, 1992; Özyürek, 1986; Sucuoğlu ve Kuloğlu, 1992; Vuran, 1989).

İncelenen kaynaklardan toplanan bilgiler, kurum çalışanlarının görüşleri, yapılan gözlemler, yaşanan kuruluşun özellikleri göz önüne bulundurularak günlük yaşam becerileri ölçü aracı geliştirilmiştir.

2.3.1.2. Geliştirilen Ölçü Araçları ve Özellikleri

Günlük yaşam becerileri ölçü aracı ile yukarıda belirtildiği gibi, Yetişkin Zihinsel Özürlü Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinde kalmakta olan bireylerin kendisini ve kurumu tanımaya yönelik bilgiler, giyinme- beslenme- temizlik becerileri, akademik becerilere ilişkin verilerin toplanması amaçlanmaktadır. Bu amaçla verilerin toplanabilmesi için günlük yaşam becerileri ölçü aracı oluşturulmuştur. Ölçü aracı üç bölümden oluşmaktadır.

1. Bireyin Kendisini ve Kurumu Tanımaya Yönelik Ölçü Aracı.
2. Giyinme, Beslenme, Temizlik Becerileri Değerlendirme Ölçü Aracı.
3. Akademik Becerileri Değerlendirme Ölçü Aracı.

1. Bireyin Kendisini ve Kurumu Tanımaya Yönelik Ölçü Aracı: Bireyin kendisini ve içinde yaşadığı kuruluşu tanıyıp tanımadığına yönelik bilgileri toplamayı amaçlamaktadır. Kendi içinde iki ana başlık altında toplanmıştır.

1.1. Bireyin Kendini Tanımaya Yönelik Becerileri Gerçekleştirme Durumlarını Değerlendirme Formu: Adını, soyadını, yaşını, doğum tarihini, doğum yerini, ana baba adını, daha önce hangi ilde yaşadığını değerlendirmeye yöneliktir.

1.2. Bireyin İçinde Yaşadığı Kurumu ve Çalışanlarını Tanımaya Yönelik Becerileri Gerçekleştirme Durumlarını Değerlendirme Formu : Kurumun adı, müdürün adı, çalışanların isimleri, bina bölümlerinin adları, kurumun adresi ve telefon numarasını bilip bilmediğine ilişkin bilgi düzeyini değerlendirmeye yöneliktir.

2. Giyinme, Beslenme, Temizlik Becerileri Ölçü Aracı: Bireyin günlük yaşam becerilerini gerçekleştirme durumlarının belirlenmesini amaçlamaktadır. Ölçü aracı dört formdan oluşmaktadır.

2.1. Bireyin Giysilerini Giyme, Çıkarma, Katlama ve Yerleştirme Becerilerini Gerçekleştirme Durumlarını Değerlendirme Formu: Giysileri giyme, giysileri çıkarma, giyinmeyi tamamlayan beceriler, giysileri katlama ve yerleştirme becerilerini değerlendirmeye yöneliktir.

2.2. Bireyin Yaşadığı Ortamı Temizlemeye ve Düzenlemeye Yönelik Becerileri Gerçekleştirme Durumlarını Değerlendirme Formu: Odayı temizleme ve düzenlemeye yönelik beceriler, koridorlar ve bahçeyi temizleme, düzenleme, yemekhanenin temizliğine yönelik becerileri değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

2.3. Bireyin Kişisel Temizlik Becerilerini Gerçekleştirme Durumlarını Değerlendirme Formu: Kişisel günlük bakım becerileri çamaşır yıkama ve kurutma becerilerini değerlendirmeye yöneliktir.

2.4. Bireyin Beslenme ve Mutfak Becerilerini Gerçekleştirme Durumlarını Değerlendirme Formu: Beslenme araçlarını kullanma, yemek hazırlamaya yönelik beceriler, yemek masasının hazırlanması ve bulaşık yıkama becerilerini değerlendirmeye yöneliktir.

Giyinme, beslenme, temizlik becerileri ölçü aracı kapsamında da temel beceri, alt beceri, yöntem, ortam, araç gereç, gözlem anı, gözlem sürecine katılanlar, gözlem süreci ve kayıt öğeleri yer almaktadır.

Geliştirilen ölçü araçlarının içeriği ve yapısı Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü uzmanlarınca gözden geçirilmiştir. Yaptıkları öneriler doğrultusunda ölçü araçları yeniden düzenlenmiştir.

Günlük yaşam becerileri ölçü aracının güvenilirliğinin belirlenebilmesi için gözlemciler arası güvenilirliğe bakılmıştır. Gözlemciler arası güvenilirlik, iki bağımsız gözlemcinin birbirinden bağımsız ve eş zamanlı olarak davranışın olup olmadığına ilişkin değerlendirmelerinin karşılaştırılmasıdır (Kırcaali-İftar, 1997). Buna göre kurumda meslek elemanı olarak çalışan iki gözlemciden yararlanılarak, bir zihin engelli kadına günlük yaşam becerileri ölçü aracı uygulanmıştır. İki uygulamacının elde ettiği veriler karşılaştırılmış ve gözlemciler arası güvenilirlik saptanmıştır. Bu gözlem sonuçlarına göre güvenilirlik düzeyi, gözlemciler arası görüş birliği toplamının, görüş birliği ve görüş ayrılığının toplamına bölünerek çıkan sonucun yüzle çarpılması ile elde edilmiştir. Gözlemciler arası güvenilirlik Akademik beceriler için % 96.6, Giyinme, Beslenme ve Temizlik becerileri için % 97.7, Kendini ve İçinde Yaşadığı Kurumu Tanıma Becerileri için % 92.8 olduğu saptanmıştır. Araştırma verilerinin ortalama güvenilirliği ise % 95.7 olarak belirlenmiştir.

2.3.2. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracının Uygulanması

2.3.2.1. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracının Uygulama Ortamı

Günlük yaşam becerileri ölçü aracı üç ana ölçü aracından oluşmaktadır. Ölçü araçları özellikleri itibarıyla farklı ortamlarda uygulanmıştır. Bireyin kendisini ve içinde yaşadığı kurumu tanımasına yönelik değerlendirme ölçü aracı için gereksinim duyulan veriler, bireyle yapılandırılmış ortamda yapılan çalışmalar sonunda elde

edilmiştir. Giyinme, beslenme ve temizlik becerileri değerlendirme ölçü aracı için gereksinim duyulan veriler doğal ortamda yapılan gözlemlerin kaydedilmesiyle elde edilmiştir. Akademik becerileri değerlendirme ölçü aracı ile toplanması amaçlanan veriler bireyin yapılandırılmış ortamda etkinlikleri yerine getirmesiyle elde edilmiştir.

2.3.2.2. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracının Uygulama Süresi

Günlük yaşam becerileri ölçü aracının uygulanması yedi haftalık bir zamanı gerektirmiştir.

Zihin engelli kadınlara ilişkin kimlik bilgileri kuruluş kayıtları ve kişisel dosyalarından araştırmacı tarafından bir haftada toplanmıştır. Gereksinim duyulan kimlik bilgileri toplandıktan sonra, bireyin kendisini ve kurumu tanımasına yönelik değerlendirmeye başlanmıştır. Verilerin toplanması iki haftada tamamlanmıştır. Bu çalışma sırasında giyinme, beslenme, temizlik becerilerine yönelik gözlemlere de başlanmıştır. Verilerin toplanması altı haftada tamamlanmıştır. Bireyin kendisini ve kurumu tanımasına yönelik çalışma tamamlandıktan sonra, giyinme, beslenme, temizlik becerilerine yönelik gözlemler devam ederken aynı zamanda akademik becerilerin değerlendirilmesine başlanmıştır. Akademik becerilere yönelik verilerin toplanması dört haftada tamamlanmıştır.

Günlük yaşam becerileri ölçü aracı uygulanması zaman dilimleri açısından da farklılıklar göstermektedir. Bireyin kendisini ve içinde yaşadığı kurumu tanımasına yönelik değerlendirme ile akademik becerileri değerlendirme ölçü aracı araştırmacının belirleyeceği zamanlarda uygulanabilme özelliği göstermektedir. Ancak giyinme, beslenme, temizlik becerileri değerlendirme ölçü aracı doğal ortamda uygulanması nedeniyle uygulama zamanı bakımından farklılıklar göstermektedir.

a. Giysilerini giyme çıkarma becerileri, giyinmeyi tamamlayan beceriler günün değişik saatlerinde ancak daha çok yataktan kalkma, giysileri giyme ve yatma saatlerinde giysilerini çıkarma zamanında,

- b. Yaşadığı odayı temizleme ve düzenlemeye yönelik becerileri özellikle kahvaltıdan sonra sabah temizliğinde,
- c. Koridorları ve bahçeyi temizleme ve düzenlemeye yönelik becerilerin uygulama zamanı günün değişik saatlerinde,
- d. Yemekhaneyi temizleme becerileri, günün değişik saatlerinde ancak daha çok yemeklerden sonra,
- e. Bireyin günlük bakım becerileri (kişisel temizlik) günün değişik saatlerinde, yemek öncesi, sonrası, gece yatmadan önce banyo saatlerinde,
- f. Çamaşır yıkama ve kurutma becerileri, banyo günlerinde günün değişik saatlerinde ,
- g. Bireyin beslenme ve mutfak becerileri, günün değişik saatlerinde ancak daha çok yemek öncesi, yemek zamanı ve yemek sonrası gerçekleşmektedir. Ölçü araçlarının uygulanması da bu zaman diliminde olmaktadır.

2.3.2.3. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracı Uygulamasında Kullanılan Araçlar

Günlük yaşam becerileri ölçü aracı uygulamasında farklı araçlar yer almaktadır. Giyinme, Beslenme, Temizlik Becerileri Değerlendirme Formunda yer alan becerilere göre kullanılan araç, gereçler, bireyin günlük yaşamında kullandığı giysiler, kova, temizlik bezleri, el süpürgesi, fırça, faraş, paspas, hortum, sabun, diş macunu, diş fırçası, havlu, deterjan, leğen, mandal, servis tepsisi, çatal, kaşık, bardak, sürahi, tuzluk, kevgir, bıçak, tepsi, bulaşık süngerinden oluşmaktadır. Akademik Becerileri Değerlendirme Formunda yer alan becerilere göre kullanılan araçlar, Küpler, sayı kartları, kimlik bilgilerinin yazılı olduğu kartlar, kısa basit cümle kartları, kısa metin kartı, kağıt, kalem, silgi, tuşlu telefon, duvar (masa) saati, günün bölümlerini gösteren resim kartları, çeşitli

paralar, insan resminden vb. oluşmaktadır. Bu araçların bir bölümü araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

2.3.2.4. Günlük Yaşam Becerileri Ölçü Aracı Uygulama Süreci

Günlük yaşam becerileri ölçü aracı araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Ancak etik açıdan sakıncalı olan bazı bölümler (giyinme, soyunma ile ilgili bölümlerin bir kısmı) yardımcı araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Bireyin kendisini ve kurumu tanımasına yönelik becerilerin değerlendirilmesi ve Akademik becerilerin değerlendirilmesine yönelik uygulamalar araştırmacı tarafından yapılmış ve zihin engelli kadınlarla bireysel olarak çalışılmıştır.

Giyinme, beslenme, temizlik becerilerinin değerlendirilmesine ilişkin verilerin toplanması araştırmacı ve yardımcı araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Giysilerin giyilmesi ve çıkarılması, giyinmeyi tamamlayan becerilerin gerçekleştirilmesine, ilişkin veriler yardımcı araştırmacı tarafından toplanmıştır.

Beslenme araçlarını kullanmaya yönelik becerilere ilişkin verilerin toplanması araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu beceriye yönelik veriler, zihin engelli kadınların dörder kişilik gruplar halinde gözlenmesi ile elde edilmiştir.

Zihin engelli kadınların birlikte yaptıkları becerilerin gözlemlenmesi araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu becerileri her zihin engelli kadın sırayla yerine getirmektedir. Gözlemlenen grup içerisinde sırası gelen birey beceriyi yerine getirirken araştırmacı tarafından kayıt edilmiştir. Becerilerin sırası grup anneleri tarafından belirlenmekte ve takip edilmektedir. Her birey değişik zamanlarda her beceriyi sırayla yerine getirmektedir.

Odasını temizleme ve düzenleme, koridor ve bahçeyi temizleme, yemekhaneyi temizleme, yemek hazırlama, yemek masasını hazırlama ve bulaşıkları yıkama

becerilerine ilişkin veriler grup olarak gözlemlenerek araştırmacı tarafından elde edilmiştir.

2.3.2.5. Günlük Yaşam Becerileri l Aracı Kayıt Formunun Hazırlanması

Zihin engelli kadınların günlük yaşam becerilerindeki yeterliliklerini belirlemek için günlük yaşam becerileri l aracı kayıt formundan yararlanılmıştır (Ek:2). Kayıt formu l aracındaki  beceri alanına göre düzenlenmiştir. Her izelgede engellinin adı soyadı, ölçmenin yapıldığı tarih, ölçülen beceriler ile bireyin gösterdiği tepkiyi kaydetmek için sütunlar bulunmaktadır.

Kendini ve içinde yaşadığı kurumu tanıma kayıt formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişiye ve yaşadığı kuruma yönelik soru cümleleri bulunmakta ikinci bölümde bireylerin tepkisi, doğru cevap, yanlış cevap, cevap yok sütunları bulunmaktadır. Araştırmacı bireyin verdiği tepkiyi kayıt etmiştir. Kaydedilen tepki kişisel dosyası ve kayıtlarla karşılaştırılmıştır. Eğer elde edilen veriler yazılı kayıtlara uygunsa yeterli kabul edilmiştir.

Akademik Becerileri Değerlendirme l Aracı Kayıt Formu ve Giyinme, Beslenme, Temizlik Becerilerini Değerlendirme l Aracı Kayıt Formu, iki bölümden oluşmaktadır. l aracının birinci bölümünde beceriler yer almakta becerilerin karşısında ikinci bölümde bireyin beceriyi yerine getirme durumunu belirtmek için evet, hayır, yardımla sütunları bulunmaktadır. Araştırmacı bireyin davranışı yerine getirme durumuna göre seçeneklerden birini işaretlemektedir.

2.3.2.6. Günlük Yaşam Becerilerinin Değerlendirilmesi

Günlük Yaşam Becerileri l Aracı Kayıt Formundaki bilgilerden yararlanılarak zihin engelli kadınların günlük yaşam becerilerindeki yeterlilik durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Kendini ve içinde yaşadığı kurumu tanıma kayıt formundaki

bireylerin verdiği tepkiler araştırmacı tarafından bireylerin kişisel dosyaları ve kayıt formlarıyla karşılaştırılmıştır. Eğer kadınların verdiği tepkiler dosya bilgileriyle paralellik gösteriyorsa yeterli, paralellik göstermiyorsa yetersiz olarak belirlenmiştir.

Giyinme, Temizlik, Beslenme Becerileri l Aracı Kayıt Formunda, bireylerin gösterdiği tepkiler bağımsız olarak beceriyi gerçekleştiriyorsa yeterli, beceriyi gerçekleştirme sırasında sznel ya da grsel yardım alıyorsa yardımla, beceriyi gerekleştirmiyorsa yetersiz olarak kabul edilmiştir.

Akademik Beceriler l Aracı Kayıt Formunda, bireyleri verdiği tepkiler ölçü araçlarında belirtilen ltleri karşılıyorsa doğru yani yeterli tepki olarak, eğer ölçütü karşılamıyorsa yetersiz tepki olarak değerlendirilmiştir.

Bireyin temel beceriler ve her alt beceri ile ilgili amaçları gerçekleştirip gerçekleştirilmediğine bakıldı ve daha sonra gerçekleştiren ve gerekleştirmeyenlerin sayısı ortaya çıkarıldı.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde elde edilen bulgular betimsel istatistik tekniklerinde frekans ve yüzdelik hesapları kullanılarak ifade edilmiştir.

Zihin engelli kadınların tümünün becerilerde gösterdikleri yeterlilik ve yetersizlikler, ölçü araçları, kayıt formundaki bilgilerden yararlanılarak tablolaaştırılmıştır. Kendini ve içinde yaşadığı kurumu tanımaya ve akademik becerilere ilişkin olarak elde edilen verilerden yararlanılarak "evet", "hayır", "cevap yok" stnları, toplam frekansları, yüzdeliği gösteren çizelgeler oluşturulmuştur.

Giyinme, beslenme, temizlik becerilerine ilişkin olarak zihin engelli kadınların yeterlilik durumları ile ilgili ölçü aracından elde edilen verilerden yararlanılarak

"bağımsız", "yardımla", "hayır" sütunları, toplam frekansları ve yüzdeleri gösteren çizelgeler oluşturulmuştur.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda, yetişkin zihin engelli kadınların kendilerini ve içinde yaşadıkları kurumu tanıma durumları, giyinme, beslenme, temizlik becerileri ile akademik becerileri gerçekleştirme durumlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

3.1. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Kendisini ve İçinde Yaşadığı Kurumu Tanımaya Yönelik Bulgular ve Yorum.

3.1.1. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Kimlik Bilgilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların kimliklerine ilişkin bilgi durumları Çizelge 7'de verilmiştir.

Çizelge 7

Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Kimliklerine İlişkin Bilgi Durumları

Beceriler	Evet		Hayır		Cevap Yok		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Adını söyler	38	100	–	–	–	–	38	100
Soyadını söyler	30	78.9	1	2.6	7	18.4	38	100
Yaşını söyler	5	13.1	21	55.2	12	31.5	38	100
D.Tarihini söyler	9	23.6	5	13.1	24	63.1	38	100
D.Yerini söyler	13	34.1	6	15.7	19	49.9	38	100
Ana adını söyler	24	63.1	8	21	6	15.7	38	100
Baba adını söyler	25	65.7	5	13.1	8	21	38	100
Ön.yaş.yeri söy.	25	65.7	2	5.2	11	28.9	38	100

Çizelge 7'de görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 100'ünün (N 38) adlarını doğru olarak ifade ettiği belirlenmiştir. Soyadını ise kadınların % 78.9'unun (N=30) doğru , % 2.6'sının (N=1) yanlış olarak ifade ettiği, % 18.4'ünün (N=7) ise hiç tepki vermediği gözlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 13.1'i (N=5) yaşını doğru olarak ifade ettiği, % 55.2'sinin (N=21) yanlış olarak ifade ettiği, % 31.5' inin (N=12) ise hiç tepki vermediği izlenmiştir. Doğum tarihinin ise zihin engelli kadınların % 23.6' sının (N=9) doğru, % 13.1'inin (N=5) yanlış olarak ifade ettiği, % 63.1'inin (N=24) ise hiç tepki vermediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 34.1'inin (N=13) doğum yerini doğru, % 15.7'sinin (N=6) yanlış olarak ifade ettiği, % 49.9'unun (N=19)ise hiç tepki vermediği belirlenmiştir.

Ana adını zihin engelli kadınların % 63'ünün (N=24) doğru olarak ifade ettiği, % 21'inin (N=8) yanlış olarak ifade ettiği, % 15.7'sinin (N=6) ise hiç tepki vermediği gözlenmektedir. Baba adını zihin engelli kadınların % 65.7'sinin (N=25) doğru, % 13.1'inin (N=5) yanlış olarak ifade ettiği, % 21'inin (N=8) ise hiç tepki vermediği belirlenmiştir.

Daha önce yaşadığı yerin adını, zihin engelli kadınların % 65.7'sinin (N=25) doğru, % 5.2'sinin (N=2) yanlış olarak ifade ettiği, % 28.9'unun (N=11) ise hiç tepki vermediği belirlenmiştir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların büyük çoğunluğunun, günlük hayatta sıkça kullanılan ad ve soyadlarını doğru olarak ifade ettiği ancak daha az kullanılan ana baba adını, yaşadığı yeri daha az sayıda engellinin doğru ifade ettiği izlenmektedir. Sayı bilgisini gerektiren doğum tarihi ve yaşını ifade etme becerilerinde ise çok az sayıda engellinin doğru tepki verdiği görülmektedir.

Doğum tarihi ve yaşını doğru ifade etme becerilerinin çok az sayıda engelli tarafından gerçekleştirilmesi, sayı bilgisinin, yetersiz olması zihin engelli kadınların eğitiminde ihtiyaçlarına uygun bireysel programların uygulanmamasından kaynaklanıyor olabilir.

3.1.2. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların İçinde Yaşadıkları Kurumu Tanımlarına İlişkin Bulgular.

Zihin engelli kadınların içinde yaşadıkları kurumun yapısını ve çalışanları tanımaya ilişkin bilgi durumları Çizelge 8'de verilmiştir.

Çizelge 8

Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Kurum Bölümlerini ve Çalışanlarını Tanımaya İlişkin Bilgi Durumları

Beceriler	Evet		Hayır		Cevap Yok		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Kur.çal.ad.söyler	26	68.3	4	10.5	8	21	38	100
Kur.böl.ad.söyler	25	65.7	-	-	13	34.1	38	100
Kur.ad.söyler	18	47.3	12	31.5	8	21	38	100
Müd.ad.söyler	17	44.7	5	13.1	16	42	38	100
Tel.no.söyler	3	7.8	-	-	35	92	38	100
Kur.adres.söyler	2	5.2	-	-	35	92	38	100

Çizelge 8'de görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 68.3'ünün (N=26) kurum çalışanlarının adlarını doğru söylediği, % 10.5'inin (N=4) yanlış ifade ettiği, % 21'inin (N=8) ise hiç tepki vermediği izlenmektedir.

Kurum bölümlerinin adlarını yetişkin zihin engelli kadınların % 65.7'sinin (N=25) doğru olarak ifade ettiği, % 34.1'inin (N=13) hiçbir sözel tepkide bulunmadığı anlaşılmaktadır.

İçinde yaşadıkları kurumun adını yetişkin zihin engelli kadınların % 47.3'ünün (N=18) doğru olarak ifade ettiği, % 31.5'inin (N=12) yanlış olarak ifade ettiği, % 21'inin (N=8) ise hiç tepki vermediği anlaşılmaktadır.

Kurum müdürünün adını zihin engelli kadınların % 44.7' sinin (N=17) doğru olarak ifade ettiği, % 13.1'inin (N=5) yanlış olarak söylediği, % 42'sinin (N=16) ise söyleyemediği görülmektedir.

Telefon numarasını yetişkin zihin engelli kadınların % 7.8'inin (N=3) doğru olarak ifade ettiği, % 92'sinin (N=35) cevap vermediği tespit edilmiştir.

Kurum adresini yetişkin zihin engelli kadınların % 5.2' sinin (N=2) doğru olarak ifade ettiği, % 94.6'sının (N=36) ise hiç bir sözel tepkide bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların büyük çoğunluğunun kurum içinde sıkça tekrarlanan, kurum çalışanlarının ve bölümlerinin adlarını doğru olarak ifade ettiği ancak kurum adı ve müdürün adını daha az sayıda engellinin doğru olarak ifade ettiği, sayı bilgisi de gerektiren kurum telefonu ve adresini ifade etmede çok az kişinin doğru tepki verdiği görülmektedir.

Zihin engelli kadınların kurumda çalışanlarla daha az iletişime girmelerinin nedeni yönetici, personelin sık sık değişmesi ve bu alanda yeterli eğitim programlarına yer verilmemesinin, istenilen tepkilerin alınmasına engel olduğu söylenebilir.

3.2. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Giyinme, Temizlik, Beslenme Becerilerine İlişkin Bulgular ve Yorum

3.2.1. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Giysilerini Giyme Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların giysilerini bağımsız olarak giyinmelerine ilişkin beceri durumları Çizelge 9'da verilmiştir.

Çizelge 9
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Bağımsız Olarak Giysilerini
Giyme Beceri Durumları

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Çorap giyme	31	81.5	5	13	2	5.2	38	100
Ayakkabı giyme	27	71	4	10.5	7	18.4	38	100
Ceket giyme	25	65.7	11	28.9	2	5.2	38	100
Etek giyme	23	60.5	13	34.1	2	5.2	38	100
Kazak giyme	23	60.5	15	39.4	-	-	38	100
Pantolon giyme	20	52.6	17	44.7	1	2.6	38	100
Pijama giyme	19	49.9	18	47.3	1	2.6	38	100
Gömlek giyme	18	47.3	20	52.6	-	-	38	100

Çizelge 9'da görüldüğü gibi zihin engelli kadınların % 81.5'inin (N=31) çorabını bağımsız olarak giydiği, % 13'ünün (N=5) beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 5.2'sinin (N=2) ise beceriyi gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 71'i (N=2) ayakkabılarını bağımsız olarak giydiği, % 10.5'inin (N=4) beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 18.4'ünün (N=7) ise beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 65.7'sinin (N=25) ceketini bağımsız olarak giydiği, % 47.3'ünün (N=18) beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 5.2'sinin (N=2) ise beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 60.5'inin (N=23) eteğini bağımsız olarak giydiği, % 34.1'inin (N=13) beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 5.2'sinin (N=2) ise beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 60.5'inin (N=23) V yakalı kazağı bağımsız olarak giydiği, % 39.4'ünün (N=15) yardımla giydiği gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 52.6'sının (N=20) pantolonunu bağımsız olarak giydiği, % 44.7'sinin (N=17) beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 2.6'sının (N=1) ise beceriyi gerçekleştiremediği belirlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 49.9'unun (N=19) pijamalarını bağımsız olarak giydiği, % 47.3'ünün (N=18) beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 2.6'sının (N=1) ise beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 47.3'ünün (N=18) bağımsız olarak gömleğini giydiği, % 52.6'sının (N=20) beceriyi yardımla gerçekleştirdiği gözlenmektedir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların ayakkabı ve çorap giyme gibi daha az karmaşık eylemi içeren beceriler daha çok sayıda engelli tarafından gerçekleştirilirken, daha karmaşık becerileri gerektiren ceket, etek, kazak, pantolon, pijama ve gömlek giyme gibi becerileri gerçekleştirenlerin sayısının azaldığı izlenmektedir.

Yetişkin zihin engelli kadınlara rehabilitasyon merkezlerinde bireyselleştirilmiş giyinme beceri programlarına göre eğitim hizmeti sunulmaması, ilgili becerilerin daha az sayıda engelli kadın tarafından gerçekleşmesine yol açmış olabilir.

3.2.2. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Giysilerini Çıkarma Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların giysilerini çıkarmalarına ilişkin beceri durumları Çizelge 10'da verilmiştir.

Çizelge 10
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Giysilerini Çıkarma
Beceri Durumları

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Çorap çıkarma	31	81.5	6	15.7	1	2.6	38	100
Ayakkabı çıkarma	27	71	6	15.7	5	13	38	100
Ceket çıkarma	25	65.7	11	28.9	2	5.2	38	100
Kazak çıkarma	23	60.5	14	36.8	1	2.6	38	100
Etek çıkarma	22	57.8	14	36.8	2	5.2	38	100
Gömlek çıkarma	21	55.2	16	42	1	2.6	38	100
Pantolon çıkarma	19	49.9	18	47.3	1	2.6	38	100
Pijama çıkarma	19	49.9	18	47.3	1	2.6	38	100

Çizelge 10'da görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 81.5'inin (N=31) çorabını bağımsız olarak çıkardığı, % 15.7'sinin (N=6) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 2.6'sının (N=1) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 71'inin (N=27) ayakkabısını bağımsız olarak çıkardığı, % 15.7'sinin (N=6) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 13.5'inin (N=5) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 65.7'sinin (N=25) ceketini bağımsız olarak çıkardığı, % 28.9'unun (N=11) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 5.2'sinin (2) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği izlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 60.5'inin (N=23) V yakalı kazağını bağımsız olarak çıkardığı, % 36.8'inin (N=14) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 2.6'sının (N=1) ise beceriyi gerçekleştiremediği belirlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 57.8'inin (N=22) eteğini bağımsız olarak çıkardığı, % 36.8'inin (N=14) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 5.2'sinin (N=2) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 49.9'unun (N=19) pantolonunu bağımsız olarak çıkardığı, % 47.3'ünün (N=18) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, 2.6'sının (N=1) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 49.9'unun (N=19) pijamasını bağımsız olarak çıkardığı, % 47.3'ünün (N=18) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 2.6'sının (N=1) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği belirlenmiştir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların, ayakkabı ve çorap çıkarma gibi daha az karmaşık eylemi içeren beceriler daha çok sayıda engelli tarafından gerçekleştirilirken, daha karmaşık becerileri gerektiren ceket, etek, kazak, pantolon, pijama ve gömlek çıkarma gibi becerileri gerçekleştirenlerin sayısı azalmaktadır.

3.2.3. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Giyinmeyi Tamamlayan Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların giyinmeyi tamamlayan becerileri gerçekleştirme durumu Çizelge 11'de verilmiştir.

Çizelge 11
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Giyinmeyi Tamamlayan Becerileri Gerçekleştirme Durumu

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Düğme ilikleme	32	84.1	2	5.2	4	10.5	38	100
Düğme açma	33	86.7	1	2.6	4	10.5	38	100
Fermuar kapama	28	73.6	1	2.6	9	23.6	38	100
Fermuar açma	27	71	2	5.2	9	23.6	38	100
Kemer takma	13	34.1	6	15.7	19	49.9	38	100
Kemer açma	18	47.3	2	5.2	18	47.3	38	100

Çizelge 11'de görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 84.1'inin (N=32) bağımsız olarak düğme iliklediği, % 5.2'sinin (N=2) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 10.5'inin (N=4) ise beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 86.7'sinin (N=33) bağımsız olarak düğme açma becerisini gerçekleştirdiği, % 2.6'sının (N=1) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 10.5'inin (N=4) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 73.6'sının (N=28) bağımsız olarak fermuar kapama becerisini gerçekleştirdiği, % 2.6'sının (N=1) ise bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 23.6'sının (N=9) ise beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 71'inin (N=27) bağımsız olarak fermuar açma becerisini gerçekleştirdiği, % 5.2'sinin (N=2) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 23.6'sının (N=9) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 34.1'inin (N=13) bağımsız olarak kemer takma becerisini gerçekleştirdiği, % 15.7'sinin (N=6) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 49.9'unun (N=19) ise beceriyi gerçekleştiremediği belirlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 47.3'ünün (N=18) bağımsız olarak kemer açma becerisini gerçekleştirdiği, % 5.2'sinin (N=2) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 47.3'ünün (N=18) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların, günlük hayatta kullanılma sıklıklarına göre düğme ilikleme, açma, fermuar kapama, açma becerilerini gerçekleştirenler daha çok sayıda olmasına karşın, daha az sıklıkla kullanılan kemer takma ve açma becerilerini gerçekleştiren engellilerin sayısının daha az olduğu izlenmektedir.

Günlük hayatta sıkça kullanılan becerilerin öğrenilmesini kolaylaştırdığı buna karşılık sıkça kullanılmayan kemer takma, açma becerilerinin yeterince kazanılmadığını göstermektedir. Bu durum becerilerin tekrarına yer verilmesinin, öğrenmeyi olumlu yönde etkilediğini işaret etmektedir.

3.2.4. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Giysilerini Katlama ve Yerleştirme Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların giysilerini katlama ve yerleştirmeye ilişkin beceri durumları Çizelge 12'de verilmiştir.

Çizelge 12
Giysileri Katlama ve Yerleştirme Becerilerini Yerine
Getirme Durumları

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Çoraplarını katlar	19	49.9	9	23.6	10	26.3	38	100
Pijamasını katlar	17	44.7	15	39.4	6	15.7	38	100
Kazağını katlar	17	44.7	17	44.7	4	10.5	38	100
Gömleğini as.asar	15	39.4	7	18.4	16	42	38	100
Ceketini asar	14	36.8	7	18.4	7	44.7	38	100
Eteğini asar	12	31.5	1	2.6	25	65.7	38	100
Kat.eş.dol.böl.ko.	16	42	14	36.8	8	21	38	100
As.eş.dol.böl.as.	11	28.9	11	28.9	16	42	38	100

Çizelge 12'de görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 49.9'unun (N=19) bağımsız olarak çoraplarını katladığı, % 23'ünün (N=9) ise bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 26.3'ünün (N=10) beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Pijamasını yetişkin zihin engelli kadınların % 44.7'sinin (N=17) bağımsız olarak katladığı, % 39.4'ünün (N=15) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 15.7'sinin (N=6) ise beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Kazağını yetişkin zihin engelli kadınların % 44.7'sinin (N=17) bağımsız olarak katladığı, % 44.7'sinin (N=17) beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 10.5'inin (N=4) ise beceriyi gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Gömleğini zihin engelli kadınların % 39.4'ünün (N=15) bağımsız olarak askıya astığı, % 18.4'ünün (N=7) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 42'sinin (N=16) beceriyi gerçekleştiremediği belirlenmiştir.

Ceketini zihin engelli kadınların % 36.8'inin (N=14) bağımsız olarak askıya astığı, % 18.4'ünün (N=7) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 44.7'sinin (N=17) ise beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Eteğini zihin engelli kadınların % 31.5'inin (N=12) bağımsız olarak askıya astığı, % 2.6'sının (N=1) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 65.7'sinin (N=25) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 42'sinin (N=16) katladığı eşyalarını dolabında ayrılan bölüme bağımsız olarak koyduğu, % 36.8'inin (N=14) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 21'inin (N=8) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 28.9'unun (N=11) askıya astığı eşyalarını dolabında ayrılan bölüme bağımsız olarak astığı, % 28.9'unun (N=11) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 42' sinin (N=11) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların giysilerini katlama, asma ve yerleştirme gibi belirli kuralları gerektiren becerileri gerçekleştirme düzeyinde kadınların yarısı ya da yarısından daha azı başarılı olurken, diğer yarısı ya da yarısından daha çoğunun başarılı olamadığı gözlenmektedir.

Bu becerilerin yeterince kazanılmaması, bu alanda etkili bir öğretime ve düzenlemelere yer verilmediğinden kaynaklanabilir.

3.2.5. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Yaşadığı Odayı Temizleme ve Düzenleme Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların yaşadığı odayı temizlemeye ve düzenlemeye yönelik becerileri gerçekleştirme durumu Çizelge 13'de verilmiştir.

Çizelge 13

Zihin Engelli Kadınların Yaşadığı Odayı Temizleme ve Düzenlemeye Yönelik Beceri Durumları

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Oda.el spg.spr.	26	63.1	8	21.4	6	15.7	38	100
Oda tozunu alır	23	60.5	8	21.4	7	18.4	38	100
Oda.havalandırır	20	52.6	16	42	2	5.2	38	100
Yatak düzeltir	18	47.3	11	28.9	9	23.6	38	100
Oda lav.temizler	15	39.4	10	26.3	13	34.1	38	100
Camları siler	14	36.8	14	36.8	10	26.3	38	100
Oda.ban.temizler	14	36.8	10	26.3	14	36.8	38	100
Oda tuv.temizler	14	36.8	10	26.3	14	36.8	38	100

Çizelge 13'de görüldüğü gibi zihin engelli kadınların % 63.1'inin (N=24) odasını el süpürgesi ile bağımsız olarak süpürdüğü, % 21.4'ünün (N=8) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 15.7'sinin (N=6) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 60.5'inin (N=23) odasının tozunu bağımsız olarak aldığı, % 21.4'ünün (N=8) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 18.4'ünün (N=7) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 52.6'sının (N=20) odasını bağımsız olarak havalandırdığı, % 42'sinin (N=16) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 5.2'sinin (N=2) ise beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 47.3'ünün (N=18) yatağını bağımsız olarak düzelttiği, % 28.9'unun (N=11) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 23.6'sının (N=9) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği belirlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 44.7'sinin (N=17) odasındaki lavaboyu bağımsız olarak temizlediği, % 21.4'ünün (N=8) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 34.1'inin (N=13) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 36.8'inin (N=14) odasının camlarını bağımsız olarak sildiği, % 36.8'inin (N=14) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 26.3'ünün (N=10) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 36.8'inin (N=14) odasındaki banyoyu bağımsız olarak temizlediği, % 26.3'ünün (N=10) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 36.8'inin (N=14) ise beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 36.8'inin (N=14) odasındaki tuvaleti bağımsız olarak temizlediği, % 26.3'ünün (N=10) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 36.8'inin (N=14) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların odayı süpürme, tozunu alma, havalandırma gibi daha az karmaşık becerileri gerçekleştiren kadınların sayısının çok

olmasına karşılık, yatağı düzeltme, camları silme, lavabo, banyo ve tuvaleti temizleme gibi ince kas gelişimini gerektiren becerilerin gerçekleştirilmesinde kadınların daha çok yardıma ihtiyacı olduğu gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların kurumda yaşamlarından sorumlu annelerin, eğitim ve öğretim alanında yeterli becerilere sahip olmaması ya da bu elemanları yetiştirme konusunda rehberlik yapılmayışının, ilgili ev içi becerilerin yeterince kazanılmamasına yol açtığı söylenebilir.

3.2.6. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Koridorları ve Düzenleme Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların koridorları, bahçeyi temizleme ve düzenlemeye yönelik beceri durumu Çizelge 14'de verilmiştir.

Çizelge 14

Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Koridorları, Bahçeyi Temizlemeye Ve Düzenlemeye Yönelik Beceri Durumları

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Çev.kab.at.top.	26	68.3	11	28.9	1	2.6	38	100
Bina çev.süpürür.	24	63.1	6	15.7	8	21.4	38	100
Koridor. Süpürür	24	63.1	6	15.7	8	21.4	38	100
Bina merdv.yıkar	17	44.7	16	42	5	13	38	100
Koridorları yıkar	17	44.7	16	42	5	13	38	100
Korid.paspaslar	15	39.4	12	31.5	11	28.9	38	100

Çizelge 14'de görüldüğü gibi zihin engelli kadınların % 68.3'ünün (N=26) bina çevresindeki kaba atıkları bağımsız olarak topladığı, % 28.9'unun (N=11) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 2.6'sının (N=1) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği belirlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 63.1'inin (N=24) bina çevresini bağımsız olarak süpürdüğü, % 15.7'sinin (N=6) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 21.4'ünün (N=8) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 63.1'inin (N=24) koridorları bağımsız olarak süpürdüğü, % 15.7'sinin (N=6) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 21.4'ünün (N=8) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 44.7'sinin (N=17) bina merdivenlerini bağımsız olarak süpürdüğü, % 42'sinin (N=16) bu becerileri yardımla gerçekleştirdiği, % 13'ünün (N=5) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği belirlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 44.7'sinin (N=17) koridorları bağımsız olarak yıkadığı, % 42'sinin (N=16) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 13'ünün (N=5) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 39.4'ünün (N=15) koridorları bağımsız olarak paspasladığı, % 31.5'inin (N=12) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 28.9'unun (N=11) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Bu sonuçlara göre, kaba atıkları toplama, bina çevresini ve koridorları süpürme gibi daha az karmaşık becerileri gerçekleştiren engellilerin sayısının çok olmasına karşılık, merdivenleri, koridorları yıkama ve koridorları paspaslama gibi daha karmaşık becerilerin gerçekleştirilmesinde engellilerin daha çok yardıma ihtiyacı olduğu gözlenmektedir.

3.2.7. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Yemekhaneyi Temizleme Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların yemekhaneyi temizlemeye yönelik beceri durumu Çizelge 15'de verilmiştir.

Çizelge 15
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Yemekhaneyi Temizlemeye Yönelik
Beceri Durumları

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Yem.mas.temizl.	24	63.1	9	23.6	5	13	38	100
Sandaly.temizl.	20	52.6	11	28.9	7	18.4	38	100
Yemekhaneyi yık.	18	47.3	11	28.9	9	23.6	38	100
Yem.paspas yap.	15	39.4	12	31.5	11	28.9	38	100

Çizelge 15'de görüldüğü gibi zihin engelli kadınların % 63.1'inin (n=24) yemek masasını bağımsız olarak temizlediği, % 23.6'sının (N=9) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 13'ünün (N=5) bu beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 39.4'inin (N=15) yemekhaneyi bağımsız olarak paspas yaptığı, % 31.5'sinin (N=12) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 8.9'ünün (N=11) ise bu beceriyi hiç gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 52.6'sının (N=20) yemekhanede bulunan sandalyeleri bağımsız olarak temizlediği, % 28.9'unun (N=11) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği,

% 18.4'ünün (N=7) ise sandalyeleri temizleme becerisini hiç gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 47.3'ünün (N=18) yemekhaneyi bağımsız olarak yıkadığı, % 28.9'unun (N=11) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 23.6'sının (N=9) ise bu beceriyi hiç gerçekleştiremediği belirlenmiştir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların masa gibi tek bir yüzeyi temizleme gerektiren becerilerde kadınların büyük çoğunluğu başarılı olurken, sandalye gibi çoklu yüzeyi temizleme becerisini gerçekleştiren engellilerin sayısı azalmaktadır. Paspas yapma becerisini yemekhaneyi yıkama becerisine göre daha az sayıda engellinin gerçekleştirdiği gözlenmektedir.

Bu duruma, zihin engelli kadınların hangi becerileri hangi sıra ile yapacaklarını bilmemeleri ve görsel, sözel ipuçlarına yer verilmemesi, becerilerinin daha az sayıdaki engelli tarafından yapılmasına yol açabilir.

3.2.8. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Kişisel Bakım Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların günlük bakım becerilerini gerçekleştirme durumu Çizelge 16'da verilmiştir.

Çizelge 16**Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Günlük Kişisel Bakım Beceri Durumu**

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Elini yıkar	35	92	3	7.8	-	-	38	100
Yüzünü yıkar	28	73.6	10	26.3	-	-	38	100
Ayaklarını yıkar	26	68.3	12	31.5	-	-	38	100
Saçlarını tarar	20	52.6	14	36.8	4	10.5	38	100
Dişlerini fırçalar	15	39.4	19	49.9	4	10.5	38	100

Çizelge 16'da görüldüğü gibi zihin engelli kadınların % 92'sinin (n=35) bağımsız olarak elini yıkadığı, % 7.8'inin (N=3) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 73.6'sının (N=28) bağımsız olarak yüzünü yıkadığı, % 26.3'ünün (N=10) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği izlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 68.3'ünün (N=26) bağımsız olarak ayaklarını yıkadığı, % 31.5'inin (N=12) ise bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 52.6'sının (N=20) bağımsız olarak saçlarını taradığı, % 36.8'inin (N=14) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 10.5'inin (N=4) ise bu beceriyi hiç gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 39.4'ünün (N=15) dişlerini bağımsız olarak fırçaladığı, % 49.9'unun (N=19) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 10.5'inin (N=4) ise bu beceriyi hiç gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların elini, yüzünü, ayaklarını yıkama becerisini daha çok sayıda engelli gerçekleştirirken, saçlarını tarama ve diş fırçalama becerisi daha karmaşık davranışları içerdiği için daha az sayıda kadının gerçekleştirdiği izlenimini vermektedir.

3.2.9. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Çamaşır Yıkama ve Kurutma Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların çamaşır yıkama ve kurutmaya yönelik becerileri gerçekleştirme durumu Çizelge 17'de verilmiştir.

Çizelge 17

Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Çamaşır Yıkama ve Kurutma Beceri Durumları

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Yık.çam.asar	18	47.3	5	13.1	15	39.4	38	100
Kur.çam toplar	18	47.3	5	13.1	15	39.4	38	100
Tem.kir.çam.ay.ed.		11	28.9	12	31.5	15	39.4	38
	100							
Kir.çam.öz.ayırır	11	28.9	11	28.9	16	42	38	100
Leğn.çam.yıkar	11	28.9	11	28.9	16	42	38	100

Çizelge 17'de görüldüğü gibi zihin engelli kadınların % 47.3'ünün (N=18) bağımsız olarak yıkadığı çamaşırını astığı, % 13.1'inin (N=5) bu beceriyi yardımla

gerçekleştirdiği, % 39.4'ünün (N=15) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 47.3'ünün (N=18) bağımsız olarak kuruyan giysileri topladığı, % 13.1'inin (N=15) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 39.4'ünün (N=15) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği belirlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 28.9'unun (N=11) bağımsız olarak temiz ve kirli çamaşırlarını ayırt ettiği, % 31.5'inin (N=12) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 39.4'ünün (N=15) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 28.9'unun (N=11) bağımsız olarak kirli çamaşırları özelliklerine göre ayırt ettiği, % 28.9'unun (N=11) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 42'sinin (N=16) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 28.9'unun (N=11) bağımsız olarak leğende çamaşır yıkadığı, % 28.9'unun (N=11) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 42'sinin (N=16) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği belirlenmektedir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınlardan çamaşır asma ve toplama gibi daha az karmaşık becerileri gerçekleştirenlerin sayısının çok olmasına karşılık temiz ve kirli çamaşırları ayırt etme, kirli çamaşırları özelliklerine göre ayırma, leğende çamaşır yıkama gibi daha karmaşık özellikler gösteren becerilerin gerçekleştirilmesinde engellilerin daha çok yardıma ihtiyacı olduğu gözlenmektedir.

Temel becerilerin gerçekleştirilebilmesi için o beceriyi oluşturan alt becerilerin daha önceden kazanılmış olması gerekmektedir. Halbuki alt beceriler kazanılmadan temel becerinin engelliden istenmesi onun başarısızlığına neden olduğu izlenimini vermektedir.

3.2.10. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Beslenme Araçlarını Kullanma Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların, beslenme araçlarını kullanma becerilerini gerçekleştirme durumu Çizelge 18'de verilmiştir.

Çizelge 18
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Beslenme Araçlarını Kullanma
Beceri Durumları

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Kaşıkla yem.yer	35	92	3	7.8	-	-	38	100
Bardaktan su içer	35	92	3	7.8	-	-	38	100
Sr.tp.kir.mas.koyar	34	89.4	3	7.8	1	2.6	38	100
Servis tepsi alır	31	81.5	7	18.4	-	-	38	100
Yemeğini alır	31	81.5	7	18.4	-	-	38	100

Çizelge 18 de görüldüğü gibi, zihin engelli kadınların % 92'sinin (N=35) bağımsız olarak kaşıkla yemek yediği, % 7.8'inin (N=3) bu beceriyi yardımla yerine getirdiği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların, % 92'sinin (N=35) bağımsız olarak bardaktan su içtiği, % 7.8'inin (N=3) bu beceriyi yardımla yerine getirdiği gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların, % 89.4'ünün (N=34) bağımsız olarak servis tepsisini kirli masasına bıraktığı, % 7.8'inin (N=3) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 2.6'sının (N=1) ise bu beceriyi hiç gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Zihin engelli kadınların, % 81.5'inin (N=31) bağımsız olarak servis tepsisini aldığı, % 18.4'ünün (N=7) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 81.5'inin (N=31) bağımsız olarak yemeğini aldığı, % 18.4'ünün (N=7) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği izlenmektedir.

Bu sonuçlara göre, zihin engelli kadınların, kaşıkla yemek yeme, bardaktan su içme, servis tepsi kirli masasına koyma becerisini daha çok sayıda engelli gerçekleştirirken servis tepsi ve yemeğini alma becerisini daha az sayıda engellinin gerçekleştirdiği izlenmektedir.

3.2.11. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Yemek Hazırlama Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların yemek hazırlama becerilerini gerçekleştirme durumu Çizelge 19'da verilmiştir.

Çizelge 19
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Yemek Hazırlama
Beceri Durumları

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Seb.ve mey.yıkar	19	49.9	16	42	3	7.8	38	100
Sebzeleri soyar	14	36.8	4	10.5	20	52.6	38	100
Bakliyatı ayıkla	14	36.8	6	15.7	18	47.3	38	100
Seb.ve mey.doğrar	13	34.1	5	13.1	20	52.6	38	100

Çizelge 19 da görüldüğü gibi, zihin engelli kadınların % 49.9'unun (N=19) sebze ve meyveleri bağımsız olarak yıkadığı, % 42'sinin (N=16) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 7.8'inin (N=3) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların, % 36.8'inin (N=14) bağımsız olarak sebzeleri soyduğu, % 10.5'inin (N=4) ise bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 52.6'sının (N=20) ise bu beceriyi hiç gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların, % 36.8'inin (N=14) kuru bakliyatı bağımsız olarak ayıkladığı, % 15.7'sinin (N=6) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 47.3'ünün (N=18) ise bu beceriyi hiç gerçekleştiremediği belirlenmiştir.

Zihin engelli kadınların % 34.1'inin (N=13) sebze ve meyveleri bağımsız olarak doğradığı, % 13.1'inin (N=5) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 52.6'sının (N=20) ise bu beceriyi hiç gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların, sebze ve meyveleri yıkama becerisini daha çok sayıda engelli gerçekleştirirken, sebze ve meyveleri soyma, bakliyatı ayıklama, sebze ve meyveleri doğrama gibi daha karmaşık davranışları içeren becerileri daha az sayıda engellinin gerçekleştirdiği izlenmektedir.

3.2.12. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Yemek Masasını Hazırlama Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların yemek masasını hazırlama beceri düzeyi Çizelge 20'de verilmiştir.

Çizelge 20
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Yemek Masasını Hazırlama
Beceri Durumları

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Sürahi.mas.koyar	16	42	12	31.5	10	26.3	38	100
Tzlk.bbrik.ms.kyr.	16	42	12	31.5	10	26.3	38	100
Bardakları ms.kyr.	16	42	12	31.5	10	26.3	38	100

Çizelge 20'de görüldüğü gibi zihin engelli kadınların % 42'sinin (N=16) sürahileri bağımsız olarak masaya koyduğu, % 31.5'inin (N=12) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 26.3'ünün (N=10) ise beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 42'sinin (N=16) tuzluk, biberlikleri bağımsız olarak masaya koyduğu, % 31.5'inin (N=12) ise bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 26.3'ünün (N=10) ise beceriyi gerçekleştiremediği gözlenmektedir.

Zihin engelli kadınların % 42'sinin (N=16) bardakları bağımsız olarak masaya koyduğu, % 31.5'inin (N=12) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 26.3'ünün (N=10) ise bu beceriyi gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların, yemek masasını hazırlama becerilerini yarıdan azının bağımsız olarak gerçekleştirdiği gözlenmektedir.

3.2.13. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Bulaşık Yıkama Becerilerine İlişkin

Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların bulaşık yıkama beceri durumu Çizelge 21 de verilmiştir.

Çizelge 21

Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Bulaşık Yıkama Beceri Durumları

Beceriler	Bağımsız		Yardımla		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Kirli blşk.syr	9	23.6	8	21.4	21	55.2	38	100
Yık.blşk.krt.ms.kyr.	9	23.6	5	13.1	24	63.1	38	100
Kirli blk.yıkar	8	21.4	2	5.2	28	73.6	38	100

Çizelge 21'de görüldüğü gibi zihin engelli kadınların % 23.6'sının (N=9) kirli bulaşıkları bağımsız olarak sıyırdıkları, % 21.4'ünün (N=8) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 55.2'sinin (N=21) ise beceriyi gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Zihin engelli kadınların % 23.6'sının (N=9) yıkanan bulaşığı kurutma masasına bağımsız olarak dizdiği, % 13.1'inin (N=5) bu beceriyi yardımla gerçekleştirdiği, % 63.1'inin (N=24) bu beceriyi gerçekleştiremediği izlenmektedir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların, yarısından azının bağımsız olarak bulaşıkları yıkadığı izlenmektedir. Bulaşık yıkama becerilerinin kazandırılmasına yönelik sistematik bir öğretim etkinliğine yer verilmemesi engelli kadınların bu beceriyi öğrenmemelerine yol açmış olabilir.

3.3. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Akademik Becerileri Gerçekleştirme Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

3.3.1. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Temel Okuma Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların temel okuma becerilerini gerçekleştirme durumları Çizelge 22'de verilmiştir.

Çizelge 22
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Temel Okuma Becerilerini Gerçekleştirme Durumları

Beceriler	Evet		Hayır		Cevap Yok		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Kmlk.bilg.okur	15	39.4	20	52.6	3	7.8	38	100
Drt.söz.ol.cm.okur	7	18.4	28	73.8	3	7.8	38	100
Kısa metni okur	6	15.7	29	76.2	3	7.8	38	100
Okuduğunu anlar	6	15.7	29	76.2	3	7.8	38	100

Çizelge 22'de görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 39.4'ünün (N=15) bağımsız olarak kimlik bilgilerini okuduğu, % 52.6 sının (N=20) ise bu beceriyi yanlış olarak ifade ettiği, % 7.8'inin (N=3) bu beceriye hiç tepki vermediği gözlenmektedir.

En çok dört sözcükten oluşan cümleleri zihin engelli kadınların % 18.4'ünün (N=7) bağımsız olarak okuduğu, % 73.6' sının (N=28) ise bu beceriyi yanlış olarak ifade ettiği, % 7.8'inin (N=3) ise beceriye hiç tepki vermediği izlenmektedir.

Kısa metni ise zihin engelli kadınların % 15.7'sinin (N=6) bağımsız olarak okuduğu, % 76.2'sinin (N=29) ise bu beceriyi yanlış olarak ifade ettiği, % 7.8'inin (N=3) ise beceriye hiç tepki vermediği belirlenmiştir.

Okuduğu metni anlamaya yönelik beceriyi zihin engelli kadınların % 15.7'sinin (N=6) bağımsız olarak gerçekleştirdiği, % 76.2'sinin (N=29) ise beceriyi yanlış olarak ifade ettiği, % 7.8'inin (N=3) ise bu beceriye hiç tepki vermediği anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların sıkça karşılaştıkları kimlik bilgilerini okumayı yarıya yakın engelli gerçekleştirirken, herhangi bir cümleyi, metni okuma ve anlamayı çok az sayıda engellinin gerçekleştirdiği gözlenmektedir.

Okuma yazma becerilerinin kazandırılmasında sistematik bir eğitime yer verilmemesi zihin engelli kadınların bu alandaki becerileri edinmemelerine yol açtığı izlenimini vermektedir.

3.3.2. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Temel Yazma Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların temel yazma becerilerini gerçekleştirme durumları Çizelge 23'de verilmiştir.

Çizelge 23
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Temel Yazma Becerilerini
Gerçekleştirme Durumları

Beceriler	Evet		Hayır		Cevap Yok		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Syln.sözc.yazar	6	15.7	27	71	5	13.1	38	100
İki sözc.ol.cm.yaz.	6	15.7	27	71	5	13.1	38	100
Üç drt szc.ol.cm.yz.	6	15.7	27	71	5	13.1	38	100

Çizelge 23'de görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 15.7'sinin (N=6) bağımsız olarak söylenen sözcüğü yazdığı, % 71'inin (N=27) ise bu beceriyi yanlış olarak ifade ettiği, % 13.1'inin (N=5) ise beceriye hiç tepki vermediği anlaşılmaktadır.

İki sözcükten oluşan cümleyi zihin engelli kadınların % 15.7'sinin (N=6) bağımsız olarak yazdığı, % 71'inin (N=27) ise bu beceriyi yanlış olarak ifade ettiği, % 13.1'inin (N=5) ise beceriye hiç tepki vermediği izlenmektedir.

Üç dört sözcükten oluşan cümleyi zihin engelli kadınların % 15.7'sinin (N=6) bağımsız olarak yazdığı, % 71'inin (N=27) ise bu beceriyi yanlış olarak ifade ettiği, % 13.1'inin (N=5) ise beceriye hiç tepki vermediği gözlenmektedir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların sekizinin eğitim olanaklarından yararlandığı, bunların içerisinde sadece altı engellinin yazma davranışını gerçekleştirdiği gözlenmektedir.

3.3.3. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların 1 - 20 Arasındaki Sayıları Nesnelere Eşleme, Okuma ve Yazma Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların 1 ve 20 arasındaki sayılarla nesnelere eşleme, okuma, yazma becerilerini gerçekleştirme durumları Çizelge 24'de verilmiştir.

Çizelge 24

Yetişkin Zihin Engelli Kadınların 1 ve 20 Arasındaki Sayılarla Nesnelere Eşleme, Okuma, Yazma Becerilerini Gerçekleştirme Durumları

Beceriler	Evet		Hayır		Cevap Yok		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Say.nesn.eşler	12	31.5	21	55.2	5	13.1	38	100
Söy.rak.yazar	9	23.6	24	63	5	13.1	38	100
Göst.rak.okur	7	18.4	26	68.3	5	13.1	38	100

Çizelge 24'de görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 31.5'inin (N=12) bağımsız olarak sayılarla nesnelere eşlediği, % 55.2'sinin (N=21) ise beceriyi yanlış olarak ifade ettiği, % 13.1'inin (N=5) ise beceriye hiç tepki vermediği anlaşılmaktadır.

Söylenen rakamı zihin engelli kadınların % 23.6'sının (N=9) bağımsız olarak yazdığı, % 63'ünün (N=24) bu beceriyi yanlış olarak ifade ettiği, % 13.1'inin (N=5) ise beceriye hiç tepki vermediği anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların somut nesnelere söylenen sayıyı eşleme becerisini daha çok sayıda engelli gerçekleştirirken, temel akademik

becerileri gerektiren sembolleri okuma ve yazma becerisini daha az engellinin gerçekleştirdiği gözlenmektedir.

Sayıları okuma ve yazma becerilerinde sistematik ve sürekli bir eğitime yer verilmemesi, günlük hayatta sayıları kullanmamaları, engelli kadınların sayıları okuma - yazma becerilerinde yeterli bir birikime sahip olmamalarına neden olduğu söylenilebilir.

3.3.4. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Temel İşlemlerdeki Beceri Durumlarına İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların temel toplama, çıkarma, çarpma, bölme işlemlerini gerçekleştirme düzeyi Çizelge 25'de verilmiştir.

Çizelge 25

Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Temel Toplama, Çıkarma, Çarpma, Bölme İşlemlerini Gerçekleştirme Beceri Durumları

Beceriler	Evet		Hayır		Cevap Yok		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Tem. Toplama işl.	9	23.6	24	63	5	13.1	38	100
Tem. çıkarma işl.	7	18.4	26	68.3	5	13.1	38	100
Temel çarpma işl.	6	15.7	27	71	5	13.1	38	100
Temel bölme işl.	5	13.1	28	73.6	5	13.1	38	100

Çizelge 25'de görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 23.6'sının (N=9) bağımsız olarak temel toplama işlemini yaptığı, % 63'ünün (N=24) ise bu işlemi yanlış olarak yaptığı, % 13.1'inin (N=5) ise hiç tepki vermediği gözlenmektedir.

Temel çıkarma işlemini zihin engelli kadınların % 18.4' ünün (N=7) bağımsız olarak yaptığı, % 68.3'ünün (N=26) ise bu işlemi yanlış olarak yaptığı, % 13.1'inin (N=5) ise hiç tepki vermediği izlenmektedir.

Temel çarpma işlemini yetişkin zihin engelli kadınların % 15.7'sinin (N=6) bağımsız olarak yaptığı, % 71'inin (N=27) ise bu işlemi yanlış olarak yaptığı, % 13.1'inin (N=5) ise hiç tepki vermediği anlaşılmaktadır.

Temel bölme işlemini yetişkin zihin engelli kadınların % 13.1'inin (N=5) bağımsız olarak yaptığı, % 73.6'sının (N=28) bu işlemi yanlış olarak yaptığı, % 13.1'inin (N=5) ise hiç tepki vermediği belirlenmiştir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların sayıları okuyup yazanların işlemlerde de benzer özellikleri gösterdiği gözlenmektedir. Temel akademik becerilerin kazanılmasını gerektiren temel işlemlerden toplama işlemini daha çok sayıda engelli gerçekleştirirken, daha karmaşık özellikler gerektiren çıkarma, çarpma, bölme işlemini daha az sayıda engellinin gerçekleştirdiği izlenmektedir.

Daha önceki bulgumuzda, engelli kadınların sayıları okuma ve yazma becerilerini edinmedikleri ifade edilmişti. Bu duruma göre sayı kavramı edinilmeden temel işlemlerin yapılamayacağı ifade edilebilir.

3.3.5. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Parayı Kullanma Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların parayı kullanma becerisini gerçekleştirme durumu Çizelge 26'da verilmiştir.

Çizelge 26
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Parayı Kullanma
Beceri Durumları

Beceriler	Evet		Hayır		Cevap Yok		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Göst.par.ism.sylr.	8	21	26	68.3	4	10.5	38	100
50.000 alt.frk.bl.s.	6	15.7	28	73.6	4	10.5	38	100
500.000 alt.fk.bl.s.	6	15.7	28	73.6	4	10.5	38	100
5.000.000 al.f.bl.s.	5	13.1	29	76.2	4	10.5	38	100

Çizelge 26'da görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 21'inin (N=8) bağımsız olarak gösterilen paranın ismini söylediği, % 68.3'ünün (N=26) ise yanlış olarak söylediği, % 10.5'inin (N=4) hiç tepki vermediği anlaşılmaktadır.

50.000 TL ve altında kalan paraların farklı bileşenlerini zihin engelli kadınların % 15.7'sinin (N=6) bağımsız olarak söylediği, % 73.6'sının (N=28) ise yanlış olarak ifade ettiği, % 10.5'inin (N=4) hiç tepki vermediği izlenmektedir.

500.000 TL ve altında kalan paraların farklı bileşenlerini zihin engelli kadınların % 15.7'sinin (N=6) bağımsız olarak söylediği, % 73.6'sının (N=28) ise yanlış olarak ifade ettiği, % 10.5'inin (N=4) hiç tepki vermediği gözlenmektedir.

5.000.000 TL ve altında kalan paraların farklı bileşenlerini zihin engelli kadınların % 13.1'inin (N=5) bağımsız olarak söylediği, % 76.2'sinin (N=29) ise yanlış olarak ifade ettiği, % 10.5'inin (N=4) hiç tepki vermediği anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınlardan sadece eğitim olanaklarından yararlanan engellilerin gösterilen paraların isimlerini ifade ettiği gözlenirken, 50.000 TL, 500.000 TL, 5.000.000 TL ve altında kalan paraların farklı bileşenlerini zihin engelli kadınların daha azının gerçekleştirdiği izlenmektedir.

3.3.6. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Zaman Bildiren Kavramları Kullanmaya İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların zaman bildiren kavramlara yönelik beceri düzeyi Çizelge 27'de verilmiştir.

Çizelge 27

Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Zaman Bildiren Kavramlara Yönelik Beceri Durumları

Beceriler	Evet		Hayır		Cevap Yok		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Günün ksml.söyler	24	63	10	26.3	4	10.5	38	100
Gün.isml.söyler	15	39.4	19	49.9	4	10.5	38	100
Mevsim.isml.söyler	13	34	21	55.2	4	10.5	38	100
Aylar.isml.söyler	11	28.9	23	60.4	4	10.5	38	100
Saatın kaç old.söy.	4	10.5	30	78.9	4	10.5	38	100

Çizelge 27'de görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 63'ünün (N=24) bağımsız olarak günün kısımlarını söylediği, % 26.3'ünün (N=10) yanlış olarak ifade ettiği, % 10.5'inin (N=4) hiç tepki vermediği anlaşılmaktadır.

Günlerin isimlerini yetişkin zihin engelli kadınların % 39.4'ünün (N=15) bağımsız olarak söylediği, % 49.9'unun (N=19) yanlış olarak ifade ettiği, % 10.5'inin (N=4) hiç tepki vermediği gözlenmiştir.

Mevsimlerin isimlerini yetişkin zihin engelli kadınların % 34'ünün (N=13) bağımsız olarak söylediği, % 55.2'sinin (N=21) yanlış olarak ifade ettiği, % 10.5'inin (N=4) ise hiç tepki vermediği belirlenmiştir.

Ayların isimlerini yetişkin zihin engelli kadınların % 28.9'unun (N=11) bağımsız olarak söylediği, % 60.4'ünün (N=23) yanlış olarak ifade ettiği, % 10.5'inin (N=4) ise hiç tepki vermediği izlenmektedir.

Saatın kaç olduğunu yetişkin zihin engelli kadınların % 10.5'inin (N=4) bağımsız olarak söylediği, % 78.9'unun (N=30) yanlış olarak ifade ettiği, % 10.5'inin (N=4) hiç tepki vermediği gözlenmiştir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınlardan günlük hayatta sıkça kullanılan günlerin kısımlarını daha çok sayıda engellinin doğru olarak ifade ettiği, ancak günlük hayatta daha az sıklıkla kullanılan günlerin, mevsimlerin, ayların ismini daha az engellinin doğru olarak ifade ettiği, sayı bilgisi, okuma gibi akademik beceriler gerektiren saatin kaç olduğunu söyleyenlerin sayısının çok daha az olduğu gözlenmiştir.

3.3.7. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Telefon Kullanma Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların telefon kullanmaya yönelik beceri durumu Çizelge 28'de verilmiştir.

Çizelge 28**Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Telefon Kullanmaya Yönelik Beceri Durumları**

Beceriler	Evet		Hayır		Cevap Yok		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Telefon kullanma	4	10.5	30	78.9	4	10.5	38	100

Çizelge 28'de görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 10.5'inin (N=4) bağımsız olarak telefonu kullandığı, % 78.9'unun (N=30) beceriyi yanlış olarak gerçekleştirdiği, % 10.5'inin (N=4) ise hiç tepki vermediği gözlenmiştir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların çok az bölümünün bağımsız olarak telefonu kullanabildiği izlenmektedir. Bu duruma zihin engelli kadınların telefon kullanma fırsatlarının sınırlı olması ve bu beceri üzerinde yeterli çalışma yapılmamasının yol açtığı söylenilebilir.

3.3.8. Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Vücut Bölümlerini Tanıma Becerilerine İlişkin Bulgular.

Yetişkin zihin engelli kadınların vücut bölümlerini tanıma beceri durumu Çizelge 29'da verilmiştir.

Çizelge 29
Yetişkin Zihin Engelli Kadınların Vücut Bölümlerini
Tanımaya Yönelik Beceri Durumları

Beceriler	Evet		Hayır		Cevap Yok		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Baş ve üz.ol.or.bil.	30	78.9	4	10.5	4	10.5	38	100
Kol ve bacak or.bil.	25	65.7	4	10.5	9	23.6	38	100
Gövde ve organl.bil.	24	63	4	10.5	10	26.3	38	100

Çizelge 29'da görüldüğü gibi yetişkin zihin engelli kadınların % 78.9'unun (N=30) bağımsız olarak baş ve üzerindeki organları bildiği, % 10.5'inin (N=4) yanlış olarak ifade ettiği, % 10.5'inin (N=4) ise hiç tepki vermediği gözlenmiştir.

Kol ve bacak organlarını zihin engelli kadınların % 65.7'sinin (25) bağımsız olarak belirttiği, % 10.5'inin (N=4) yanlış olarak ifade ettiği, % 23.6'sının (N=9) ise hiç tepki vermediği belirlenmiştir.

Gövde ve organlarını yetişkin zihin engelli kadınların % 63'ünün (N=24) bağımsız olarak belirttiği, % 10.5'inin (N=4) ise yanlış olarak ifade ettiği, % 26.3'ünün (N=10) ise hiç tepki vermediği izlenmektedir.

Bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınlardan, günlük hayatta sıkça kullanılan, başın üzerinde olan organları daha çok sayıda engellinin doğru olarak tepki verdiği, kol, bacak, gövde organlarına ise daha az sayıda engellinin doğru olarak tepki verdiği izlenmiştir.

BÖLÜM IV

ÖZET YARGI VE ÖNERİLER

4.1. Özet

Zihin engelli bireylerin başkalarına gereksinim duymadan bağımsız olarak yaşayabilmeleri için günlük yaşam becerilerini kazanmış olmaları gerekmektedir. Zihin engelli bireyler bu becerileri kazandıkları takdirde kendi ihtiyaçlarını karşılayabilir, bağımsız olarak yaşamlarını sürdürür ve toplumda bağımsız olarak işlevde bulunabilirler. Zihin engelli bireylerin topluma kabulleri ve katılmaları da günlük yaşamda yer alan becerileri yerine getirebilmelerine bağlıdır (Neistadt ve Margues; 1984, Özsoy; 1989, Özyürek; 1991, Gürsel; 1993).

Günlük yaşamda kullanılan ve bireyin yaşaması için gerekli olan becerilerin farklı sınıflandırmalarına rastlanmaktadır. Yetişkin Zihinsel Özürlü Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi göz önüne alındığında, günlük yaşam becerileri bireyin kendisini ve kurumu tanıması, giyinme, temizlik, beslenme becerileri ve akademik beceriler olarak sınıflandırılabilir.

Zihin engelli bireylerin bağımsız yaşamaları için önemli temel becerileri kazanabilmeleri için çeşitli eğitim olanaklarından yararlanmaları gerekmektedir. Zihin engelli bireylerin eğitiminde en önemli görevi MEB ve SHÇEK Genel Müdürlüğü üstlenmektedir. MEB daha çok okul çağındaki zihin engelli çocuklara yönelik eğitim hizmetleri sunmaktadır. SHÇEK ise korunmaya muhtaç bireylerin ve korunmaya muhtaç engelli bireylerin bakım ve rehabilitasyonunu üstlenmiştir. SHÇEK'nun hizmet sunduğu kitle içerisinde yetişkin zihin engelli kadınlarda bulunmaktadır.

Bu araştırmada Eskişehir Yetişkin Zihin zrl Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinde kalmakta olan yetişkin zihin engelli kadınların günlük yaşam becerilerini gerçekleştirme durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırma, yetişkin zihin engelli kadınlara yönelik yapılacak çalışmalara temel oluşturması, bağımsız yaşama geçişte günlük yaşam becerilerinin kazandırılmasına hizmet edecek programların oluşturulması ve geliştirilmesinin yanı sıra bu alanda yetişkin zihin engelli kadınlarla ilgili olarak yapılmış bir araştırmanın bulunmaması nedeniyle önem kazanmaktadır.

Araştırma, durum saptamaya yönelik tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın denekleri 1998 yılında Eskişehir Yetişkin Zihin zrl Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğünde kalan ve araştırma kapsamına dahil edilen 38 zihin engelli kadından oluşmaktadır.

Araştırma sürecinde araştırma verilerinin toplanabilmesi için Günlük Yaşam Becerileri l aracı geliştirilmiştir. l aracı üç alt testten oluşmaktadır. Birincisi, "Bireyin Kendisini ve Kurumu Tanımasına Yönelik l Aracı", ikincisi "Giyinme, Beslenme, Temizlik Becerileri l Aracı", ncs "Akademik Beceriler l Aracı"dır.

Hazırlanan l aracının içeriği ve yapısı zel Eğitim Bölümü Uzmanlarınca gözden geirilmif ve yaptıkları öneriler doğrultusunda araç yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca l aracının güvenilirliğinin belirlenmesi için gözlemciler arası güvenilirliğe bakılmıştır. Gözlemciler arası güvenilirlik % 95.7 olarak bulunmuştur.

l araçları özellikleri itibariyle farklı ortamlarda uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında doğrudan ve sürekli ölçümlerin yanısıra görüşme teknikleri de kullanılmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde betimsel istatistik tekniklerinden frekans ve yüzdelik hesapları kullanılarak bulgular ifade edilmiştir.

Araştırmada aşağıdaki bulgular elde edilmiştir;

1. Yetişkin zihin engelli kadınların büyük, çoğunluğunun ad ve soyadına doğru tepki verdiği, ancak ana, baba adını, yaşadığı yere daha az engellinin doğru tepki gösterdiği, doğum tarihi ve yaşını doğru ifade edenlerin ise çok daha az sayıda oldukları görülmüştür.

2. Yetişkin zihin engelli kadınların, büyük çoğunluğunun kurum çalışanlarının ve kurumda hizmet sunan birimlerin adlarını doğru olarak söylediği, ancak kurum adı ve müdür adını daha az sayıda engellinin doğru ifade ettiği, bunun yanı sıra kurum telefon numarası ve adresine yönelik çok az sayıda engellinin doğru olarak tepki verdiği görülmektedir.

3. Yetişkin zihin engelli kadınların, ayakkabı, çorap giyme ve çıkarma becerilerini daha çok sayıda engelli gerçekleştirirken, ceket, kazak, etek, gömlek, pantolon, pijama giyme ve çıkarma becerilerini daha az sayıda engellinin gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır.

4. Yetişkin zihin engelli kadınların, düğme ilikleme, açma, fermuar kapama, açma becerilerini gerçekleştirenlerin daha çok sayıda olmasına karşın, kemer takma ve açma becerilerini gerçekleştiren engellilerin daha az sayıda olduğu tespit edilmiştir.

5. Yetişkin zihin engelli kadınların, giysileri katlama, yerleştirme becerilerini, yarısı ya da yarısından azının gerçekleştirdiği görülmüştür.

6. Yetişkin zihin engelli kadınların, odayı süpürme, havalandırma becerilerini daha çok sayıda engellinin gerçekleştirdiği, ancak yatağı düzeltme, camları silme, lavabo, banyo

ve tuvaleti temizleme gibi becerileri gerçekleştirenlerin sayısının giderek azaldığı belirlenmiştir.

7. Yetişkin zihin engelli kadınların, kaba atıkları toplama, bina çevresini ve koridorları süpürme gibi becerileri gerçekleştirenlerin sayısının çok olmasına karşılık merdivenleri, koridorları yıkama ve paspaslama becerilerini gerçekleştirenlerin sayısının daha az olduğu saptanmıştır.

8. Yetişkin zihin engelli kadınların, masa temizleme becerisini büyük çoğunluğunun gerçekleştirmesine karşılık sandalyeleri temizleme, yemekhaneyi yıkama ve paspas yapma becerisini gerçekleştirenlerin sayısının azaldığı görülmüştür.

9. Yetişkin zihin engelli kadınların, elini, yüzünü, ayaklarını yıkama becerisini daha çok sayıda engelli gerçekleştirirken, saçlarını tarama ve diş fırçalama becerisini daha az sayıda engellinin gerçekleştirdiği izlenmiştir.

10. Yetişkin zihin engelli kadınların, çamaşır asma ve toplama becerisini daha çok sayıda engelli gerçekleştirirken, temiz ve kirli çamaşır, kirli çamaşır özelliklerine göre ayırma, leğende çamaşır yıkama becerilerini gerçekleştiren engellilerin sayısının daha az olduğu belirlenmiştir.

11. Yetişkin zihin engelli kadınların, sebze ve meyveleri yıkama becerisini daha çok sayıda engelli gerçekleştirirken, sebze ve meyveleri soyma, bakliyatı ayıklama, sebze ve meyveleri doğrama gibi becerileri daha az sayıda engellinin gerçekleştirdiği görülmüştür.

12. Yetişkin zihin engelli kadınların, yarıdan azının bağımsız olarak yemek masasını hazırlama ve bulaşık yıkama becerisini gerçekleştirdiği gözlenmiştir.

13. Yetişkin zihin engelli kadınların, yarıya yakınının kimlik bilgilerini okuduğu ancak herhangi bir cümleyi, metni okumayı ve anlamayı çok az sayıda engellinin gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır.

14. Yetişkin zihin engelli kadınların, çok az bir bölümünün yazmaya yönelik becerileri gerçekleştirdiği belirlenmiştir.

15. Yetişkin zihin engelli kadınların, az bir bölümünün sayılarla nesnelere eşlediği ancak rakamları yazma ve okuma becerisini gerçekleştirenlerin sayısının giderek azaldığı görülmüştür.

16. Yetişkin zihin engelli kadınların, toplama işlemini daha çok sayıda engelli gerçekleştirirken çıkarma, çarpma, bölme işlemini daha az sayıda engellinin gerçekleştirdiği izlenmiştir.

17. Yetişkin zihin engelli kadınların, para isimlerini doğru ifade edenlerin daha çok sayıda olmasına karşılık paraların farklı bileşenlerini söyleyenlerin sayısının daha az olduğu tespit edilmiştir.

18. Yetişkin zihin engelli kadınların, günün kısımlarını daha çok sayıda engellinin doğru olarak ifade ettiği, günün isimleri, mevsimlerin isimleri, ayların isimlerini ise daha az sayıda engellinin doğru olarak ifade ettiği, saati tam olarak ifade edenlerin ise çok daha az sayıda olduğu görülmüştür.

19. Yetişkin zihin engelli kadınların, çok az bir bölümünün telefon kullanma becerisini bağımsız olarak gerçekleştirdiği izlenmiştir.

20. Yetişkin zihin engelli kadınların, büyük çoğunluğunun baş ve üzerindeki organları doğru olarak ifade ettiği, kol, bacak ve gövde üzerindeki organları ise daha az sayıda engellinin doğru olarak ifade ettiği belirlenmiştir.

4.2.Yargı

Araştırma bulgularına göre rehabilitasyon merkezinde kalan yetişkin zihin engelli kadınların büyük çoğunluğunun ad ve soyadlarını doğru olarak ifade ettiği ancak ana baba adı, yaşadığı yeri daha az engellinin doğru ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca doğum tarihi, yaşına yönelik sorulara çok az engellinin doğru tepki verdiği gözlenmektedir. Bu durum günlük yaşamda sıkça kullanılan kimlik bilgilerinin doğru söylenmesine yol açtığı daha az kullanılan ve eğitimine yeterince yer verilmeyen kimlik bilgilerinin ise öğrenilmemesine neden olduğu söylenilebilir. Ayrıca telefon numarası, yaş, doğum tarihi gibi akademik bilgilerin öğrenilmemesinin nedeni olarak daha az alt düzeydeki kavramların öğrenilmemesine bağlanabilir. Bunun yanısıra yetişkin zihin engelli kadınlara özgeçmişine yönelik bilgilerin öğretilmemesi de gerekçe olabilir.

Rehabilitasyon merkezinde kalan engellilerin büyük çoğunluğunun kurum çalışanları ve bölümlerinin adlarını doğru olarak ifade ettiği ancak kurum adı ve müdür adının daha az engellinin doğru söylediği, bunun yanı sıra kurum telefon numarası ve adresini çok az sayıda engellinin doğru tepki verdiği görülmektedir. Bu durum kurum içinde daha yoğun iletişim içinde buldukları personelin isimleri ile sürekli kullandıkları kurum bölümlerinin öğrenilmesine ve bunlara doğru tepki vermelerine yol açtığı söylenebilir. Kurum günlük yaşamında daha az iletişim içinde bulunulan ve daha az kullanılan bilgilerin ise öğrenilmemesine yol açtığı ayrıca akademik bilgi gerektiren sorulara doğru cevabın az olmasına neden olduğu söylenebilir.

Bireylerin toplum içerisinde bağımsız yaşayabilmesi giyinme, beslenme, temizlik becerilerini bağımsız olarak gerçekleştirebilmiş olmasına bağlıdır. Halbuki rehabilitasyon merkezinde kalan engellilerin giyim, beslenme ve temizlik becerilerindeki yeterlilikleri farklılık göstermektedir. Araştırma bulgularına göre yetişkin zihin engelli kadınların ayakkabı, çorap giyme ve çıkarma, düğme ilikleme - açma, fermuar kapama - açma becerileri daha çok kişi tarafından, ceket, etek, kazak, gömlek, pantolon, pijama giyme ve

çıkarma, kemer takma ve açma becerileri daha az engelli tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu durumda günlük yaşamda sıkça kullanılan, daha az ve basit davranış gerektiren becerileri gerçekleştirenlerin sayısının daha fazla olduğu buna karşın daha karmaşık ve ön koşul gerektiren giyim becerilerini gerçekleştirenlerin sayısının az olmasına neden olduğu söylenilebilir.

Günlük yaşama uyumu kolaylaştıran tertip ve düzen becerileri arasında, giysileri katlama ve yerleştirme becerilerinin daha az sayıda engelli tarafından gerçekleştirildiği gözlenmektedir. Bu becerilerin ihmal edilmesi, önem verilmemesi, bazı ön koşul davranışların kazanılmamış olmasının bu tür tepkilerin öğrenilmemesine yol açtığı söylenilebilir.

Bireyin sağlıklı yaşayabilmesi içinde yaşadıkları çevreyi ve kullandıkları eşyayı temizlemelerine, doğru kullanmalarına bağlıdır. Araştırmada engellilerin içinde yaşadıkları binayı ve odayı süpürme, havalandırma becerilerinde iyi oldukları ancak yatağı düzeltme, camları silme, sulu alanları temizleme, merdiven, koridorları yıkama ve paspaslama becerilerini gerçekleştirenlerin sayısının daha az olduğu gözlenmektedir. Bu durum yetişkin zihin engelli kadınlara yeteri kadar sorumluluk verilmediğini ve bu sorumlulukları yerine getirebilecek yeterliliklerin kazandırılmadığı ve düzenlemelere gidilmediği ifade edilebilir.

Yetişkin zihin engelli kadınların masa temizleme becerisini büyük çoğunluğunun gerçekleştirmesine karşılık sandalyeleri temizleme, yemekhaneyi yıkama ve paspas yapma becerisini gerçekleştirenlerin sayısının giderek azaldığı görülmüştür. Engellilerin daha az karmaşık özellikler gösteren tek bir yüzeyi temizlemede çoğunluğun başarılı olduğu ancak daha karmaşık becerilerden oluşan ve çoklu yüzeylerin temizlenmesini gerektiren becerilerin gerçekleştirilmesinde daha az başarılı oldukları söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre yetişkin zihin engelli kadınların kişisel temizlik yeterlilikleri arasında elini, yüzünü, ayaklarını yıkamada daha çok kişinin becerileri gerçekleştirdiği, saçlarını tarama, diş fırçalamada daha az engellinin beceriyi gerçekleştirdiği gözlenmektedir. Buna göre saç tarama ve diş fırçalama, elini yüzünü ve ayaklarını yıkamaya göre daha çok alt davranışların öğrenilmesini gerektirmesi nedeniyle çok az sayıda kişi gerçekleştirmiştir denilebilir.

Araştırma bulgularına göre rehabilitasyon merkezinde kalan kadınların çamaşır asma ve toplama becerisi çok sayıda engelli tarafından yapılırken, çamaşırların özelliklerine göre ayırma, leğende çamaşır yıkama becerisini gerçekleştirenlerin az sayıda olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre çamaşırları özelliklerine göre ayırma, çamaşır yıkama, çamaşır asma ve toplama becerisine göre daha karmaşık bir beceri olarak görülmektedir.

Yetişkin zihin engelli kadınların kaşık kullanma, bardaktan su içme, servis tepsisini masaya koyma, sebze ve meyveleri yıkama becerileri daha çok sayıda engelli tarafından gerçekleştirilirken, sebze ve meyveleri soyma, doğrama, bakliyatı ayıklama, bulaşık yıkamanın daha az engelli tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu duruma göre sebze ve meyveleri soyma, doğrama, bakliyatı ayıklama, bulaşık yıkama becerileri diğer becerilere göre daha karmaşık özellikler göstermesi nedeniyle daha az sayıda engelli tarafından gerçekleştirildiği söylenilebilir.

Lakin ve arkadaşları (1987) yaptıkları araştırmada (22 ve 65 yaş arasında rehabilitasyon merkezinde kalan) zihin engelli yetişkinlerin giyinme, yemek yeme, yatak yapma ve kişisel bakım becerilerini çok sayıda engellinin gerçekleştirdiğini belirlemişlerdir. Ancak telefon kullanma, yemek hazırlama, çamaşır yıkama gibi ev ve toplumsal yaşam becerilerinde yeterliliklerinin daha az olduğu gözlenmiştir. Daha küçük yaşam ortamlarında kalan zihin engellilerin ise rehabilitasyon merkezlerinde kalan zihin engellilere göre giyinme, temizlik, beslenme ve toplumsal yaşam becerilerinde yeterliliklerinin daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır.

Araştırma bulgularına göre yetişkin zihin engelli kadınlar tarafından gerçekleştirilen akademik becerilerin, bireyin kendisini ve kurumu tanınması, giyinme, beslenme, temizlik becerilerine göre çok az sayıda kişi tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

Araştırmada bir metni okuma, anlama, yazma becerilerindeki yetersizlik bu alanda uygun ve yeterli eğitim almamış olmalarına bağlanabilir.

Yetişkin zihin engelli kadınların çok az bir kısmının sayılarla nesnelere eşlediği ancak rakamları yazma, okuma becerisini gerçekleştirenlerin daha az sayıda olduğu gözlenmektedir. Bu becerilerin kazanılıp kazanılmamasında daha önceden eğitim imkanlarından yararlanıp yararlanmamasının etkili olduğu söylenilebilir.

Bu araştırma bulgularına göre yetişkin zihin engelli kadınlar toplama işlemini nispeten gerçekleştirirken, çıkarma, çarpma, bölme işlemlerini pek gerçekleştiremedikleri gözlenmektedir. Bu durum sayıları okuma, yazma, ve kullanma becerileri ile paralellik göstermektedir. Bu tür beceriler arasında sıkı bir aşamanın olması bir üst beceri olan temel işlem yapma becerilerinin öğrenilmemesine ve kullanılmamasına yol açmış olabilir.

Günlük yaşantımızda sıkça kullandığımız paraların isimleri yetişkin zihin engelli kadınların çoğu tarafından doğru ifade edilemediği gibi, birden fazla paranın bileşimini yani toplamını ifade etmede yetersiz kaldığı gözlenmektedir. Bu durum iki yada daha çok sayıdaki, sayısal değerlerden yeni bir gurubun oluşturulmamasına, toplama yani ilave etme becerilerinin kazandırılmamış olmasına bağlanabilir.

Bu araştırmaya göre sabah, öğlen ve akşam sözcüklerinin anlamlarını engelli kadınların çoğu doğru olarak ifade ederken günün, mevsimlerin ve ayların isimlerini daha az sayıda engellinin ifade ettiği gözlenmiştir. Bu durum sözel zincirleme öğretimini gerektiren gün, ay, mevsim isimlerinin kazandırılmamasına bağlanabilir. Sayı bilgisine ve

saat ile ilgili ön becerilere engellilerin sahip olmaması zamanı söylemede yetersizliğe yol açmış olabilir.

Rehabilitasyon merkezinde kalan zihin engelli kadınların telefonu kullanma becerilerine yeterince sahip olmamaları, telefon kullanma becerisinin ön koşulu olan sayı bilgisi, telefona ilişkin bilgiye sahip olmaması ve kurumda pek telefon kullanmamalarına bağlanabilir.

Yine bu araştırmada zihin engelli kadınların vücut organlarını gösterme ve söyleme becerileri diğer araştırma konusu olan becerilere göre daha iyi olduğu görülmektedir. Bu durum günlük yaşam içerisinde vücut organlarının sıkça kullanılması, bu becerilerin daha çok kişi tarafından kazanılabildiğini göstermektedir.

Elde edilen bu sonuçlara göre, yetişkin zihin engelli kadınların, kendisini ve kurumu tanıma ile giyinme,temizlik,beslenme becerilerinde, akademik becerilere göre daha iyi durumda olduğu görülmektedir. Bu durum ön koşul beceriler kazanılmadan daha üst becerilerin kazanılamayacağını, uygun eğitim ortamları sağlanmadığı müddetçe olumlu sonuçlar alınamayacağını göstermektedir.

4.3. Öneriler

Araştırma bulguları çerçevesinde iki grupta önerilerde bulunulabilir. Bunlar uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik önerilerdir.

4.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler:

1. Rehabilitasyon merkezlerinde kalan zihin engelli kadınların günlük yaşam becerilerini bağımsız olarak gerçekleştirmesine hizmet edecek giyinme, temizlik, beslenme,

kendisini ve çevresini tanımaya yönelik performans düzeylerine dayalı olarak bireyselleştirilmiş öğretim programları düzenlenmelidir.

2. Zihin engelli kadınların kurumda ve toplumdaki günlük uyumlarını kolaylaştıracak okuma, yazma, hesaplama, telefon kullanma, saati kullanma becerileri için bireyselleştirilmiş öğretim programları geliştirilip uygulanmalıdır.

3. Yetişkin zihin engelli kadınların yaşamlarını sürdürdükleri rehabilitasyon merkezleri onlar için uygun bir eğitim ortamı haline dönüştürülmelidir. Bu amaçla bu alanda çalışan personele bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlayabilecek beceriler kazandırılmalıdır.

4.3.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler:

1. Yetişkin zihin engelli kadınların, günlük yaşam becerilerini gerçekleştirme düzeyleri aile ortamında kalan ve kurumda kalan engellilere göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılabilir.

2. Rehabilitasyon merkezlerinde, günlük yaşam becerileri yada akademik becerilerin kazandırılmasına yönelik araştırmalar desenlenebilir.

3. Günlük yaşam becerilerinin gerçekleşmesinde eğitim olanaklarından yararlanma durumlarına göre farklılaşma olup olmadığı araştırılabilir.

4. Rehabilitasyon merkezinde çalışan personelin mesleki yeterlilik düzeyleri araştırılabilir.

5. Yetişkin zihin engelli kadınların kuruma uyum düzeyleri, (çalışanlarla, birbirleriyle, başkalarıyla) araştırılabilir.

6. Yetişkin zihin engelli kadın ve erkeklerin, rehabilitasyon merkezlerindeki günlük yaşam becerilerini kazanma düzeyleri bakımından farklılıkları araştırılabilir.

7. Kurumdan ve aileden gelen engelli kadınların günlük yaşam beceri düzeyleri arasındaki farklılıklara bakılabilir.

KAYNAKÇA

AAMR Definition, Classification and Systems of Supports. AAMR/American Association on Mental Retardation. Mental Retardation: (9th Edition) Washington, DC: 1992, (Eripek, 1996' daki alıntısı).

Abadan-Unat, Nermin. **Türk Toplumunda Kadın.** Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, İstanbul: 1982.

Akkök, Füsün. "Davranışsal Yaklaşım Dayalı Anne-Baba Rehberliğinin Öğretilebilir Çocukların Özbakım Becerilerinin Gelişimine Etkisi" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi: 1984.

Akkök, F. ve Sucuoğlu, B., **Anne Baba Rehberliği El Kitabı: Temel Becerileri Kazandırma Yöntemleri.** ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayınları, Ankara: 1989.

Anadolu Üniversitesi "Zihin Engelliler Alt Çalışma Grubu Rapor" **Engelliler İçin Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi.** T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Eskişehir :1992.

Arat, Necla. **Kadın Sorunu.** Say Yayınları, İstanbul: 1986.

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü **Türkiye İstatistik Yıllığı 1996** Ankara: 1997

Baykoç, Dönmez Necati. **Birinci Ulusal Özel Eğitim Kongresi "Türk Milli Eğitim Sisteminde Özel Eğitimin Bugünkü Durumu ve Yeni Çalışmalar"** Yapa Yayınları, Ankara: 1992.

Bıyıklı, Latife "Yetiştirme Yurdundaki Çocukların Zihinsel ve Psiko-sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi" **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi.** 20, 1-2; 87-98, 1987.

_____. "Yetiştirme Yurduna Gelen 7-11 Yaş Çocuklarının Zihinsel ve Psiko - Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara; 1982.

Bülbül, Sudi. **Halk Eğitimine Giriş** Anadolu Üniversitesi, AÖF, Önlisans Tamamlama Programı, Eskişehir, 1991.

Brigance, Albert H. **Diagnostic Inventory of Basic Skills.** Curriculum Associates. Nort Billerica, 1994.

_____. **Diagnostic Life Skills Inventory.** Curriculum Associates. Nort Billerica, 1994.

Brigance, Albert H. Kand. Screen. "For Kindergarten and First Graduated Children" **Curriculum Associates.** North Billerica, 1994.

Brolin, D. E. **Life Centered Carrier Education: A Competency Based Approach.**

Publised by ta CEC, USA: 1991. (Cavkaytar, 1998'den alıntı).

Cavkaytar, Atilla. "Zihin Engellilere Özbakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretiminde Aile Eğitimi Programının Etkililiği" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eskişehir: 1998.

Close, D. W., Sowers, J., Halpern, A. S. ve Bourbeau, P.E. "Programming for the Transition Living for Mildly Retarded Persons". In K. C. Lakin ve R. H. Bruininks (Eds.) **Stratejies for Achieving Community Integration of Developmentally Disabled Citizens.** (p.165) Baltimore, MD: Brookes: 1985 (Cavkaytar 1998 deki alıntısı).

Coleman, M. ve Apts, S. "Home Alone Risk Factors" **Teaching Exceptional Children.** Spring, 1991, ss. 36-39 (Cavkaytar, 1998 deki alıntısı).

Crapps, J. M., Langone, J. Swaim, S. "Quantity and Quality of Participation in Community Environmmts by Mentally Retarded Adults" **Education and Training of the Mentally Retarded,** June, 1985.

Çağlar, Doğan. **Geri Zekalı Çocuklar ve Eğitimi.** Genişletilmiş 2. Basım. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara: 1979.

Çılga, İbrahim. **Korunmaya Muhtaç Çocukların Sorunları ve Yetiştirme Yurtları.** Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara: 1989.

Eripek, Süleyman. "Geri Zekalı Çocukların Rehabilitasyonu" Yayınlanmamış Ders Notları, Eskişehir: 1984.

_____. "Alt Özel Sınıf Öğrencilerinin İlkokul Sınıfları Düzeyinde Sesli Okuma Başarılarının Değerlendirilmesi; Eskişehir ve Kütahya İllerinde" Yayınlanmamış Araştırma, Eskişehir: 1987.

_____. **Zihinsel Engelli Çocuklar.** Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Eskişehir: 1993.

_____. **Zihinsel Engelli Çocuklar.** Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları Geliştirilmiş 2. Basım, Eskişehir: 1996.

Erkan, Gönül. **Korunmaya Muhtaç Çocuklar: "Çocuk Yuvalarında Bir Araştırma"** Ankara: 1995.

Felce, David ve Kock, U. "An Eco-Behavioral Analysis of Small Community-Based Houses and Traditional Large Hospitals for Severely and Profoundly Mentally Handicapped Adults" **Applied Research on Mental Retardation.** vol.7, pp.393-408, 1986.

Güven, Mehmet. "Yetiştirme Yurdunda ve Ailesinin Yanında Kalan Öğrencilerin Bazı Değişkenlere Göre Uyum Düzeyleri" **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 2, 2: 116-124, 1995.

Gürsel, Oğuz. "Eskişehir İlkokulları Alt Özel Son Sınıf Öğrencilerinin Ritmik Sayma, Doğal Sayılar, Toplama ve Çıkarma İşlemlerindeki Amaçları Gerçekleştirme Düzeyleri" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir: 1987.

_____. "Zihinsel Engelli Çocukların Doğal Sayıları, Gerçek Nesnelere Kullanarak Eşleme, Resimleri İşaret Ederek Gösterme, Rakamlar Gösterildiğinde Söyleme Becerilerinin Gerçekleştirilmesinde, Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyalinin Basamaklandırılmış Yöntemle Sunulmasının Etkililiği" Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir: 1993.

_____. "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları" Yüksek Lisans Ders Notları. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir: 1998.

_____. "Özel Eğitimde Araç Geliştirme" Yüksek Lisans Ders Notları. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir: 1998.

Haller, O. Dyke, C. and Groeneweg, G. "Effectiveness of Rehabilitation Programs on a Remainder Population: A Retrospective Analysis" **American Association on Mental Retardation**. vol. 28, no 6, 375-380, 1990.

Heward, William L. **Exceptional Children: An Introduction to Special Education**. Fifth Edition, Prentice-Hall Inc. USA: 1996.

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü **Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi, Sunulan 2 ve 3. Birleştirilmiş Dönemsel Ülke Raporu**. Ankara: 1997.

_____. **Türkiye'de Kadının Durumu**. Ankara: 1994.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler**. Ankara: 3A Araştırma, Eğitim, Danışmanlık Ltd., 1995.

_____. **Araştırmalarda Rapor Hazırlama**. Sekizinci Basım, Ankara: 3A Araştırma, Eğitim, Danışmanlık Ltd., 1995.

Kırcaali-İftar, Gönül. "Aile ve Çevre Eğitimi" Yayınlanmamış Ders Notları Anadolu Üniversitesi, Engelliler Araştırma Enstitüsü, Eskişehir: 1995.

Kırcaali-İftar, G. Tekin, E. **Tek Denekli Araştırma Yöntemleri**. Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü, Eskişehir: 1997.

Kırcaali-İftar, G. Birkan, B. ve A. Uysal. **Zihinsel Özürlü Çocuklara Kavram Öğretimi**. Zihinsel Yetersizlik Araştırma Eğitim ve Kazanma Vakfı Yayınları, Eskişehir: 1997.

Kırcaali-İftar, G. "Dünyada Özel Eğitim" **Özel Eğitim** Anadolu Üniversitesi, AÖF Yayınları, (8), Eskişehir: 1998

Kirk, S. A. ve Gallager, J. **Educating Exceptional Children**. (4. Baskı), Boston: Houhton Mifflin Co. 1983. (Uysal'ın 1995 teki alıntısı).

Krauss, Marty W. ve Seltzer, Marsha M. Comparison of Elderly and Adult Mentally Retarded Persons in Community and Institutional Settins" **American Journal of Mental Deficiency**. vol. 91, no 3, 237- 243, 1996.

Lakin, K.-Charlie ve diğerleri. "Personal Characteristics and Competence of People with Mental Retardation Living in Foster Homes and Small Group Homes" **American Journal on Mental Retardation**, v. 97, n. 6, p. 616-27, May 1993.

Lowett, L.D. and Haring, K.A. "The Effect of Self-Management Training on the Daily Living of Adults with Mental Retardation" **Education and Training in Mental Retardation**, December, 1989.

McLoughlin, R. B. **Lewis Assessing Special Students** New Jersey: 1994.

MEB Birinci Özel Eğitim Konseyi "**Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**" Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara: 1991.

_____. **Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı**. Milli Eğitim Basımevi, Ankara: 1990.

_____. **Eğitilebilir Çocuklar İş Okulu Programı**. Milli Eğitim Basımevi, Ankara: 1990.

_____. **Öğretilebilir Çocuklar Okulu Programı**. Milli Eğitim Basımevi Ankara: 1991.

_____. **Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1997 Yılı M.E.B Verileri**, Ankara: 1997.

_____. **Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetlerinin On Yıllık Eğitim Planlaması ve Mevzuatı**. Milli Eğitim Yayınevi,. Ankara: 1987.

_____. **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu (2916 SK)** Milli Eğitim Basımevi, Ankara: 1991.

_____. **Özel Eğitimle İlgili Mevzuat**. Milli Eğitim Basımevi, Ankara: 1991.

_____. **Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Taslağı**, Ankara: 1998.

- _____. **Zihinsel Engelli Çocuklar ve Eğitimleri. "Ön Raporu"** Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı. Birinci Özel Eğitim Konseyi, Ankara: 1991.
- _____. Zihinsel Engelliler İş Eğitim Merkezi Yönergesi. **Tebliğler Dergisi**, 2364; 17 Ağustos 1992.
- _____. Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği **Resmi Gazete**, 21262; 22 Haziran 1992.
- Neistadt M. E, Margues K. "An İndependent Skills Training Program" The American Journal Of Occupational Therapy, 1984, 38, 10, ss. 671-676 (Cavkaytar'ın 1998 deki Alıntısı).
- Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Karar Sayısı: KHK/573, **Resmi Gazete** 23911: 6 Haziran 1997.
- Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Kararname Sayısı KHK/571, Resmi Gazete 23004: 30 Mayıs 1997.
- Özsoy, Yahya. **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar**. "Türkiye'de Çocuğun Durumu" T.C. Başbakanlık D.P.T. Sosyal Planlama Başkanlığı ve Unicef İşbirliği İle 1990 ların Çocuk Politikası Ulusal Kongreye Hazırlık Dökümanı, Ankara: 1989, ss. 177-205.
- Özsoy, Y. Özyürek, M. ve Eripek, S. **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar: Özel Eğitime Giriş**. Karatepe Yayınları, Ankara: 1996
- Özyürek, Mehmet. "Zihinsel Yetersizlik Gösteren Çocuklara Özbakım Becerilerinin Kazandırılması". **Eğitim Fakültesi Dergisi** Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1986.
- _____. Standartlaştırılmış Bağlı Testler (Modül) Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1986. (Gürsel'in 1987 deki alıntısı).
- _____. "Zihinsel Engellilerin Eğitiminde Tıbbi ve Eğitsel Yaklaşımlar" **Özel Eğitim Dergisi**. Mayıs Cilt 1, Sayı 1, 1991, ss. 19.
- Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu **Dünya Kadın Konferansı** Eylül, 1995.
- Sakatlari Koruma Vakfı. **Sakatlari Yasal Haklari**. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türk Hükümeti Projesi. Ankara: 1992.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu (2828 S.K.) **Resmi Gazete**, 27 Mayıs 1983.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü "Özürülerin Tespiti, İncelenmesi Bakım ve Rehabilitasyonuna Dair Yönetmelik" **Resmi Gazete**, 21673, 19 Ağustos 1993.

_____. **Yürürlükteki SHÇEK Mevzuatı**. SHÇEK Yayınları 24. Ankara: 1992.

_____. **SHÇEK 1997 Yılı Verileri**, Ankara: 1997.

Snell, M. E. **Systematic Instruction of the Moderately and Severely Handicapped** (2 Ed.) Ohio: Merrill Pub. Corp., Columbus: 1983 (Kırcaali, 1995'deki alıntı).

Sucuoğlu, B. ve Kuloğlu N. "Otistik Çocuklara Bağımsız Yaşam Becerilerinin Kazandırılması" **Psikoloji Dergisi**, Eylül, Cilt 7, Sayı 27, 1992.

T.C. Anayasası. Kanun No: 2709 Kabul Tarihi: 18.10.1992.

Tezcan, M. **Eğitim Sosyolojisi**. Ankara: 1994. (Uysal'ın 1995 deki alıntısı).

Tuncer, O. "Yetiştirme Yurdunda Kalan Çocukların Uyum ve Başarı Sorunları", **Tıp Dünyası Dergisi**. 47, 3: ss. 121-127, 1974 (Bıyıklı 1982 deki alıntısı).

Tuzcuoğlu, Necla. "Korunmaya Muhtaç Çocukların Öğrenim Problemleri", Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: 1989.

Uysal, Ayten "Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir: 1995.

Vuran, Sezgin. "Zihinsel Engelli Çocukların Giyinme Becerilerinde Yapabildiklerine Dayalı Olarak Hazırlanan Öğretim Materyalinin Etkililiği" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir: 1989.

Yanbastı, G. "Anne Yoksunluğunun 8-11 Yaşları Arasında Zihinsel Yetenekler ve Okul Başarısı Üzerine Etkileri", Dokuzuncu Milli Psikiyatri Nörolojik Bilimler Kongresi, 24-29 Eylül İstanbul: 1973 (Bıyıklının 1982 deki alıntısı).

EKLER

	Sayfa
EK 1 GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ ÖLÇÜ ARACI.....	102
EK 2 GÜNLÜKYAŞAM BECERİLERİ ÖLÇÜ ARCI KAYIT FORMU.....	169
EK 3 RESMİ YAZIŞMALAR.....	184

EK 1.**GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ ÖLÇÜ ARACI**

1. BİREYİN KENDİSİNİ VE KURUMU TANIMA BECERİLERİ ÖLÇÜ ARACI
 - 1.1. Kimlik Bilgilerine İlişkin Değerlendirme Formu.
 - 1.2. Kurum ve Çalışanlarını Tanıma Değerlendirme Formu.
2. GİYİNME, BESLENME, TEMİZLİK BECERİLERİ ÖLÇÜ ARACI.
 - 2.1. Bireyin Giysileri Giyme, Çıkarma, Katlama ve Yerleştirme Becerileri Değerlendirme Formu.
 - 2.1.1. Giysileri Giyme.
 - 2.1.2. Giysileri Çıkarma.
 - 2.1.3. Giyinmeyi Tamamlayan Beceriler.
 - 2.1.4. Giysileri Katlama ve Yerleştirme.
 - 2.2. Yaşanılan Ortamı Temizleme ve Düzenlemeye Yönelik Becerileri Değerlendirme Formu.
 - 2.2.1. Odayı Temizleme ve Düzenleme.
 - 2.2.2. Koridor ve Bahçeyi Temizleme.
 - 2.2.3. Yemekhane Temizliği.
 - 2.3. Kişisel Temizlik Becerileri Değerlendirme Formu.
 - 2.3.1. Günlük Kişisel Bakım.
 - 2.3.2. Çamaşır Yıkama ve Kurutma.
 - 2.4. Beslenme ve Mutfak Becerileri Değerlendirme Formu.
 - 2.4.1. Beslenme Araçlarını Kullanma.
 - 2.4.2. Yemek Hazırlama.,
 - 2.4.3. Yemek Masasını Hazırlama.
 - 2.4.4. Bulaşık Yıkama

3. AKADEMİK BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇÜ ARACI.
 - 3.1. Temel Akademik Becerileri Değerlendirme Formu.
 - 3.1.1. Yazma Becerisi.
 - 3.1.1.1. Söylenen Sözcüğü, Cümleyi Yazma.
 - 3.1.1.2. İki Sözcükten Oluşan Cümleyi Yazma.
 - 3.1.1.3. Üç ve Dört Sözcükten Oluşan Cümleyi Yazma.
 - 3.1.2. Temel Okuma Becerisi.
 - 3.1.2.1. Kimlik Bilgilerini Okuma.
 - 3.1.2.2. Dört Sözcükten Oluşan Cümleyi Okuma.
 - 3.1.2.3. Kısa Metni Okuma.
 - 3.1.2.4. Okuduğunu Anlama.
 - 3.1.3. 1 ve 20 Arasındaki Sayıları Eşleme, Okuma, Yazma.
 - 3.1.3.1. Sayılarla Nesnelere Eşleme.
 - 3.1.3.2. Gösterilen Rakamı Okuma.
 - 3.1.3.3. Söylenen Rakamı Yazma.
 - 3.1.4. Temel toplama, Çıkarma, Çarpma, Bölme.
 - 3.1.4.1. Temel Toplama İşlemi.
 - 3.1.4.2. Temel Çıkarma İşlemi.
 - 3.1.4.3. Temel Çarpma İşlemi.
 - 3.1.4.4. Temel Bölme İşlemi.
 - 3.2. Parayı Kullanma Becerisi Değerlendirme Formu.
 - 3.2.1. Parayı Tanıma.
 - 3.2.2. 50.000 TL ve Altında Kalan Paraların Bileşimlerini Söyleme.
 - 3.2.3. 500.000 TL ve Altında Kalan Paraların Bileşimlerini Söyleme.
 - 3.2.4. 5.000.000 TL ve Altında Kalan Paraların Bileşimlerini Söyleme.
 - 3.3. Zaman Bildiren Kavramları Kullanma Becerisi Değerlendirme Formu.
 - 3.3.1. Günlerin İsimlerini Söyleme.
 - 3.3.2. Ayların İsimlerini Söyleme.
 - 3.3.3. Mevsimlerin İsimlerini Söyleme.
 - 3.3.4. Saatin Kaç Olduğunu Söyleme.
 - 3.3.5. Gütün Kısımlarını Söyleme.
 - 3.4. Telefon Kullanma Becerisini Değerlendirme Formu.

- 3.4.1. Telefon Kullanma.
- 3.5. Bireyin Vücut Bölümlerini Tanımasını Değerlendirme Formu.
 - 3.5.1. Baş Üzerinde Var Olan Organları Tanıma.
 - 3.5.2. Gövde ve Üzerinde Var Olan Organları Tanıma.
 - 3.5.3. Kol ve Bacak Üzerinde Var Olan Organları Tanıma.

GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ ÖLÇÜ ARACI

1. BİREYİN KENDİSİNİ VE KURUMU TANIMA BECERİLERİ ÖLÇÜ ARACI

1.1. KİMLİK BİLGİLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME FORMU

TEMEL BECERİ

Kimliğine ilişkin sorulara sözel olarak cevap verir.

ALT BECERİLER

1. Adımı söyler.
2. Soyadını söyler.
3. Yaşını söyler.
4. Doğum tarihini söyler.
5. Nerede doğduğunu söyler.
6. Annesinin adını söyler.
7. Babasının adını söyler.
8. Daha önce hangi il'de yaşadığını söyler.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin kimliğine ilişkin bilgilere yönelik sorulara sözel olarak doğru yanıt verip vermediğine ilişkin bir ölçü aracıdır.

ARAÇLAR

Ölçü aracı kayıt formu, kurum kayıtları.

UYGULAMA ORTAMI

Uygulayıcı ve bireyin rahatça etkileşimde bulunabilecek bir ortam.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel soru ve cevap .

UYGULAMA SÜRECİ

Uygulayıcı ve birey uygun odadaki masada karşılıklı olarak otururlar. Uygulayıcı kayıt formunu masaya koyar. Daha sonra uygulayıcı "şimdi sana kendinle ilgili sorular soracağım. Ben bu soruları sorarken sen dinle ve daha sonra yanıt ver. Şimdi sana soracağım sorulara yanıt ver.

Adımı söyle. Soyadımı söyle. Yaşını söyle. Doğum tarihini söyle. Nerede doğduğunu söyle. Annenin adını söyle. Babanın adını söyle. Daha önce yaşadığın yeri söyle.

Yönergeler yukarıdaki sıraya göre verilir.Uygulayıcı kayıt formuna bireyin verdiği cevapları kayıt eder. Daha sonra doğruluk ölçütündeki özellikleri dikkate alarak doğru ve yanlış cevapları belirler. Eğer birey yönergeye cevap vermiyorsa ya da anlamamışsa soru tekrar edilir.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Adını söyler: Kurum kayıtlardaki adını,kurum içinde kullanılan farklı bir adı varsa onu söylediğinde.

Soyadını söyler: Kayıtlardaki soyadını, kızsılık yada evlilik soyadını söylediğinde.

Yaşını söyler: Kayıtlara göre yaşını söylediğinde (Yıl olarak).

Doğum tarihini söyler: Kayıtlara göre doğum tarihini söylediğinde (Yıl olarak).

Doğum yerini söyler: Kayıtlara göre doğum yerini söylediğinde (il, ilçe, köy adı yeterli).

Ana adını söyler : (Rehabilitasyon Merkezi) kayıtlarında bulunan, anne adını, yada anne çevrede farklı bir isimle tanınıyorsa (lakabını) yakınları yanında büyüdüyse orada anne olarak bildiği kişinin ismini söylediğinde.

Babasının adını söyler : (Rehabilitasyon Merkezi) Kayıtlarında bulunan baba adını, ya da baba çevrede farklı bir isimle tanınıyorsa (lakabını), yakınları yanında büyüdüyse, kalıyorsa ve orada baba olarak bildiği kişinin ismini söylediğinde.

Daha önce yaşadığı ili söyler: Rehabilitasyon Merkezine gelmeden önce yaşadığı yerin köy, kasaba, ilçenin adını söylediğinde.

Kuruluşta ve kişisel dosyasında bulunan bilgileriyle paralellik gösterdiğinde doğru kabul edilir.

1.2. KURUM ÇALIŞANLARINI TANIMA DEĞERLENDİRME FORMU

TEMEL BECERİ

ALT BECERİLER

Kurumu ve çalışanlarını tanır.

1. Kurumun adını söyler.
2. Kurum müdürünün adını söyler.
3. Kurum çalışanlarının isimlerini söyler.
4. Kurum çalışma bölümlerinin adını söyler.
5. Kurumun adresini söyler.
6. Kurumun telefon numarasını söyler.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin kurum çalışanlarını ve kurum bölümlerinin isimlerini söyleyip söylemediğini ölçmeye yönelik bir ölçü aracıdır.

ARAÇLAR

Kurum bölümleri, kurum çalışanları.

UYGULAMA ORTAMI

Uygulayıcı ve bireyin rahatça etkileşimde bulunaabilecekleri bir ortam.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel soru ve cevap.

UYGULAMA SÜRECİ

Uygulayıcı ve birey uygun odadaki masada karşılıklı olarak otururlar. Uygulayıcı kayıt formunu masaya koyar. Daha sonra uygulayıcı "şimdi sana bazı sorular soracağım ben bu soruları sorarken sen dinle ve daha sonra cevap ver" der.

Şimdi sana soracağım soruları yanıtla.

Eğer birey anlamamış görünüyorsa sorular değişik biçimlerde verilebilir.

Kurumun adı nedir? (Bana buranın adını söyle)
 Kurum müdürünün adı nedir? (Bu kim adını söyle)
 Çalışanların adları nedir? (Bu kim adını söyle)
 Çalışma bölümlerinin adı nedir? (Burası neresi ismini söyle)

Kurumun adresi nedir? (Bu mahallenin, sokağın adı ne biliyor musun?)

Kurumun telefon numarası nedir?

Yönergeler yukarıdaki sıraya göre verilir. Uygulayıcı kayıt formuna verilen cevapları kayıt eder. Daha sonra doğruluk ölçütünün özelliklerini dikkate alarak doğru ve yanlış cevapları belirler. Eğer birey yönergelere cevap vermiyorsa yada anlamamışsa soru tekrar edilir.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Kurumun adını söyler : İçinde yaşadığı kuruluşun adını, Yetişkin Zihinsel Özürlü Kadınlar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Rehabilitasyon Merkezi, Özürlü Kadınlar Rehabilitasyon Merkezi, Özürlü Kadınlar Yurdu, Özürlüler Bakımevi olarak söylediğinde.

Kurum Müdürünün adını söyler: Form uygulandığı tarihte Kurumda Müdürlük yapan kişinin adını söylediğinde.

Kurum çalışanlarının adını söyler: Kurulmuşta çalışan Kurum müdürü, müdür yardımcısı, meslek elemanları, müteahhit personel, hizmetli personelden üç kişinin adını söylediğinde.

Bina bölümlerinin adını söyler: Kuruluş bölümlerinden üç farklı bölümün adını söylediğinde

Kurumun adresini söyler :Adresi mahalle ve sokak olarak söylediğinde.

Kurum telefonunu söyler: Bakarak okuması ya da hafızadan söylediğinde, doğru olarak kabul edilir.

2. GİYİNME-BESLENME-TEMİZLİK BECERİLERİ ÖLÇÜ ARACI

2.1. BİREYİN GİYSİLERİNİ GİYME ÇIKARMA KATLAMA VE YERLEŞTİRME BECERİLERİ DEĞERLENDİRME FORMU

2.1.1. GİYSİLERİ GİYME

TEMEL BECERİ

Giysilerini giyer.

ALT BECERİLER

1. Gömleğini giyer.
2. Kazağını giyer.
3. Pantolonunu giyer.
4. Eteğini giyer.
5. Ceketini giyer.
6. Çorabını giyer.
7. Ayakkabısını giyer.
8. Pijamalarını giyer.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Bireyin yaşamını sürdürdüğü oda.

ARAÇ GEREÇ

Bireyin (lerin) günlük yaşamda kullandığı giysileri (Gömlek, kazak, pantolon, etek, ceket, çorap, ayakkabı).

GÖZLEM ANI

Günün değişik saatleri. Ancak daha çok yataktan kalkma ve banyo saatlerinde giysilerini değiştirme anlarında.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler; Zihin engelli kadınlar ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler; Araştırmacı ya da kurum içinden seçilen bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT

Zihin engelli kadınların günün değişik saatlerinde yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermez, doğal yapı içerisinde bireyin giyinme becerilerini gözler.

Birey hiç kimseden yardım almadan bağımsız olarak giysilerini giyiyorsa kayıt formunun Evet kısmına (+) işareti konacak. Birey başkasından sözel (sözel ipucu) yardım ya da görsel (model olma) yardım

alıyorsa kayıt formunun Yardımla kısmına(+) işareti konacak. Birey giyinme becerisini gerçekleştiremiyorsa kayıt formundaki Hayır kısmına (+) işareti koyacaktır

ÖLÇÜT

Bireyin giyinme becerileri üç ayrı gün gözlenir. Her üç günde de giyinme becerilerinde aşağıdaki özellikleri içeriyorsa yeterli kabul edilir.

1-Gömlek giyme: Gömleğini alıp yakası ve kolları düzgün şekilde giymesi düğmelerini (bire bir anlamadan bağımsız) ilikleme doğru kabul edilir.

2-V yakalı kazak giyme: Kazağın önünü, arkasını, tersini,yüzünü ayırt ederek bağımsız giymesi, kolları ve vücudu buruk dönük olmayacak şekilde düzeltmesi halinde doğru kabul edilir.

3-Pantolon giyme: Pantolonunun önünü,arkasını ayırt ederek giymesi fermuar/düğmesini kapatması doğru kabul edilir.

4-Etek giyme: Eteğini önünü arkasını ayırt ederek giyer. Fermuar/düğmesini kapatması doğru olarak kabul edilir.

5-Ceket giyme: Ceketin önünü arkasını ayırt ederek yakasını ve kollarını düzgün olarak giymesi doğru olarak kabul edilir.

6-Çorap giyme: Çorabını tersini yüzünü ayırt ederek,parmak uçları ve topukları oturacak şekilde dönük olmadan giymesi doğru olarak kabul edilir.

7-Ayakkabı giyme: Ayakkabıyı doğru ayağı doğru ayağa gelecek şekilde, ayağına tam geçirmesi doğru olarak kabul edilir.

8-Pijama giyme: Pijamanın üstünü, önünü, arkasını, tersini,yüzünü ayırt ederek düzgün bir şekilde giymesi,pijamanın altını,tersini yüzünü ayırt ederek giymesi doğru olarak kabul edilir.

2.1.2. GIYSİLERİ ÇIKARMA

TEMEL BECERİ

Giysilerini çıkarır.

ALT BECERİLER

1. Gömleğini çıkarır
2. Kazağını çıkarır.
3. Pantolonunu çıkarır.
4. Eteğini çıkarır.
5. Ceketini çıkarır.
6. Çorabını çıkarır.
7. Ayakkabısını çıkarır.
8. Pijamalarını çıkarır.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Bireyin yaşamını sürdürdüğü oda.

ARAÇ GEREÇ

Bireyin (lerin) günlük yaşamında kullandıkları giysileri (Gömlek, kazak, pantolon, etek, ceket, çorap, ayakkabı, pijama).

GÖZLEM ANI

Günün değişik saatleri. Ancak daha çok yataktan kalkma ve giysilerini giyme anında.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler; Zihin engelli kadınlar ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler; Araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT

Zihin engelli kadınların yatma ya da giysilerini çıkarma ve değiştirme zamanlarında araştırmacı ya da bayan meslek elemanı bu becerilerle ilgili gözlemlerini olduğu gibi kayıt eder. Araştırmacı hiçbir yönerge vermez. Doğal yapı içerisinde gözlemler ve kayıt eder.

Birey hiç kimseden yardım almadan bağımsız olarak giysilerini çıkarıyorsa kayıt formunun Evet kısmına (+) işareti konacak.

Birey başkasından sözel (sözel ipucu) yardım ya da görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun Yardımla kısmına (+) işareti konacak.

Birey giyinme becerisini gerçekleştiriyorsa kayıt formundaki Hayır kısmına(+) işareti

konacak.(Giysileri çıkarma girişiminde bulunmuyorsa ya da çıkarma için kabul edilebilir davranışı gerçekleştiriyorsa).

ÖLÇÜT

Bireyin giysi çıkarma becerileri üç ayrı gün gözlenir. Her üç günde de giysi çıkarma becerilerinde aşağıdaki özellikler gözleniyorsa yeterli kabul edilir.

1-Gömleği çıkarma: Gömleğinin düğmelerini açması ve gömleğini üzerinden çıkarması (bağımsız olarak) doğru kabul edilir.

2-V yakalı kazak çıkarma: Kazağını bağımsız olarak üzerinden çıkarması doğru olarak kabul edilir.

3-Pantolon çıkarma: Pantolonun fermuar/düğmesini açıp çıkarması doğru olarak kabul edilir.

4-Etek çıkarma: Eteğin fermuarını/düğmesini açarak çıkarması doğru olarak kabul edilir.

5-Ceket çıkarma: Ceketini üzerinden çıkarması doğru olarak kabul edilir.

6-Çorap çıkarma: Çorabını ayağından çıkarması doğru olarak kabul edilir.

7-Ayakkabı çıkarma: Ayakkabısı ayağından çıkarması doğru olarak kabul edilir.

8-Pijama çıkarma: Pijamasının altını ve üstünü üzerinden çıkarması doğru olarak kabul edilir.

2.1.3. GİYİNMEYİ TAMAMLAYAN BECERİLER

TEMEL BECERİ

Giyinmeyi tamamlayan becerileri gerçekleştirir.

ALT BECERİLER

1. Düğme ilikler.
2. Düğme açar.
3. Fermuar kapatır.
4. Fermuar açar.
5. Kemer takar.
6. Kemer çıkarır.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Bireyin yaşamını sürdürdüğü oda.

ARAÇ GEREÇ

Bireyin (lerin) günlük yaşamda kullandıkları giysileri, kayıt formu.

GÖZLEM ANI VE SÜRECİ

Günün değişik saatleri ancak yataktan kalkma, giysilerini giyme yatma saatlerinde giysilerini çıkarma anında daha çok.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler; Zihin engelli kadınlar ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler; Araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT

Günün değişik saatlerinde yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermeden doğal yapı içerisinde bireyleri gözler. Birey hiç kimseden yardım almadan bağımsız olarak giysilerini çıkarıyorsa kayıt formunun evet kısmına (+) işareti konacak.

Birey başkasından sözel (sözel ipucu) yardım ya da görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun yardımla kısmına (+) işareti konacak.

Birey giyinme becerisini gerçekleştiremiyorsa kayıt formundaki hayır kısmına (+) işareti konacaktır.(Davranışa başlama girişiminde bulunmuyorsa)

ÖLÇÜT

Birey ilgili becerileri üç giysi üzerinde gerçekleştirirken gözlenecek ve aşağıdaki özellikleri içeriyorsa yeterli kabul edilecek.

1-Düğme ilikleme: Giysinin düğmesini tam olarak ilikten geçmesi.

Düğme açma: Giysinin düğmesinin tam olarak ilikten çıkarılması doğru olarak kabul edilir.

2-Fermuar açma: Giysinin fermuarının tam olarak aşağıya kadar inmesi.

Fermuar kapama: Giysinin fermuarını tam olarak yukarıya kadar çıkarması.

3-Kemer takma: Giysinin beline takılırken hiç bir köprüyü atlamadan dönük olmadan takılması ve kancasının deliğe geçirilmesi.

Kemer çıkarma:Kancanın delikten çıkarılarak kemerin giysiden çıkarılması doğru olarak kabul edilir.

2.1.4. GIYSİLERİ KATLAMA VE YERLEŞTİRME

TEMEL BECERİ

Giysilerini katlar ve yerleştirir.

ALT BECERİLER

- 1- Kazağını katlar.
- 2- Pijamasını katlar.
- 3- Çoraplarını katlar.
- 4- Gömleğini askıya asar.
- 5- Ceketini askıya asar.
- 6- Eteğini askıya asar.
- 7- Katladığı eşyalarını dolabında ayrılan bölüme koyar.
- 8- Astığı eşyalarını dolabında ayrılan bölüme asar.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTA:

Bireyin yaşamını sürdürdüğü oda

ARAÇ-GEREÇ

Bireyin (lerin) günlük yaşamda kullandıkları giysileri.

GÖZLEM ANI VE SÜRECİ

Günün değişik saatlerinde, ancak yataktan kalkma, giysilerini giyme, yatmaya hazırlık, giysilerini çıkarma, çamaşır yıkanması sonunda dolap düzenleme.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler; Zihin engelli kadınlar ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler; Araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT

Günün değişik saatlerinde yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermeden doğal yapı içerisinde bireyleri gözler. Birey hiç kimseden yardım almadan bağımsız olarak davranışı gerçekleştiriyorsa, kayıt formunun evet kısmına (+) işareti konacak. Birey başkasından sözel (sözel ipucu) yardım ya da görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun yardımla kısmına (+) işareti konacak.

Birey istenilen davranışı gerçekleştiremiyorsa, kayıt formunun hayır kısmına (+) işareti konacak (Davranışa başlama girişiminde bulunmuyorsa).

ÖLÇÜT

Bireyin katlama ve yerleştirme becerileri üç ayrı gün gözlenir. Her üç günde de katlama ve yerleştirme becerilerinde aşağıdaki özellikler gözlenirse yeterli kabul edilir.

Kazak, pijama katlar: Giysisini kat yerlerinden (mevcut ütüsü bozulmadan) düzgünlüğü bozulmadan yeterli biçimde katlanması).

Çorabını katlar: Çorabını eşleyerek iç içe sokması veya üst üste koyarak katlaması.

Gömleğini, ceketini askıya asar: Elbise askısına omuzları ve yakası düzgün duracak şekilde takılması.

Eteğini askıya asar: Eteğin yan asma iplerinden elbise askısına takılması.

Katladığı eşyalarını dolabında ayrılan bölüme koyar: Katladığı eşyalarını dolabındaki çekmece ve raflara üst üste yıkılmayacak şekilde koyması.

Astığı eşyalarını dolabında ayrılan bölüme asar: Elbise askısına astığı eşyalarını karışık görünmeyecek şekilde dolabına asması doğru kabul edilir.

2.2. YAŞANILAN ORTAMI TEMİZLEMeye VE DÜZENLEMeye YÖNELİK BECERİLERİ DEĞERLENDİRME FORMU

2.1.1. ODAYI TEMİZLEME VE DÜZENLEME

TEMEL BECERİ

Odasını temizler ve düzeltir.

ALT BECERİLER

- 1-Odasını havalandırır.
- 2-Oda camlarını siler.
- 3-Odayı el süpürgesiyle süpürür.
- 4-Odasındaki banyoyu temizler.
- 5-Odasındaki tuvaleti temizler.
- 6-Odasındaki lavaboyu temizler.
- 7-Odasının tozunu alır.
- 8-Yatağını düzeltir.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Bireyin yaşamını sürdürdüğü oda.

ARAÇ – GEREÇ

Bireyin kaldığı oda, kova, bezler, süpürge, fırça, faraş, kayıt formu.

GÖZLEM ANI

Günün değişik saatleri, ancak daha çok sabah temizliği ve oda düzenleme zamanlarında.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler: Zihin engelli kadınlar ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler: Araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT

Günün değişik saatlerinde yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermeden doğal yapı içerisinde bireyin odasını temizleme ve düzenlemesine yönelik becerilerini olduğu gibi gözlemler.

Odanın temizlenmesi ve düzenlenmesine ilişkin olarak oda sakinleri arasında bir işbölümü vardır. Her gün bir kişi farklı beceriyi yerine getirir. İşler sırayla dönüşümlü olarak gerçekleştirilir. Görevler

değişik zamanlarda gözlenip kayıt altına alınmaktadır.

Birey kimseden yardım almadan bağımsız olarak davranışı gerçekleştiriyorsa kayıt formunun evet kısmına (+) işareti konacak. Birey başkasından sözel (sözel ipucu) yardım ya da görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun yardımla kısmına (+) işareti konacak. Birey istenilen davranışı gerçekleştiremiyorsa kayıt formundaki hayır kısmına (+) işareti konacaktır (Davranışa başlama girişiminde bulunmuyorsa)

ÖLÇÜT

Bireyin odayı temizleme ve düzenleme becerileri üç ayrı gün gözlenir. Her üç günde de becerilerde aşağıdaki özellikler gözleniyorsa yeterli kabul edilir.

1-Odayı havalandırması: Odasının pencere ve kapısını açarak 5-15 dk. arasında havalandırması ve kapı pencereyi kapatması.

2-Oda camlarını siler: Odasının camlarını ıslak bezle ve kuru bezle leke kalmayacak şekilde silmesi.

3-Odasını el süpürgesiyle süpürmesi: El süpürgesiyle odasında pislik kalmayacak şekilde süpürmesi pisliği faraşa alması.

4-Odasındaki banyoyu temizler: Önce suyla daha sonra toz deterjan dökerek fırçalaması ve durulaması doğru kabul edilir.

5-Odasındaki tuvaleti temizler: Önce suyla daha sonra toz deterjan dökerek fırçalaması ve durulaması doğru kabul edilir.

6-Odasındaki lavaboyu temizler: Önce suyla daha sonra toz deterjan dökerek fırçalaması ve durulaması doğru kabul edilir.

7-Odasının tozunu alır: Tozu alınması gereken bölümleri önce nemli bezle daha sonra kuru bezle silmesi.

8-Yatağını düzeltir: Kurumda belirlenen ve uygulanan standartlara göre düzeltmesi doğru kabul edilir.

2.2.2. KORİDOR VE BAHÇEYİ TEMİZLEME

TEMEL BECERİ

Koridor ve bahçeyi temizler.

ALT BECERİLER

- 1-Koridorları süpürür.
- 2-Koridorları paspas yapar.
- 3-Koridorları yıkar.
- 4-Bina çevresindeki atıkları toplar.
- 5-Bina çevresini süpürür.
- 6-Bina merdivenlerini yıkar.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Binanın bahçesi, bina içi koridorları.

ARAÇ-GEREÇ

El süpürgesi, paspas, hortum, kova, kayıt formu.

GÖZLEM ANI VE SÜRECİ

Günün değişik saatleri. Ancak daha çok belirlenen temizlik zamanlarında.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler: Zihin engelli bireyler ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler: Araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT

Günün değişik saatlerinde yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermeden doğal yapı içerisinde bireylerin koridoru ve bahçeyi temizleme becerilerini olduğu gibi gözlemlerler. Koridor ve bahçenin temizlenmesine ilişkin olarak bireyler arasında işbölümü söz konusudur. Sırayla bireyler her beceriyi değişik zamanlarda yerine getirirler.

Birey kimseden yardım almadan bağımsız olarak bahçe ve koridor temizliğini gerçekleştiriyorsa kayıt formunun evet kısmına (+) işareti konacak. Birey başkasından sözel (sözel ipucu) yardım yada görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun yardımla kısmına (+) işareti konacak. Birey istenilen

davranışı gerçekleştiriyorsa kayıt formundaki hayır kısmına (+) işareti konacaktır.

ÖLÇÜT

Bireyin koridor ve bahçeyi temizleme becerileri üç ayrı günde gözlenir. Becerilerde aşağıdaki özellikler gözleniyorsa yeterli kabul edilir.

1-Koridorları süpürür: El süpürgesiyle koridoru pislik kalmayacak şekilde süpürmesi, pislikleri farasa alması.

2-Koridorları paspaslar: Önce köpüklü daha sonra temiz suyla koridorları temizlemesi, paspaslaması.

3-Koridorları yıkar: Hortumla koridoru yıkaması ve daha sonra hiç su kalmayacak şekilde çek pasla çekmesi doğru kabul edilir.

4-Bina çevresindeki atıkları toplar: Temizlediği bölümdeki atıkları toplayarak el arabasına koyması.

5-Bina çevresini süpürür: Battal süpürgeyle bina çevresinde bulunan kaldırımların herhangi bir pislik kalmayacak şekilde süpürülmesi ve çöp kovasına dökülmesi.

6-Bina merdivenlerini yıkar: Hortumla yukarıdan aşağıya doğru merdivenleri yıkaması ve çek pasla hiç su kalmayacak şekilde çekilmesi doğru kabul edilir.

2.2.3. YEMEKHANE TEMİZLİĞİ

TEMEL BECERİ

Yemekhanenin temizliği.

ALT BECERİLER

1. Yemek masasını temizler.
2. Sandalyeleri temizler.
3. Yemekhaneyi süpürür.
4. Yemekhaneyi paspas yapar.
5. Yemekhaneyi yıkar.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Yemekhane.

ARAÇ-GEREÇ

Temizlik süngeri, bez, el süpürgesi, paspas, hortum, kayıt formu.

GÖZLEM ANI

Günün değişik saatleri. Ancak daha çok yemek saatlerinden sonra.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler: Zihin engelli bireyler ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler: Araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT

Günün değişik saatlerinde yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermeden doğal yapı içerisinde bireylerin yemekhane temizliğini olduğu gibi gözlemler. Yemekhanenin temizliğine ilişkin olarak bireyler arasında bir işbölümü söz konusudur. Sırayla bireyler her beceriyi değişik zamanlarda yerine getirirler.

Birey kimseden yardım almadan bağımsız olarak yemekhanenin temizliğini gerçekleştiriyorsa kayıt formunun evet kısmına (+) işareti konacak. Birey başkasından sözel (sözel ipucu) yardım yada görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun yardımla kısmına (+) işareti konacak. Birey istenilen

davranışı gerçekleştiremiyorsa kayıt formundaki hayır kısmına (+) işareti konacaktır.

ÖLÇÜT

Bireyin yemekhane temizliği becerileri üç ayrı günde gözlenir. Her üç günde de beceriler aşağıdaki özellikleri içeriyorsa yeterli kabul edilir.

1-Yemek masasını temizler: Yemek masasındaki kırıntıları silmesi sabunlu suyla masanın silinmesi, temiz ıslak bezle silinmesi ve kuru bezle kurulanması doğru kabul edilir.

2-Sandalyeleri temizler: Sandalyenin oturma, sırt dayama yerinin ve demir aksamının sabunlu suyla,ıslak bezle ve kuru bezle silinmesi doğru kabul edilir.

3-Yemekhaneyi süpürür:Süpürgeyle yemekhanedeki döküntülerin hiç kalmayacak şekilde süpürmesi ve farasha alınarak çöp kovasına atılması doğru kabul edilir.

4-Yemekhaneyi paspas yapar: Köpüklü ve duru suyla yemekhanenin her tarafının paspaslanması doğru kabul edilir.

5-Yemekhaneyi yıkar: Hortumla yemekhaneyi yıkaması ve hiç su kalmayacak şekilde çek pasla çekilmesi doğru kabul edilir.

2.3. KİŞİSEL TEMİZLİK BECERİLERİ DEĞERLENDİRME FORMU

2.3.1. GÜNLÜK KİŞİSEL BAKIM

TEMEL BECERİLER

Bireysel günlük bakımını sağlar (Öz bakım becerilerini yerine getirir.)

ALT BECERİLER

1. Elini yıkar.
2. Yüzünü yıkar.
3. Ayaklarını yıkar.
4. Dişlerini fırçalar.
5. Saçlarını tarar.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Bireyin yaşamını sürdürdüğü oda.

ARAÇ-GEREÇ

Sabun, diş macunu, diş fırçası, havlu, kayıt formu.

GÖZLEM ANI

Günün değişik saatleri, ancak daha çok yemek sonlarında ve gece yatmadan önce.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler: Zihin engelli bireyler ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler: Araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT

Günün değişik saatlerinde yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermeden doğal yapı içerisinde bireylerin kişisel temizlik becerilerini olduğu gibi gözlemler.

Birey hiç kimseden yardım almadan bağımsız olarak günlük bakım becerilerini yerine getiriyorsa kayıt formunun evet kısmına (+) işareti konacak. Birey başkasından sözel (sözel ipucu) yardım yada görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun yardımla kısmına (+) işareti konacak. Birey istenilen davranışı gerçekleştiremiyorsa kayıt formundaki hayır kısmına (+) işareti konacaktır.

ÖLÇÜT

Bireyin günlük kişisel bakım becerileri üç ayrı zamanda gözlenir. Her gözlemde beceriler aşağıdaki özellikleri içeriyorsa yeterli kabul edilir.

1-Elini yıkar: Bağımsız olarak musluğu açması, elini su ve sabunla yıkaması musluğu kapatması ve ellerini havluyla kurutması halinde kayıt formunun bağımsız sütununa (+) işareti konur.

Bu beceriler sırasında başkasından sözel ve görsel ipucu alıyorsa kayıt formunun yardımla sütununa (+) işareti konur. Bu becerileri yapamıyor ya da fiziksel yardım alıyorsa kayıt formunun hayır sütununa (+) işareti konur.

2-Yüzünü yıkar: Bağımsız olarak musluğu açması, avcuna su alması, yüzünün tamamını yıkaması, musluğu kapatma ve yüzünü kurulaması halinde kayıt formunun bağımsız formuna (+) işareti konur.

Birey beceriyi gerçekleştirdiği sırada beceri aşamalarından herhangi birinde görsel ve sözel ipucu alıyorsa kayıt formundaki yardımla sütununa (+) işareti konur. Eğer beceriyi gerçekleştiremiyor ya da fiziksel yardım alıyorsa kayıt formunda hayır sütununa (+) işareti konur.

3-Ayaklarını yıkar: Bağımsız olarak musluğu açması, eliyle sağ ayağını ve sol ayağını yıkaması, musluğu kapaması halinde kayıt formunun bağımsız sütununa (+) işareti konur.

Birey beceriyi gerçekleştirdiği sırada beceri aşamalarından herhangi birinde başkasından görsel ve sözel ipucu alıyorsa kayıt formundaki yardımla sütununa (+) işareti konur. Eğer beceriyi gerçekleştiremiyor ya da fiziksel yardım alıyorsa kayıt formunun hayır sütununa (+) işareti konur.

4-Dişlerini fırçalar: Bağımsız olarak diş fırçasını alması, macunu diş fırçasına sürmesi, dişlerini fırçalaması ve ağzını su ile yıkaması halinde kayıt formunun bağımsız sütununa (+) işareti konur.

Birey beceriyi gerçekleştirdiği sırada beceri aşamalarından herhangi birinde başkasından sözel ve

görsel ipucu alıyorsa kayıt formundaki yardımla sütununa (+) işareti konur.

Eğer beceriyi gerçekleştiriyor ya da fiziksel yardım alıyorsa kayıt formunda hayır sütununa (+) işareti konur.

5-Saçlarını tarar: Bağımsız olarak tarağı alması, saçlarına tarağı götürmesi, saçlarının tüm bölümlerini taraması ve saçlarındaki karışıklığı gidermesi halinde kayıt formunun bağımsız sütununa (+) işareti konur.

Birey beceriyi gerçekleştirdiği sırada beceri aşamalarından herhangi birinde başkasından sözel ve görsel ipucu alıyorsa kayıt formundaki yardımla sütununa (+) işareti konur. Eğer beceriyi gerçekleştiriyor ya da fiziksel yardım alıyorsa kayıt formunda hayır sütununa (+) işareti konur.

2.3.2. ÇAMAŞIR YIKAMA VE KURUTMA

TEMEL BECERİLER

Çamaşırlarını yıkar ve kurutur.

ALT BECERİLER

1. Temiz ve kirli çamaşırları ayırt eder.
2. Leğende çamaşırını yıkar.
3. Yıkadığı çamaşırları asar.
4. Kuruyan giysilerini toplar.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Bireyin yaşamını sürdürdüğü oda içinde bulunan banyo.

ARAÇ-GEREÇ

Bireyin günlük yaşamda kullandığı giysiler, leğen, temizlik malzemeleri, mandal.

GÖZLEM ANI VE SÜRECİ

Günün değişik saatleri, ancak daha çok banyo günlerinde, çamaşır yıkama günlerinde.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler; zihin engelli kadınlar ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler; araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT ETME

Günün değişik saatlerinde yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermeden doğal yapı içerisinde bireylerin çamaşır yıkama ve kurutma becerilerini gözlemler.

Birey hiç kimseden yardım almadan bağımsız olarak çamaşırlarını yıkıyor ve kurutuyorsa kayıt formunun evet kısmına (+) işareti konacak. Birey başkalarından sözel (sözel ipucu) yardım ya da görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun yardımla kısmına (+) işareti konacaktır.

Birey çamaşırlarını yıkama ve kurutma becerilerini gerçekleştiriyorsa kayıt formundaki hayır kısmına (+) işareti konacaktır (Çamaşır yıkama ve

kurutmaya ilgili becerilere başlamıyorsa yada yıkama ve kurutma için kabul edilebilir davranışları gerçekleştiriyorsa).

ÖLÇÜT

Bireyin çamaşır yıkama ve kurutma becerileri üç ayrı günde gözlenir. Her üç günde de beceriler aşağıdaki özellikleri içeriyorsa yeterli kabul edilir.

1-Temiz ve kirli çamaşırını ayırt eder; kirli olan çamaşırını kirli torbasına koyması, yıkayıp gelen çamaşırını dolabına koyması.

2-Leğende çamaşır yıkar: Kendi çamaşırını leğene koyması, suyla ıslatması, deterjan koyarak yıkaması ve durulaması.

3-Yıkadığı çamaşırını asar: Çamaşırını ipe serip, mandallaması.

4-Kuruyan giysilerini toplar: Çamaşırının kurduğunu bilerek leğene alması, mandalları mandal kovaına koyması.

2.4. BESLENME VE MUTFAK BECERİLERİNİ DEĞERLENDİRME FORMU

2.4.1. BESLENME ARAÇLARINI KULLANMA

TEMEL BECERİ

Beslenme araçlarını kullanır.

ALT BECERİLER

1. Servis tepsisini alır.
2. Yemeğini alır.
3. Kaşıkla yemeğini yer.
4. Bardaktan su içer.
5. Servis tepsisini bulaşık masasına koyar.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Yemek salonu.

ARAÇ-GEREÇ

Servis tepsi, çatal, kaşık, bardak, sürahi, kayıt formu.

GÖZLEM ANI VE SÜRESİ

Yemek saatleri sabah, öğle, akşam yemeklerinde.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler; zihin engelli kadınlar ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler; araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT

Günün değişik saatlerinde öğünler sırasında yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermeden doğal yapı içerisinde bireylerin beslenme araçlarını kullanma becerilerini gözlemler.

Birey kimseden yardım almadan bağımsız olarak beslenme araçlarını kullanıyorsa kayıt formunun evet kısmına (+) işareti konacak. Birey başkalarından sözel (sözel ipucu) yardım yada görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun yardımla kısmına (+) işareti konacak.

Birey beslenme araçlarını kullanamıyorsa kayıt formundaki hayır kısmına (+) işareti konacaktır.

(Beslenme araçlarını kullanma girişimine başlamıyorsa yada beslenme araçlarını kullanma için kabul edilebilir davranışları gerçekleştirmiyorsa).

ÖLÇÜT

Bireyin beslenme araçlarını kullanma becerileri üç ayrı zamanda gözlenir. Her üç gözlemde beceriler aşağıdaki özellikleri içeriyorsa yeterli kabul edilir.

1-Servis tepsisini alır: Servis masasından bir servis tepsi alması ve kaşığı koyması.

2-Yemeğini alır: Servis masasından aşçıya servis tepsisini uzatması,yemeğin konulmasını beklemesi,ekmeğini alması.

3-Kaşıkla yemeğini yer: Kaşığı kullanarak yemek yeme işini gerçekleştirmesi.

4-Bardaktan su içer: Sürahiden suyu koyabilmesi ve suyu içmesi.

5-Servis tepsisini bulaşık masasına koyar: Yemeği bitince tepsisini alarak bulaşık masasına götürüp bırakması.

2.4.2. YEMEK HAZIRLAMA

TEMEL BECERİ

Yemek hazırlama becerilerini gerçekleştirir.

ALT BECERİLER

1. Sebze ve meyveleri yıkar.
2. Sebze ve meyveleri soyar/ayıklar.
3. Sebze ve meyveleri doğrar.
4. Ayıklanması gereken bakliyatı ayıklar.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Mutfak.

ARAÇ-GEREÇ

Kevgir, bıçak, tepsi, patates, nohut, salatalık, elma, kayıt formu.

GÖZLEM ANI VE SÜRESİ:

Günün değişik saatleri, öğünlerden önce yemek hazırlama zamanlarında.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler; zihin engelli kadınlar ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler; araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT ETME

Günün değişik saatlerinde yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermeden doğal yapı içerisinde bireylerin yemek hazırlama becerilerini gözlemler.

Birey hiç kimseden yardım almadan bağımsız olarak yemek hazırlama becerilerini gerçekleştiriyorsa kayıt formunun evet kısmına (+) işareti konacak.

Birey başkalarından sözel (sözel ipucu) yardım yada görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun yardımla kısmına (+) işareti konacak.

Birey yemek hazırlama becerilerini gerçekleştiremiyorsa kayıt formundaki hayır kısmına (+) işareti konacaktır.(Yemek hazırlama becerisine

başlamıyorsa ya da yemek hazırlama becerisi için kabul edilebilir davranışları gerçekleştiriyorsa.)

ÖLÇÜT

Bireyin yemek hazırlama becerileri üç ayrı zamanda gözlenir. Her üç gözlemde beceriler aşağıdaki özellikleri içeriyorsa yeterli kabul edilir.

1-Sebze ve meyveleri yıkar: Yıkama küvetine su koyar,sebze ve meyveleri içine atar,pisliği kalmayacak şekilde yıkaması, daha sonra kevgirden süzerek suyla durulaması.

2-Sebze ve meyveleri soyar/ ayıklar: Özelliğine göre sebze ve meyveleri istenilen şekilde soyması/ayıklaması.

3-Sebze ve meyveleri doğrar: Özelliklerine göre istenilen şekilde doğraması.

4-Ayıklanması gereken bakliyatı ayıklar: Özelliklerine göre bakliyatın içinde olan ve temizlenmesi yabancı maddelerden arındırılması doğru kabul edilir.

2.4.3. YEMEK MASASINI HAZIRLAMA

TEMEL BECERİLER

Yemek masasını hazırlar.

ALT BECERİLER

1. Sürahileri masaya koyar.
2. Tuzluk ve biberlikleri masaya koyar.
3. Bardakları masaya koyar.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Yemekhane, yemek salonu.

ARAÇ-GEREÇ

Sürahi, tuzluk, biberlik, bardak, servis tepsi.

GÖZLEM ANI VE SÜRESİ

Yemek öncesi, yemeğe hazırlık zamanlarında.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler; zihin engelli kadınlar ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler; araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT ETME

Öğün öncesi saatlerde yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermeden doğal yapı içerisinde bireylerin yemek masasını hazırlama becerilerini gözlemler.

Birey hiç kimseden yardım almadan bağımsız olarak yemek masasını hazırlamayı gerçekleştiriyorsa kayıt formunun evet kısmına (+) işareti konacak.

Birey başkalarından sözel (sözel ipucu) yardım ya da görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun yardımla kısmına (+) işareti konacaktır

Birey yemek masasını hazırlamayı gerçekleştiriyorsa kayıt formundaki hayır kısmına (+) işareti konacaktır

ÖLÇÜT

Bireyin yemek masasını hazırlama becerileri üç ayrı zamanda gözlenir. Her üç gözlemde beceriler aşağıdaki özellikleri içeriyorsa yeterli kabul edilir.

1-Sürahileri masaya koyar: Daha önce belirlenen sayıda (her masaya bir tane) sürahiyi masaya koyması.

2-Tuzluk ve biberlikleri masaya koyar: Daha önce belirlenen sayıda (her masaya bir takım) tuzluk ve biberliği masaya koyması.

3-Bardakları masaya koyar: Daha önceden belirlenen sayıda (her masa için 4 bardak) bardağı masaya koyması.

2.4.4. BULAŞIK YIKAMA

TEMEL BECERİLER

Bulaşıkları yıkar.

ALT BECERİLER

1. Kirli bulaşıkları sıyırır.
2. Kirli bulaşıkları deterjanla yıkar.
3. Kirli bulaşıkları durular.
4. Yıkanan bulaşıkları kurutma raflarına koyar.

YÖNTEM

Gözlem.

ORTAM

Yemekhane.

ARAÇ GEREÇ

Servis tepsi, deterjan, bulaşık süngeri, bardak, kaşık, kayıt formu.

GÖZLEM ANI VE SÜRESİ

Yemek sonrası.

GÖZLEM SÜRECİNE KATILANLAR

Gözlenenler; zihin engelli kadınlar ve hizmet sunan anneler. Gözleyenler; araştırmacı ya da bayan meslek elemanı.

GÖZLEM SÜRECİ VE KAYIT ETME

Yemek sonrası yapılan gözlem etkinliklerinde araştırmacı herhangi bir yönerge vermeden doğal yapı içerisinde bireylerin yemek masasını hazırlama becerilerini gözlemler.

Birey hiç kimseden yardım almadan bağımsız olarak bulaşıkları yıkamayı gerçekleştiriyorsa kayıt formunun evet kısmına (+) işareti konacak.

Birey başkalarından sözel (sözel ipucu) yardım ya da görsel (model olma) yardım alıyorsa kayıt formunun yardımla kısmına (+) işareti konacaktır.

Birey bulaşıkları yıkamayı gerçekleştiremiyorsa kayıt formundaki hayır kısmına (+) işareti konacaktır.

ÖLÇÜT

Bireyin bulaşık yıkama becerileri üç ayrı zamanda gözlenir. Her üç gözlemde beceriler aşağıdaki özellikleri içeriyorsa yeterli kabul edilir.

1-Kirli bulaşıkları sıyırır: Servis tepsisinde kalan yemek artıklarının artık kovasına dökülüp kaşıkla kaba artık kalmayacak şekilde sıyırılması.

2-Bulaşığın yıkanması: Bulaşık küvetine sıcak suyun konması, küvette köpüklü suyun hazırlanması bulaşık servis tepsilerinin önce sıcak duru sudan geçirildikten sonra sırayla köpüklü küvette süngerle yıkanması.

3-Bulaşığın durulanması: Deterjanla yıkanan bulaşığın sıcak suyla durulanması.

4-Yıkanan bulaşıkların kurutma raflarına koyulması: Durulanan bulaşıkların kurutma raflarına sıralanması doğru olarak kabul edilir.

3.AKADEMİK BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇÜ ARACI

3.1. TEMEL AKADEMİK BECERİLERİ DEĞERLENDİRME FORMU

3.1.1. YAZMA BECERİSİ

TEMEL BECERİ

Söylenen sözcüğü,cümleyi bağımsız olarak yazar.

ALT BECERİ

- 1.Söylenen sözcüğü yazar.
- 2.İki sözcükten oluşan cümleyi yazar.
- 3.Üç ve dört sözcükten oluşan cümleyi yazar.

3.1.1.1. SÖYLENEN SÖZCÜĞÜ YAZMA

ALT BECERİ 1

Söylenen sözcüğü yazar.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin söylenen sözcüğü bağımsız olarak yazmasına yönelik ölçü aracıdır.

ARAÇLAR

Kağıt, kalem, sözcükler (okul, masa, baba, ev), kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Bireysel yazılı cevap.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine bir kağıt ve kalem koyar. Bireye "sana bazı kelimeler söyleyeceğim. Sonra da sen bu sözcükleri önündeki kağıda şu kalemle yazacaksın" der. Dinle Bu kağıdın üzerine "okul" yaz. Bir süre beklenir (iki, üç saniye). Yazma işlemi tamamlandıktan sonra diğer sözcüklere "masa baba, ev" geçilir. Eğer birey yazmazsa sözcük tekrar edilir. Bireyin yazma sırasında hecelemesine sözel yardım yapılır. Bunun dışında başka yardım yapılmaz.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Verilen dört sözcükten en az üçünü doğru olarak yazmış olması gerekir. Söylenen sözcük hecelerinin ve harflerinin sıralanışı doğru olmalı. Yazılan sözcük herkes tarafından okunabilmeli. Birey doğru yazamıyorsa, sözcüğü yarım bırakıyorsa, hecelerin sıralanışı uygun değilse yanlış olarak kabul edilir.

3.1.1.2. İKİ SÖZCÜKTEN OLUŞAN CÜMLEYİ YAZMA

ALT BECERİ 2

ÖLÇÜ ARACININ AMACI	İki sözcükten oluşan cümleyi yazar. Bireyin söylenen cümleyi bağımsız olarak yazmasına yönelik ölçü aracıdır.
ÖN BECERİLER	Bireyin ilk beceriyi (alt beceri 1) gerçekleştirmiş olması gerekir.
ARAÇLAR	Kağıt, kalem, kayıt formu.
UYGULAMA ORTAMI	Uygun bir oda.
DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ	Bireysel yazılı cevap.
UYGULAMA SÜRECİ	Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar ve sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar. Araştırmacı masa üzerine bir kağıt ve kalem koyar. Bireye "sana bazı cümleler söyleyeceğim, sonra da sen bu cümleleri önündeki kağıda şu kalemle yazacaksın" der. Dinle Bu kağıdın üzerine "Ali gel" yaz. Bir süre beklenir (10 saniye). Yazma işlemi tamamlandıktan sonra diğer cümlelere "Bu masa. Yemek güzel. Telefon çalıyor." geçilir. Eğer birey yazmazsa cümle tekrar edilir. Bireyin yazması sırasında cümleyi oluşturan sözcüklerin hecelenmesine sözel olarak yardımcı olunur. Bunun dışında başka yardım yapılmaz.
DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ	Verilen 4 cümleden 3'ünü yazması doğru kabul edilir. Söylenen cümleleri oluşturan sözcük hecelerinin ve harflerinin sıralanışı doğru olmalı. Yazılan sözcük herkes tarafından okunabilmeli. Birey doğru yazamıyorsa, sözcüğü yarım bırakıyorsa, hecelerin sıralanışı uygun değilse cümle yanlış olarak kabul edilir.

3.1.1.3. ÜÇ VE DÖRT SÖZCÜKTEN OLUŞAN CÜMLEYİ YAZMA

ALT BECERİ 3

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Üç ve dört sözcükten oluşan cümleleri yazar.

Bireyin söylenen cümleyi bağımsız olarak yazmasına yönelik bir ölçü aracıdır.

ÖN BECERİLER

Bireyin alt beceri 2' yi gerçekleştirmiş olması gerekir.

ARAÇLAR

Kağıt, kalem, sözcükler, kayıt formu

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Bireysel yazılı cevap.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine bir kağıt ve kalem koyar. Bireye "sana bazı cümleler söyleyeceğim. Sonra da sen bu cümleleri önündeki kağıda şu kalemlle yazacaksın" der.

Dinle Bu kağıdın üzerine "Bu gün hava yağmurlu" yaz. Bir süre beklenir (10, 15 saniye). Yazma işlemi tamamlandıktan sonra diğer sözcüklere "Ben yatağımı topladım. Arkadaşlar masayı temizliyor. Televizyondaki film çok güzel." geçilir. Eğer birey yazmazsa cümle tekrar edilir. Bireyin yazma sırasında cümle içerisindeki kelimeleri hecelemesine sözel olarak yardım edilir. Bunun dışında başka yardım yapılmaz.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Dört cümleden üç cümleyi eksiksiz yazması doğru kabul edilir. Söylenen cümleleri oluşturan sözcük hecelerinin ve harflerinin sıralanışı doğru olmalı. Yazılan sözcükler herkes tarafından okunabilmeli. Birey doğru yazmıyor, sözcüğü yarım bırakıyorsa, hecelerin sıralanışı uygun değilse cümle yanlış kabul edilir.

3.1.2 .TEMEL OKUMA BECERİLERİS

TEMEL BECERİ

Verilen yazılı bir ifadeyi okur ve anlar.

ALT BECERİLER

- 1.Kimlik bilgilerini okur.
- 2.En çok dört sözcükten oluşan cümleleri okur.
- 3.Kısa bir metni okur.
- 4.Okuduğu metni anlar.

3.1.2.1. KİMLİK BİLGİLERİNİ OKUMA

ALT BECERİ 1

Yazılı kimlik bilgilerini okur.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin kimlik bilgilerini okumasını ölçmeye yöneliktir.

ARAÇLAR

Kimlik bilgilerinin yazılı olduğu kartlar,kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Bireysel sözel cevap.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine bireyin okuması gereken kartı koyar ve bireye "Şimdi sana bir kart göstereceğim, bu kartın üzerinde yazanı bana okumanı istiyorum" der.

Araştırmacı bireye üzerinde adı ve soyadı yazılı olan kartı gösterir. "Bu kağıdın üzerinde ne yazıyor. Bana oku" der. Bireyin okumasını bekler. Herhangi bir şekilde yardımda bulunmaz. Tepki almaz ise yönergeyi tekrarlar.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Çıkardığı sesler adını ve soyadını ifade edecek nitelikte, tam ve eksiksiz olmalıdır. Sadece adını ya da soyadını söylemesi, başka bir ses çıkarması yanlış olarak kabul edilir.

3.1.2.2. DÖRT SÖZCÜKTEN OLUŞAN CÜMLEYİ OKUMA

ALT BECERİ 2

En çok dört sözcükten oluşan cümleleri okur.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin yazılı bir cümleyi sesli olarak okumasını ölçmeye yönelik bir ölçü aracıdır.

ÖN BECERİLER

Alt beceri 1'i eksiksiz olarak gerçekleştirmiş olması gerekir.

ARAÇLAR

En çok dört sözcükten oluşan cümlelerin yazılı olduğu kartlar.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Yazılı bir cümleyi sesli olarak okuması.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar. Araştırmacı masanın üzerine bireyin okuması gereken üzerinde dört sözcükten oluşan cümlenin yazılı olduğu kartı koyar. Bireye "Şimdi sana bir kart göstereceğim. Bu kartın üzerinde yazanı bana okumanı istiyorum" der.

Kartı bireyin görebileceği şekilde önüne koyar. "Burada ne yazıyor. Bana oku" der. Bireyin okuması beklenir. Okuma işlemi bittikten sonra sırasıyla diğer kartlara geçilir.

Bu gün hava güzel.
Çocuklar bahçede oynuyor.
Arkadaşlar salonda oturuyor.
Ayşe çamaşırları ipe asıyor.
Okuma işlemi sırasında bireye herhangi bir şekilde yardımda bulunulmaz.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyin (en çok dört sözcükten oluşan)dört cümleden üçünü tam ve eksiksiz okuması doğru kabul edilir.

3.1.2.3. KISA METNİ OKUMA

ALT BECERİ 3.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Kısa metni okur.

Bireyin yazılı bir metni sesli olarak okumasını ölçmeye yönelik bir ölçü aracıdır.

ÖN BECERİLER

Alt beceri 2'yi eksiksiz olarak gerçekleştirmiş olması gerekir.

ARAÇLAR

Bir paragraflık yazılı metin.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Yazılı bir paragrafı okuması.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar. Araştırmacı masanın üzerine bir paragraflık yazılı metni koyar. Daha sonra bireye "Bu metni okumanı istiyorum" der. Okuma parçası ; Bir gün Ayşe top oynarken düştü. Ayşe'nin dizi kanadı. O pis bir suyla dizini yıkadı. Sonra oyununa devam etti .Akşam eve geldiğinde ateşler içinde yanıyordu. Yarası ağrıyordu. Annesi yara mikrop kapmış dedi. Doktor çağırdı.

Okuma süresi içerisinde araştırmacı satırların sırayla okunmasını izler. Bireyden bir cümleyi heceleyerek fakat anlam vererek okuması beklenir.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyin 8 cümleden oluşan metnin en az altı cümlesini, kelime atlamadan tam ve eksiksiz okuması doğru kabul edilir (Bu aşama eksiksiz gerçekleştirildiğinde bir sonraki beceriye geçilir).

3.1.2.4. OKUDUĞUNU ANLAMA

ALT BECERİ 4

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Okuduğu metni anlar.

Bireyin okuduğu bir metni anlamasına yönelik bir ölçü aracıdır.

ÖN BECERİLER

Alt beceri 3'ü eksiksiz gerçekleştirmiş olması gerekir.

ARAÇLAR

Bir paragraflık yazılı metin (iki adet), kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözlü soru ve sözlü cevap.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine bir paragraflık yazılı metni koyar. Daha sonra bireye "Bu metni bir kez daha okumanı istiyorum" der. Bireyin okuması bittikten sonra "Şimdi sana okuduğun bu parçayla ilgili olarak sorular soracağım. Sorduğum sorulara cevap vermeni istiyorum" der. Sırasıyla,

Ayşe ne yapıyordu?

Peki oynarken ne oldu?

Kanayan dizine ne yaptı?

Yıkadıktan sonra oyununa devam etti mi?

Akşam eve geldiğinde neler oldu?

Annesi ne yaptı?sorularını sorar.

Sorulan her soru hakkında cevap alındıktan sonra diğerine geçilir.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Okuduğu metinle ilgili 6 sorudan 5'ini metnin konusuyla paralellik gösterecek şekilde yanıtlaması doğru kabul edilir.

Cevaplar

1-Top oynuyordu.

2-Düştü,dizi kanadı, her ikisi ya da ikisinden biri söylendiğinde doğru kabul edilir.

3-Pis suyla yıkadı.

4-Evet

5-Hasta oldu,ateşlendi,yarası ağrıdı,üç cevaptan herhangi biri doğru kabul edilebilir.

6-Doktor çağırdı.

3.1.3. 1 ve 20 ARASINDAKİ SAYILARI EŞLEME, OKUMA, YAZMA

TEMEL BECERİ

1ve 20 arasındaki sayılarla nesnelere eşler sayıları okur ve yazar.

ALT BECERİLER

- 1.Sayılarla nesnelere eşler.
- 2.Gösterilen rakamı okur.
- 3.Söylenen rakamı yazar.

3.1.3.1. SAYILARLA NESNELERİ EŞLEME

ALT BECERİ 1

Sayılarla nesnelere eşler.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin 1-20 arasındaki sayılarla nesnelere eşlemesini ölçmeye yöneliktir.

ARAÇLAR

Küpler,üçgenler,daireler,boncuklar, kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel uyarana nesnelere kullanarak cevap vermesi.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine nesne kümelerinden birini koyar. Bireye "Şimdi sen buradan istediğim sayı kadar küp alacaksın" der ve yönergesini verir.

"Bana 3 tane küp ver." Bireyin sayarak vermesine izin verilir. Eğer yanlış verdiyse bir şey söylemeden nesnelere kümeye katılır. Ve yönerge tekrarlanır. Bittikten sonra sırasıyla diğer uygulamalara geçilir. "Bana 6 tane boncuk ver." "Bana 10 tane küp ver." "Bana 12 tane boncuk ver

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyden istenilen sayı kadar nesne vermesi,sayıları göstermesi doğru bir davranıştır. Dört kez den en az üçünü yapması doğru kabul edilir.

3.1.3.2. GÖSTERİLEN RAKAMI OKUMA

ALT BECERİ 2

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Gösterilen rakamı okur.

Bireyin 1-20 arasındaki sayıları, gösterildiğinde okumasını ölçmeye yöneliktir.

ÖN BECERİLER

Alt beceri 1'i eksiksiz olarak gerçekleştirmiş olması gerekir.

ARAÇLAR

Sayı kartları, kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Bireysel sözel cevap.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine bireyin okuması gereken kartı koyar ve bireye "Şimdi sana üzerinde sayı olan bu kartı okumanı istiyorum"der.

Araştırmacı bireye sırasıyla üzerinde sayılar yazan kartları gösterir (8, 5, 14, 17) ve okumasını ister. Okuması için herhangi bir yardımda bulunmaz. Doğru tepki aldıktan sonra diğer karta geçilir. Tepki alınmıyorsa yönerge tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyden okuması istenilen (1 ve 20 arasında) 5 kartta yazılan rakamların 4 tanesini doğru ve anlaşılır olarak okuması doğru kabul edilir.

3.1.3.3. SÖYLENEN RAKAMI YAZMA

ALT BECERİ 3

Söylenen rakamı yazar.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin 1 ve 20 arasındaki sayıları yazmasını ölçmeye yöneliktir.

ÖN BECERİLER

Alt beceri 1 ve 2'yi eksiksiz gerçekleştirmiş olması gerekir.

ARAÇLAR

Kağıt, kalem, silgi, kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Bireysel yazılı cevap.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine bir kağıt ve kalem koyar. Bireye "Şimdi sana bir sayı söyleyeceğim. Sonra sen bu sayıyı önündeki kağıda şu kalemle yazacaksın" der. "Bu kağıdın üzerine 3 yaz" der. Bir süre beklenir. Yazma işlemi tamamlandığında diğer sayılara (7, 15, 18) geçilir. Eğer tepki vermezse yönerge tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyden yazması istenilen (1 ve 20 arasında) 4 rakamdan 3'ünü yanıt kağıdına okunaklı, belirgin olarak yazması halinde doğru kabul edilir.

3.1.4. TEMEL TOPLAMA, ÇIKARMA, ÇARPMA VE BÖLME

TEMEL BECERİ

Dört temel işlemle ilgili problemleri nesnelere yapar.

ALT BECERİLER

1. Temel toplama işlemi nesnelere kullanarak yapar.
2. Temel çıkarma işlemi nesnelere kullanarak yapar.
3. Temel çarpma işlemi nesnelere kullanarak yapar.
4. Temel bölme işlemi nesnelere kullanarak yapar.

3.1.4.1. TEMEL TOPLAMA İŞLEMİ

ALT BECERİ 1

Temel toplama işlemi nesnelere kullanarak yapar.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin bağımsız olarak toplama işlemi nesnelere yapmasını ölçmeye yönelik bir araçtır.

ÖN BECERİLER

Anlamli sayma, gösterilen rakamı okuma, sayılarla nesnelere eşleme becerilerini gerçekleştirmiş olması gerekir.

ARAÇLAR

Çeşitli nesnelere (Küp, boncuk, misket, elma), kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel olarak verilen problemin sonucunu nesnelere kullanarak sözel olarak cevaplandırır.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar ve sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar. Araştırmacı masanın üzerine nesnelere koyar ve "Sana sorduğum sorulara cevap ver" der.

"Masada 3 boncuk var. Buraya 2 boncuk daha koyarsan kaç boncuk olur"

"9 küp var. 5 küp daha koyduğumuzda kaç küp olur"

"5 elmamız var 4 tane de anne verdi kaç elmamız oldu"

"4 misketimiz var. 7 tane daha misket aldığımızda kaç tane olur"

Bireye problemler sırasıyla sorulur. Yanlış cevap verdiğinde bir şey söylenmeden nesnelere kümeye katılır. Yönerge tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyin dört problemde üçünü doğru ve tam cevap vermesi bu bölümün doğru kabul edilmesi için yeterlidir.

3.1.4.2. TEMEL ÇIKARMA İŞLEMİ

ALT BECERİ 2

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Temel çıkarma işlemini nesnelere kullanarak yapar.

Bireyin bağımsız olarak çıkarma işlemini nesnelere yapmasını ölçmeye yönelik bir araçtır.

ÖN BECERİLER

Anlamli sayma, sayıları okuma becerilerini gerçekleştirmiş olması gerekir.

ARAÇLAR

Nesneler (Küp, boncuk, elma, misket), kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel olarak verilen problemin sonucunu nesnelere kullanarak sözel olarak cevaplandırır.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine nesnelere koyar ve
"Sana sorduğum sorulara cevap ver"
"Burada 11 küp var. 5 tanesini aldım. Kaç tane küp kaldı"

"5 misketten 3 tanesini arkadaşına verirsen kaç tane misketin kalır"

"Torbada 18 boncuk var 4 boncuğu çıkarırsam torbada kaç boncuk kalır"

"4 tane elman var. 1 tanesini yersen kaç tane kalır"

Bireye problemler sırasıyla sorulur. Yanlış cevap verdiğinde bir şey söylenmeden nesnelere kümeye katılır. Yönerge tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyin 4 probleminden 3'üne doğru ve tam cevap vermesi bu bölümün doğru kabul edilmesi için yeterlidir.

3.1.4.3. TEMEL ÇARPMA İŞLEMİ

ALT BECERİ 3

Temel çarpma işlemini nesnelere kullanarak yapar.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin bağımsız olarak çarpma işlemini nesnelere yapmasını ölçmeye yönelik bir araçtır.

ÖN BECERİLER

Anlamli sayma, gösterilen rakamı okuma becerilerini gerçekleştirmiş olması gerekir.

ARAÇLAR

Nesneler (boncuk, kalem, elma, misket), kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel olarak verilen problemin sonucunu nesnelere kullanarak sözel olarak cevaplandırır.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine nesnelere koyar ve "Sana sorduğum sorulara cevap ver" der.

"Torbada 2 boncuk var, benim torbamda sendeki boncuğun iki katı fazlası var, benim kaç boncuğum var?"

"Sende 3 kalem var, bende senin kalemlerinin üç katı fazlası kalem var, benim kaç kalemim var?"

"Burada 4 elma var, sende buradaki elmanın dört katı fazla elma var, senin kaç elman var?"

"Burada 2 misket var, sende buradaki misketlerin dört katı fazla misket var, senin kaç misketin var?"

Bireye problemler sırasıyla sorulur. Yanlış cevap verdiğinde bir şey söylemeden nesnelere kümeye katılır. Yönerge tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyin 4 probleminden 3'üne doğru ve tam cevap vermesi bu bölümün doğru kabul edilmesi için yeterlidir. Problemi zihinden ya da nesnelere yapması doğru kabul edilir.

3.1.4.4. TEMEL BÖLME İŞLEMİ

ALT BECERİ 4

Temel bölme işlemi nesnelere kullanarak yapılır.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin bağımsız olarak bölme işlemi nesnelere yapmasını ölçmeye yönelik bir araçtır.

ÖN BECERİLER

Anlamli sayma, gösterilen rakamı okuma becerisini gerçekleştirmiş olması gerekir.

ARAÇLAR

Nesneler (portakal, kalem, elma, gömlek), kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel olarak verilen problemin sonucunu nesnelere kullanarak sözel olarak cevaplandırır.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine nesnelere koyar ve "Sana sorduğum sorulara cevap ver" der.

"Biz 4 kişiyiz 16 tane portakal var portakalları paylaşırsan bir kişiye kaç portakal düşer (Portakalı 4'e bölersek benim payıma kaç portakal düşer?)"

"Benim 6 tane kalemim var bunu 2 kişiye paylaşırsan bir kişiye kaç kalem düşer?(Yarisını arkadaşima verirsem bana kaç kalem kalır?)"

"Senin 10 elman var yarisını bana verirsen kaç elman kalır?"

"Burada 9 tane gömlek var gömleklere (sen, ben, Ayşe) üçümüz bölüşürsek (paylaşırsak) sana kaç gömlek düşer?"

Bireye problemler sırasıyla sorulur. Yanlış cevap verdiğinde bir şey söylenmeden nesnelere kümeye katılır. Yönerge tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyin 4 problemden 3'üne doğru ve tam cevap vermesi bu bölümün doğru kabul edilmesi için yeterlidir. Problemi nesnelere yada zihinden yapması doğru kabul edilir.

3.2. PARAYI KULLANMA BECERİSİ DEĞERLENDİRME FORMU

TEMEL BECERİ

Parayı tanıır ve oluşturulan değerleri söyler.

ALT BECERİLER

- 1.Gösterilen paranın ismini söyler.
- 2.Beşbin, on bin, yirmi beş bin, elli bin liralık paraların farklı bileşimlerini (toplalarını)söyler.
- 3.Yüzbin, iki yüz elli bin,beş yüz bin liralık paraların farklı bileşimlerini (toplamlarını) söyler.
- 4.Birmilyon, beş milyon liralık paraların farklı bileşimlerini (toplamlarını) söyler.

3.2.1. PARAYI TANIMA

ALT BECERİ 1

Gösterilen paranın ismini söyler.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Gösterilen paranın ismini söylemesine yöneliktir.

ARAÇLAR

Çeşitli paralar kağıt ve metal.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel cevap verme.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar. Araştırmacı bireye "Şimdi sana paralar göstereceğim, sende bana paraların ismini söyleyeceksin" der. Parayı masanın üzerine koyar. "Bu kaç liradır" der.

Tek tek sırayla paraları sorar.

5.000 TL10.000 TL 25.000 TL
50.000 TL100.000 TL250.000 TL
500.000 TL 1.000.000 TL 5.000.000 TL

Yanlış cevap verildiğinde ya da hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Gösterilen 9 farklı değerdeki paradan 7 paranın ismini tam ve eksiksiz ifade etmesi halinde doğru kabul edilir.

3.2.2. 50.000 TL VE ALTINDA KALAN PARALARIN BİLEŞİMLERİNİ SÖYLEME

ALT BECERİ 2

Beşbin, onbin, yirmibeşbin, ellibin lirallık paraların farklı bileşimlerini (toplamını) söyler.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Farklı değerlerdeki paraların bileşimlerini bilmesine yöneliktir.

ÖN BECERİLER

Paraları tanıması (gösterildiğinde kaç lira olduğunu söylemesi).

ARAÇLAR

Çeşitli paralar.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel cevap verme.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı "Şimdi sana çeşitli sayıda para göstereceğim, sende bana bunların toplamının ne kadar ettiğini söyleyeceksin" der. Paraları masanın üzerine koyar. Tek tek sırayla sorar.

"İki tane 25.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların her ikisinin toplam değeri kaç liradır" der.

"İki tane 50.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların her ikisinin toplam değeri kaç liradır" der.

"Beş tane 10.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların toplam değeri kaç liradır" der.

"On tane 5.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların toplam değeri kaç liradır" der.

Yanlış cevap verildiğinde ya da hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Sorulan 4 farklı sorudan 3 tanesine tam yanıt vermesi doğru kabul edilir.

3.2.3. 500.000 TL VE ALTINDA KALAN PARALARIN BİLEŞİMLERİNİ SÖYLEME

ALT BECERİ 3

Yüzbin, ikiyüzellibin, beşyüzbin liralık paraların farklı bileşimlerini (toplamlarını) söyler.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Farklı değerlerdeki paraların bileşimlerini bilmesine yöneliktir.

ÖN BECERİLER

Paraları tanınması (Gerektiğinde kaç lira olduğunu söylemesi).

ARAÇLAR

Çeşitli paralar.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel cevap verme.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı "Şimdi sana çeşitli sayıda para göstereceğim, sende bana bunların toplamının ne kadar ettiğini söyleyeceksin" der ve paraları masanın üzerine koyar. Tek tek sırayla sorar.

"Dört tane 100.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların toplam değeri kaç liradır" der.

"İki tane 250.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların toplam değeri kaç liradır" der.

"İki tane 500.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların toplam değeri kaç liradır" der.

"Bir 500.000 TL ile bir 250.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların toplam değeri kaç liradır" der.

Yanlış cevap verildiğinde ya da hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Sorulan 4 farklı sorudan 3 tanesine tam yanıt vermesi doğru kabul edilir.

3.2.4. 5.000.000 TL VE ALTINDA KALAN PARALARIN BİLEŞİMLERİNİ SÖYLEME

ALT BECERİ 4

Birmilyon, beşmilyon liralık paraların farklı bileşimlerini (toplamlarını) söyler.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Farklı değerlerdeki paraların bileşimlerini bilmesine yöneliktir.

ÖN BECERİLER

Paraları tanınması (gösterildiğinde kaç lira olduğunu söylemesi).

ARAÇLAR

Çeşitli paralar.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel cevap verme.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı "Şimdi sana çeşitli sayıda para göstereceğim, sende bana bunların toplamının ne kadar ettiğini söyleyeceksin" der. Paraları masanın üzerine koyar. Tek tek sırayla sorar.

"İki tane 1.000.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların toplam değeri kaç liradır" der.

"İki tane 5.000.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların toplam değeri kaç liradır" der.

"Dört tane 1.000.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların toplam değeri kaç liradır" der.

"Bir tane 1.000.000 TL ile bir tane 5.000.000 TL yı masanın üzerine koyar. Bunların toplam değeri kaç liradır" der.

Yanlış cevap verildiğinde veya hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Sorulan 4 farklı sorudan 3 tanesine tam yanıt vermesi doğru kabul edilir.

3.3. ZAMAN BİLDİREN KAVRAMLARI KULLANMA BECERİSİ DEĞERLENDİRME FORMU

TEMEL BECERİ

Zaman bildiren (Gün, ay, mevsim, saat gibi) kavramları sorulduğunda söyler (gösterir).

ALT BECERİLER

- 1.Günlerin isimlerini söyler.
- 2.Ayların isimlerini söyler.
- 3.Mevsimlerin isimlerini söyler.
- 4.Saatin kaç olduğunu söyler.
- 5.Günün kısımlarını söyler.

3.3.1. GÜNLERİN İSİMLERİNİ SÖYLEME

ALT BECERİ 1

Günlerin isimlerini söyler.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin haftanın günlerinin isimlerini sözel olarak cevaplandırmasına yöneliktir.

ARAÇLAR

Kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel cevap verme.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde Araştırmacı bireye "şimdi sana bazı sorular soracağım, sen de bana cevap vereceksin" der. "Haftanın günlerini söyler misin?" "Bugün günlerden ne?" "Günlerin isimlerini bana söyleyebilir misin?"

Yanlış cevap verildiğinde veya hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Birey haftanın günlerinin isimlerinden 6 tanesini söyleyebiliyorsa bu ifade doğru kabul edilir. Günlerin isimlerini sırayla söylemesine bakılmaz sadece anlaşılır şekilde isimlerini söylemesi yeterlidir.

3.3.2. AYLARIN İSİMLERİNİ SÖYLEME

ALT BECERİ 2

Ayların isimlerini söyler.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin bir yıl içindeki ayların isimlerini sözel olarak cevaplandırmasına yöneliktir.

ARAÇLAR

Kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel cevap.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı bireye "şimdi sana bazı sorular soracağım, sen de bana cevap vereceksin" der.

"Ayların isimlerini söylemeni istiyorum."

"Yılın aylarını söylemeni istiyorum."

"Şu anda hangi ay'ın içindeyiz ve daha sonra hangi aylar var."

Yanlış cevap verildiğinde veya hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Birey ayların isimlerini doğru olarak söylüyorsa doğru kabul edilir. Sırasına bakılmaz sadece isimleri söylemesi yeter.(12 aydan 10 ayın ismini tam söylemesi doğru kabul edilir).

3.3.3. MEVSİMLERİN İSİMLERİNİ SÖYLEME

ALT BECERİ 3

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Mevsimlerin isimlerini söyler.

Birey bir yıl içindeki, mevsimlerin isimlerini sözel olarak cevaplandırmasına yöneliktir.

ARAÇLAR

Kayıt formu, mevsim şeridi, mevsim kartı.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Resimli bir uyarın gösterilerek sözel tepki alma.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı bireye "şimdi sana bazı sorular soracağım, sen de bana cevap vereceksin" der.

"Mevsimlerin isimlerini söylemeni istiyorum""Bir yılda olan mevsimlerin isimlerini saymanı istiyorum."

"Bu mevsimin ismini söyle.(Resim kartı gösterilecek)."

"Resme bak, bana söyle hangi mevsimi anlatıyor."

Yanlış cevap verildiğinde veya hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Dört mevsimin isimlerinin ifade edilmesi doğru kabul edilir. Dört mevsimden üçünün ismini tam ifade etmesi doğru kabul edilir.

3.3.4. SAATİN KAÇ OLDUĞUNU SÖYLEME

ALT BECERİ 4

Masa (ya da duvar) saatine bakarak saatin kaç olduğunu söyler.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin saatin kaç olduğunu sözel olarak cevaplandırmasına yönelik ölçü aracıdır.

ARAÇLAR

Duvar (masa) saati.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Saate bakarak zamanın kaç olduğunu sözel olarak cevaplar.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı bireyin rahat görebileceği şekilde saati masanın üzerine koyar ve bireye "şimdi sana saatin kaç olduğuna yönelik sorular soracağım, sen de bana cevap vereceksin" der.

a) Tam saatleri söyler.(Uygulayıcı gerçek bir masa saatinde yelkovanın 12'de,akrebin diğer rakamların üzerine getirir ve bireye sorar).

"Şimdi bana saatin kaç olduğunu söyle?"

1-(Saat 2'ye getirilir) saat kaçtır?

2-(Saat 6'ya getirilir) saat kaçtır?

3-(Saat 8'e getirilir) saat kaçtır?

4-(Saat 10'a getirilir) saat kaçtır?

Tam saate yönelik becerileri gerçekleştirenler bir alt beceriye geçer.

b) Yarım saatleri söyler.(Uygulayıcı gerçek bir masa saatinde yelkovan 6'ya akrebi diğer rakamların üzerine getirilir ve sorulur).

Şimdi bana saatin kaç olduğunu söyle.

1-(Saat 2.30'a getirilir) saat kaçtır?

2-(Saat 5.30'a getirilir) saat kaçtır?

3-(Saat 7.30'a getirilir) saat kaçtır?

4-(Saat 12.30'a getirilir) saat kaçtır?

Yarım saatlere yönelik becerileri gerçekleştirenler bir alt beceriye geçer.

c)Saatin hangi dakikayı gösterdiğini söyler. (Sorulan zamanı geçe-kala olarak ifade etmesi)

Şimdi bana saatin kaç olduğunu söyle.

1-(Saat 12.10'a getirilir) saati söyle.

2-(Saat 4.20'ye getirilir) saati söyle.

3-(Saat 9.35'e getirilir) saati söyle.

4-(Saat 11.50'ye getirilir) saati söyle.

Yanlış tepki verildiğinde veya hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireye her zaman bölümüyle ilgili sorulan 4 sorudan 3'üne doğru cevap vermesi halinde doğru kabul edilebilir.

3.3.5. GÜNÜN KISIMLARINI SÖYLEME

ALT BECERİ 5

Günün kısımlarını (sabah, öğle, gece-akşam, gündüz) söyler.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin günlerin kısımlarını sözel olarak cevaplandırmasına yönelik ölçü aracıdır.

ARAÇLAR

Kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Sözel cevap verme.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı bireye "şimdi sana bazı sorular soracağım, sen de bana cevap vereceksin" der.

"İnsanlar ne zaman kahvaltı yapar?"

"Güneş doğunca ne olur?"

"İnsanlar ne zaman yatarlar?"

"Güneş batınca ne olur?"

"Sabah kahvaltısından sonra hangi yemeği yeriz?"

"Öğle yemeğinden sonra hangi yemeği yeriz?"

Yanlış cevap verildiğinde veya hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Birey günün bölümlerini sabah, öğle, gece-akşam, gündüz diye ifade ettiği takdirde doğru kabul edilir. Günün 4 bölümünden 3'ünü tam ifade ettiği takdirde doğru kabul edilir.

3.4. BİREYİN TELEFON KULLANMA BECERİSİNİ DEĞERLENDİRME FORMU

TEMEL BECERİ

Telefonu kullanma becerisi.

3.4.1. TELEFON KULLANMA

ALT BECERİLER

- 1-Telefon numarasını alır.
- 2-Telefon ahizesini kaldırır.
- 3-Numaraları sırayla tuşlar.
- 4-Telefon sinyalini duyar.
- 5-Karşı tarafın cevap vermesini bekler.
- 6-Telefonda konuşur.
- 7-Telefonu kapatır.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin bağımsız olarak telefonu kullanıp, kullanmadığını ölçmeye yönelik bir araçtır.

ARAÇLAR

Tuşlu telefon.

UYGULAMA ORTAMI

Telefonun bulunduğu oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Bireyin telefonu kullanma performansını gözleyerek belirleme.

UYGULAMA SÜRECİ

Uygulayıcı ve birey telefonun bulunduğu bir odada bir araya gelir ve uygulayıcı bireye yazılı olarak telefon numarasını verir ve şu yönergeyi belirtir.

YÖNERGE

Kağıtta yazılı olan numarayı telefonu kullanarak arar mısın?

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Verilen numarayı alması.
Ahizeyi alıp verici kısım kulağına alıcı kısım ağzına gelecek şekilde ahizeyi tutması.
Verilen numaraları sırasıyla düzgün çevirmesi.
Telefon sinyalini duyması.
Karşı tarafın cevap vermesini beklemesi ve duyması.
Kurallara uygun olarak konuşması (kendini tanıtmaması kiminle konuşmak istediğini söylemesi, konuşma sonunda iyi günler dilemesi).
Telefonu kapatması doğru olarak kabul edilir.

Tüm aşamaları gerçekleştirdiğinde yedi aşamayı da doğru yaptığında beceriyi gerçekleştirmiş kabul edilir.

3.5. BİREYİN VÜCUT BÖLÜMLERİNİ TANIMASI DEĞERLENDİRME FORMU

TEMEL BECERİ

Vücut bölümlerini tanıır.

ALT BECERİLER

- 1-Başı ve üzerinde varolan organların isimlerini söylediğinde gösterir.
- 2-Gövde ve organlarının isimleri gösterir.
- 3-Kol ve bacakların organları söylendiğinde gösterir.

3.5.1. BAŞ ÜZERİNDE VAR OLAN ORGANLARI TANIMA

ALT BECERİ 1

Başı ve üzerinde varolan organların isimlerini söylediğinde gösterir.

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Bireyin sorulan vücut bölümlerini dokunarak ve işaret ederek cevaplandırmasına yöneliktir.

ARAÇLAR

Bireyin vücudu,insan resmi, kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Araştırmacının söylediği vücut organlarını kendi vücudunda ya da insan resmi üzerinde göstererek cevap verir.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine bireyin rahat görebileceği şekilde insan vücudu resmini yerleştirir. "Şimdi sen ismini söylediğim vücut bölümünü kendi üzerinde veya resimde bana göstereceksin" der.

- "Başını göster."
- "Gözünü göster."
- "Kulağını göster."
- "Ağzını göster."
- "Saçını göster."
- "Alnını göster."
- "Çenenini göster."

"Burnunu göster."

Yanlış cevap verildiğinde veya hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyin ismi söylenen 8 vücut bölümünden en az 6 tanesini dokunarak veya işaret ederek göstermesi doğru olarak kabul edilir.

3.5.2. GÖVDE ÜZERİNDE VAR OLAN ORGANLARI TANIMA

ALT BECERİ 2

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Gövde ve organlarının isimleri söylendiğinde gösterir.

ARAÇLAR

Bireyin sorulan vücut bölümlerini dokunarak ve işaret ederek cevaplandırmasına yöneliktir.

UYGULAMA ORTAMI

Bireyin vücudu, insan resmi, kayıt formu.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Uygun bir oda.

Araştırmacının söylediği vücut organlarını kendi vücudunda ya da insan resmi üzerinde göstererek cevap verir.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar. Araştırmacı masanın üzerine bireyin rahat görebileceği şekilde insan vücudu resmini yerleştirir. "Şimdi sen ismini söylediğim vücut bölümünü kendi üzerinde veya resimde bana göstereceksin" der.

"Omuzlarını göster."

"Sırtını göster."

"Belini göster."

"Karnını göster."

"Göğüslerini göster."

"Kalçanı göster."

Yanlış cevap verildiğinde veya hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyin ismi söylenen 6 vücut bölümünden en az 4 tanesini dokunarak veya işaret ederek göstermesi doğru olarak kabul edilir.

3.5.3. KOL VE BACAK ÜZERİNDE VAR OLAN ORGANLARI TANIMA

ALT BECERİ 3

ÖLÇÜ ARACININ AMACI

Kol ve bacakların organları söylendiğinde gösterir.

Bireyin sorulan vücut bölümlerini dokunarak ve işaret ederek cevaplandırmasına yöneliktir.

ARAÇLAR

Bireyin vücudu, insan resmi, kayıt formu.

UYGULAMA ORTAMI

Uygun bir oda.

DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Araştırmacının söylediği vücut organlarını kendi vücudunda ya da insan resmi üzerinde göstererek cevap verir.

UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmacı ve birey masada karşılıklı olarak otururlar. Sırasıyla şu etkinliklerde bulunurlar.

Araştırmacı masanın üzerine bireyin rahat görebileceği şekilde insan vücudu resmini yerleştirir. "Şimdi sen ismini söyleyeceğim vücut bölümünü kendi üzerinde veya resimde bana göstereceksin" der.

"Ayağını göster."

"Ayak parmağını göster."

"Dizlerini göster."

"Ayak bileğini göster."

"Elini göster."

"Avcunu göster."

"Bileğini göster."

"Dirseğini göster."

Yanlış cevap verildiğinde veya hiç tepki verilmediğinde yönerge bir kez daha tekrarlanır.

DOĞRULUK ÖLÇÜTÜ

Bireyin ismi söylenen 8 vücut bölümünden en az 6 tanesini dokunarak veya işaret ederek göstermesi doğru olarak kabul edilir.

EK 2

GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ ÖLÇÜ ARACI KAYIT FORMU

Adı ve Soyadı

Tarih

1. BİREYİN KENDİSİNİ VE İÇİNDE YAŞADIĞI KURUMU TANIMASINA İLİŞKİN KAYIT FORMU.

1.1. Kimlik Bilgileri Kayıt Formu

	Verdiği Tepki	Doğru Cevap	Yanlış Cevap	Cevap Yok
1. Adımı Söyle				
2. Soyadımı Söyle				
3. Yaşımı Söyle				
4. Doğum Tarihini Söyle				
5. Doğum Yerini Söyle				
6. Annenin Adını Söyle				
7. Babanın Adını Söyle				
8. Önce Yaşadığın Yeri Söyle				

1.2. Kurum Çalışanlarını Tanıma Kayıt Formu

	Verdiği Tepki	Doğru Cevap	Yanlış Cevap	Cevap Yok
1. Kurum Adını Söyle.				
2. Müdürün Adını Söyle				
3. Çalışanların Adını Söyle				
4. Bina Böl. Ad. Söyle				
5. Kurumun Adresini Söyle				
6. Telefon Numarasını Söyle				

2. GİYİNME, BESLENME, TEMİZLİK BECERİLERİ ÖLÇÜ ARACI KAYIT FORMU

2.1. Giysileri Giyme, Çıkarma, Katlama ve Yerleştirme Becerileri Kayıt Formu

2.1.1. Giysileri Giyme

	Evet	Hayır	Yardımla
1. Gömlek Giyme.			
2. Kazak Giyme.			
3. Pantolon Giyme			
4. Etek Giyme			
5. Ceket Giyme			
6. Çorap Giyme.			
7. Ayakkabı Giyme.			
8. Pijama Giyme			

2.1.2. Giysilerini Çıkarma

	Evet	Hayır	Yardımla
1. Gömlek Çıkarma			
2. Kazak Çıkarma			
3. Pantolon Çıkarma.			
4. Etek Çıkarma			
5. Ceket Çıkarma.			
6. Çorap Çıkarma.			
7. Ayakkabı Çıkarma			
8. Pijama Çıkarma			

2.1.3. Giysileri Katlama ve Yerleştirme

	Evet	Hayır	Yardımla
1.Kazagını Katlama			
2.Pijamasını Katlama			
3. Çoraplarını Katlama			
4. Gömleği Askıya Asma.			
5. Ceketini Askıya Asma			
6. Eteği Askıya Asma.			
7. Katla. Eşya. .Dol. Koyma.			
8. Astığı Eşya. .Dol. Koyma.			

2.1.4. Giyinmeyi Tamamlayan Beceriler

	Evet	Hayır	Yardımla
1. Düğme İlikleme			
2. Düğme Açma			
3. Fermuar Kapama			
4. Fermuar Açma			
5. Kemer Takma			
6. Kemer Çıkarma			

2.2. Yaşanılan Ortamı Temizleme ve Düzenlemeye Yönelik Becerileri Değerlendirme Formu

2.2.1. Odasını Temizleme ve Düzenleme

	Evet	Hayır	Yardımla
1. Oda Havalandırma			
2. Oda Camı Silme			
3. El Süpürgesi Kullanma			
4. O. Banyoyu Temizleme			
5. O. Tuvaleti Temizleme			
6. O. Lavoba Temizleme			
7. Toz Alma			
8. Yatak Düzeltme			

2.2.2. Koridor ve Bahçe Temizleme

	Evet	Hayır	Yardımla
1. Koridoru Süpürme			
2. Koridoru Paspaslama			
3. Koridoru Yıkama			
4. Kaba Atık Toplama			
5. Bina Çevr. Süpürme			
6. Bina Merdiven Yıkama			

2.2.3. Yemekhaneyi Temizleme

	Evet	Hayır	Yardımla
1. Y. Masası Temizleme			
2. Sandalye Temizleme			
3. Yemekhane Süpürme			
4. Yemekhane Paspaslama			
5. Yemekhaneyi Yıkama			

2.3. Kişisel Temizlik Becerileri Kayıt Formu

2.3.1. Günlük Bakım

	Evet	Hayır	Yardımla
1. El Yıkama			
2. Yüz Yıkama			
3. Ayak Yıkama			
4. Diş Fırçalama			
5. Saç Tarama			

2.3.2. Çamaşır Yıkama ve Kurutma

	Evet	Hayır	Yardımla
1. Temiz ve Kirli Çam. Ayırma			
2. Leğende Çam. Yıkama			
3. Çamaşır Asma			
4. Çamaşır toplama			

2.4. Beslenme ve Mutfak Becerileri Kayıt Formu

2.4.1. Beslenme Araçları Kullanma

	Evet	Hayır	Yardımla
1. S. Tepsisini Alma			
2. Yemek Alma			
3. Kaşık Kullanma			
4. Bardaktan Su İçme			
5. S. Tepsisini Masaya Koyma			

2.4.2. Yemek Hazırlama

	Evet	Hayır	Yardımla
1. Sebze Meyve Yıkama			
2. S. M. Soyma-Ayıklama			
3. S.M. Doğrama			
4. Bakliyat Ayıklama			

2.2.3. Yemek Masası Hazırlama

	Evet	Hayır	Yardımla
1. Masaya Sürahi Koyma			
2. M. Tuzluk Biberlik Koyma			
3. M. Bardak Koyma			

2.2.4. Bulaşık Yıkama

	Evet	Hayır	Yardımla
1. Bulaşıkları Sıyırma			
2. Deterjanla Yıkama			
3. Durulama			
4. Kurutma Rafına Koyma			

3. AKADEMİK BECERİLER ÖLÇÜ ARACI KAYIT FORMU

3.1. TEMEL AKADEMİK BECERİLER

3.1.1. Yazma Becerisi

3.1.1.1. Söylenen Sözcüğü Yazma

	Verdiği Tepki	Doğru Cevap	Yanlış Cevap	Cevap Yok
1. Masa				
2. Okul				
3. Baba				
4. Ev				

3.1.1.2. İki Sözcükten Oluşan Cümleyi Yazma

	Verdiği Tepki	Doğru Cevap	Yanlış Cevap	Cevap Yok
1. Ali gel				
2. Bu masa				
3. Yemek güzel				
4. Telefon çalışıyor				

3.1.1.3. Üç Dört Sözcükten Oluşan Cümleyi Yazar

	Verdiği Tepki	Doğru Cevap	Yanlış Cevap	Cevap Yok
1. Bu gün hava yağmurlu				
2. Ben yatağımı topladım				
3. Arkadaşlar masayı temizliyor				
4. Televizyondaki film çok güzel				

3.1.2. Okuma Becerisi

1.1.2.1. Kimlik Bilgilerini Okuma

	Verdiği Tepki	Doğru Cevap	Yanlış Cevap	Cevap Yok
1. Adını Okuma				
2. Soyadını Okuma				

1.1.2.2. Dört Sözcükten Oluşan Cümle Okuma

	Verdiği Tepki	Doğru Cevap	Yanlış Cevap	Cevap Yok
1. Bu gün hava güzel				
2. Çocuklar bahçede oynuyor				
3. Arkadaşlar salonda oturuyor				
4. Ayşe çamaşırları ipe asıyor				

3.1.2.3. Kısa Metni Okuma

	Verdiği Tepki	Doğru Cevap	Yanlış Cevap	Cevap Yok
1. Bir gün Ayşe top oynarken düştü				
2. Ayşe nin dizi kanadı				
3. O pis bir suyla dizini yıkadı				
4. Sonra oyununa devam etti				
5. Akşam eve geldiğinde ateşler içinde yanıyordu				
6. Yarası ağrıyordu				
7. Annesi yara mikrop kapmış dedi				
7. Doktor çağırdı				

3.1.2.4. Okuduğu Metni Anlama

	Verdiği Tepki	Doğru Cevap	Yanlış Cevap	Cevap Yok
1. Ayşe ne yapıyordu				
2. Peki oynarken ne oldu				
3. Kanayan dizine ne yaptı				
4. Yıkadıktan sonra oyununa devam ettimi				
5. Akşam eve geldiğinde neler oldu				
6. Annesi ne yaptı				